

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

वर्ग संख्या 180 . Jc
Class No.
पुस्तक संख्या 91 . 69
Book No.

र० पु०/N. L. 38.

MGIP Sant.—45 NL (Spl/69)—4-8-69—1,00,000.

॥ अथ तैत्तिरीयमंहिता प्रारम्भः ॥

ॐ इषे त्वोर्जे त्वा वायवं स्थोपायवं स्थ देवो वः सविता प्रापयतु श्रेष्ठ-
तमाय कर्मण आप्यायध्वमग्निया देवभागमूर्जस्वतीः पर्यस्वतीः प्रजावर्तारन-
मीवा अयक्षमामा वंस्तेन ईशत माघशर्त्तो रुद्रस्य हेतिः परि वो वृणक्तु
ध्रुवा अस्मिन् गोपतौ स्यात वृहिर्यजमानस्य पशून् पाहि— १३) [इषे त्रिच-
त्वारिंशत्] ॥ १ ॥ यज्ञस्य घोषदंसि प्रत्युष्टश्रक्षः प्रत्युष्टा अगतयः
प्रेयमंगद्विषणा बर्हिर्च्छमनुना कता स्वधया वितंष्टा त आवहन्ति कवयः
पुरस्ताद्विवेभ्यो जुष्टमिह बर्हिर्गसदे देवानां परिषुतमसि वर्षवृद्धमसि देवब-
र्हिर्मा त्वान्वङ्गा तिर्यक् पर्वते राध्यासमाच्छेत्ता ते मा रिषुं देवबर्हिः शत-
वल्शं विरोह सहस्रवल्शाः (१) विवयश्स्हेम पृथिव्याः सम्पृचः पाहि
सुसम्भृता त्वा सम्भर्गाम्यदित्यै रास्त्राऽसीन्द्राण्यै सन्नहनं पूषा ते ग्रन्थिग्रन्थातु

स ते मा स्यादिन्द्रस्य त्वा वाहुभ्यामुदच्छे बृहस्पते मधो हाराम्यवन्तरिक्षम-
न्विहि देवं गममसि—३८) [सहस्रवल्गा अष्टात्रिंशच्च] ॥ २ ॥

शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायै मातरिश्वनो धर्मोऽसि द्यौरसि
पृथिव्यसि विश्वधाया असि परमेण धाम्ना दहस्व मा हार्वसूनां पवित्रमसि
शतघारं वसूनां पवित्रमसि सहस्रधारः हुतस्तोको हुतो द्रप्सोऽग्रे बृहते
नाकाय स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याः सा विश्वायुः सा विश्वयचाः सा विश्व-
कर्मा सम्पृच्यध्वमतारुर्मिणीर्मधुमत्तमा मन्द्रा धनस्य सातये सोमै न

(१) त्वातनूचमीन्द्राय दधि विष्णो हव्यश्रक्षस्व—८) [सोमैनाष्टौ
च] ॥ ३ ॥ कर्मणे वां देवेभ्यः शक्यं वेषाय त्वा प्रत्यष्टश्रक्षः प्रत्युष्टा-
अरांतयो धूरसि धूर्ध्वं धूर्ध्वन्तं धूर्ध्वं तं योऽस्मान् धूर्ध्वं तं धूर्ध्वं वयं धूर्ध्वम-

स्त्वं देवानामसि सस्मिन्तमं पप्रितमं जुष्टमं देवद्वतममहुतमसि हवि-
 र्धानं दृष्ट्व माह्विमित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रेक्षे माभेर्मासंविक्था मा त्वां (१)
 हि शसिषमरु वाताय देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्वाहुभ्यां पृष्णोहस्ता-
 भ्यामग्रेये जुष्टं निर्वपाम्यग्नीषोमाभ्यामिदं देवानामिदमुनःसह स्फात्ये त्वा
 नारात्यै सुवर्गभि विरुथेपं वैश्वानरं ज्योतिर्दृष्ट्वान्तां दुर्या द्यावापृथिव्योरुर्वन्तरि-
 क्षमन्विह्यदित्यास्त्योपस्थे सादयाम्यग्ने हव्यश्रक्षस्व—४६) [त्वा षट्चत्वा-
 रिंशच्च] ॥ ४ ॥ देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पुत्रेण वसोः
 सूर्यस्य रश्मिभिरापो देवीरेग्रेवो अग्रेगवोऽग्र इमं यज्ञं नयताग्ने यज्ञपतिं धत्त
 यत्मानिन्द्रो वृणति वृत्रतुर्ये ययमिन्द्रमवृणीध्वं वृत्रतुर्ये प्रोक्षिताः स्थाग्रये वो जुष्टं
 प्रोक्षाम्यग्नीषोमाभ्यां शनध्वं देव्याय कर्मणे देवयज्याया अवधूतश्रक्षोऽव-

धृ॒ता अ॒रा॒त॒यो ऽदि॒त्यास्त्व॒र्गसि॒ प्रति॒ त्वा (१) पृथि॒वीवै॒ त्वधि॒षव॒णम॒सि वा॒नस्प॒त्यं
 प्रति॒ त्वादि॒त्यास्त्व॒र्गवै॒ त्वग्ने॒स्तनू॒सि वा॒चो वि॒सर्ज॑नं दे॒ववी॒तये॒ त्वा गु॒ह्याभ्य॒द्रि॒रसि॒
 वा॒नस्प॒त्यः स इ॒दं दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यः स॒शमि॑शमि॒ष्वेष॒माव॒वोर्ज॑माव॒द द्यु॒मद॑द॒त
 व॒यः स॒ङ्घातं॑ जै॒ष्म वर्ष॑वृ॒द्धम॒सि प्रति॒ त्वा वर्ष॑वृ॒द्धं वे॒त्तु परा॑पू॒त॒रक्षः॒ परा॑प॒ता
 अ॒रा॒त॒यो रक्ष॑सां भा॒गः (२) अ॒सि वा॒युवो॑ वि॒चिन॑क्तु दे॒वो वः॑ स॒वि॒ता हि॒र॒-
 ण्य॒पाणिः॒ प्रति॑गृ॒ह्णातु॒—११) [त्वा॒ भा॒ग ए॒का॒दश॒ च] ॥ ५ ॥ अ॒व॒-
 धृ॒त॒रक्षो॑ऽव॒धृ॒ता अ॒रा॒त॒यो ऽदि॒त्यास्त्व॒र्गसि॒ प्रति॒ त्वा पृथि॒वी वे॒त्तु दि॒वस्क॑म्भ॒-
 नि॒रसि॒ प्रति॒ त्वादि॒त्यास्त्व॒र्गवे॒त्तु धि॒षणा॑सि प॒र्वत्या॒ प्रति॒ त्वा दि॒वस्क॑म्भ॒नि॒-
 वे॒त्तु धि॒षणा॑सि प॒र्वि॒तेयी॒ प्रति॒ त्वा प॒र्वति॑वे॒त्तु दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒सवे॑-
 ऽश्विनो॑र्वा॒हुभ्यो॑ पू॒ष्णो ह॒स्ताभ्या॑म॒धि॒वपा॑मि धा॒न्यम॒सि धि॒नुहि॑ दे॒वान्

प्राणाय त्वा (१) अपानाय त्वा व्यानाय त्वा दीर्घामनु प्रसितिमायुषे वां देवो
 वः सविता हिरण्यपाणिः प्रतिगृह्णातु -- १५) [प्राणाय त्वा पञ्चदश
 च] ॥ ६ ॥ धृष्टिरसि ब्रह्म यच्छापात्रेऽग्निमासादं जहि निष्क्रव्यादं
 मेधाऽदेवयजं वह निर्वध रक्षो निर्दग्धा अरातयो ध्रुवमसि पृथिवीं दृ
 हायुर्देह प्रजां देह सजातानस्मै यजमानाय पर्युह ध्रुवमस्यन्तरिक्षं दृ
 ह प्राणं देहापानं देहसजातानस्मै यजमानाय पर्युह धरुणमसि दिवं दृह
 चक्षुः (१) दृह श्रोत्रं दृह सजातानस्मै यजमानाय पर्युह धर्मसि
 दिशो दृह योनिं दृह प्रजां देह सजातानस्मै यजमानाय पर्युह चितः स्थ
 प्रजामस्मै रयिमस्मै सजातानस्मै यजमानाय पर्युह भर्गमग्निं तपसा
 तप्यध्वं यानि धुर्मे कपालात्युपचिन्वन्ति वेधसः । पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्र-

वायु विमुञ्चताम् १८) [चक्षुरष्टाचत्वारिंशच्च] ॥ ७ ॥ संवपामि
 समापो अद्भिरगमतु समोषधयो रसेन सखेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीभिः सृज्य-
 ध्वमद्भ्यः परिप्रजाताः स्थ समद्भिः पृथग्ध्वं जनयत्यै त्वा संयौभ्यग्रयेत्वा ऽग्नी-
 पोमाभ्यां मुखस्य शिरो ऽसि घर्मो ऽसि विश्वार्युरु प्रथस्वोरु ते युज्ञपतिः प्रयतां
 त्वचं गृह्णाण्वान्तरितुश्श्रोऽन्तरिता अरातयो देवस्त्वा सविता (१) श्रपयतु
 वर्षिष्ठे अधि नाके ऽग्निस्ते तनुवं मा प्रतिधा ऽग्ने हव्यः रक्षस्व सं ब्रह्मणा पृथ्य-
 स्वैकताय स्वाहा द्विताय स्वाहा त्रिताय स्वाहा—२२) [सविता द्वाविंश-
 तिश्च] ॥ ८ ॥ आदं इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततैजा
 वायुरसि तिग्मतैजाः पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं मा हि सिषमपहतो-
 ऽरुः पृथिव्यै व्रजं गच्छं गोस्थानं वपैतु ते द्यौर्वधान देव सवितः परमस्यो

परावर्ति गतेन पाशैर्योऽस्मान्देष्टु यश्च वयं हिष्मस्तमतो मा मौगपहतोऽरुः
 पृथिव्यै देवयजन्यै ब्रजम् (१) गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देवसवितः पर-
 मस्यो परावर्ति शतेन पाशैर्योऽस्मान्देष्टु यश्च वयं हिष्मस्तमतो मा मौगपहतो-
 ऽरुः पृथिव्या अदेवयजनो ब्रजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देवसवितः
 परमस्यो परावर्ति शतेन पाशैर्योऽस्मान्देष्टु यश्च वयं हिष्मस्तमतो मा (२) मौग-
 रुरुस्ते दिवं माऽस्कान्वसवस्त्वा परिगृह्णन्तु गायत्रेण छन्दसा रुद्रास्त्वा परिगृह्णन्तु
 त्रैष्टुभेन छन्दसाऽऽदित्यास्त्वा परिगृह्णन्तु जागतेन छन्दसा देवस्य सवितुः सवेकम्
 कण्वन्ति वेधसं ऋतमस्य तसदनमस्यत श्रीरसिधा असि स्वधा अस्युर्वी चासि
 वस्वी चासि पुरा क्रूरस्य विसृपो विरुग्निन् (३) उदादायं पृथिवीं जीरदानुयामैर-
 यश्चन्द्रमसि स्वधाभिस्तां धीरांसो अनुहृदयं यजन्ते—११) [देवयजन्यै ब्रजं

तमतोमा विरिञ्चिन्नेकादश च] ॥ ९ ॥

प्रथुष्टः प्रत्युष्टा अरात-
योऽप्रेर्वस्तेजिष्ठेन तेजसा निष्ठपामि गोष्ठं मा निर्मैक्षं वाजिनं त्वा सपत्न-
साहसंमार्जिम् वाचं प्राणं चक्षुः श्रोत्रं प्रजां योनिं मा निर्मैक्षं वाजिनीं त्वा
सपत्नसाहीः संमार्ज्याशासना सौमनसं प्रजासौभाग्यं तनूम् । अग्नेरनु-
व्रताभूत्वा सन्नह्ये सुकृताय कम् । सुप्रजसंस्त्वा वयसुपत्नोरुप (१) सेदिम ।
अग्रे सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम् । इमं विष्यामि वरुणस्य पाशं यमव-
धीत सचिता सुकेतः ॥ धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं मे सह पत्यां
करोमि । समार्युषा सम्प्रजया समग्रे वचसा पुनः । सम्पत्नी पत्याहं गच्छे
समात्मा तनुवा मम । महीनां पयोस्योर्षधीनाः रसस्तस्य तेक्षीयमाणस्य
निः (२) वपामि महीनां पयोस्योर्षधीनाः रसोऽदब्धेन त्वा चक्षुषाऽवेक्षे

सुप्रजास्त्वाय तेजोऽसि तेजोऽनुप्रेह्यमिरे तेजो मा विनैदग्नेजिह्वासि सुभूदेवानां
वाग्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे भव शूक्रमसि ज्योतिरसि तेजोऽसि देवो वः
सवितोत्पुनात्वाच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः शूक्रम् (३) त्वा
शूक्रायां धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यार्वि-
स्त्वार्विषि धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि—१६ [उपनिःशूक्र
पोऽंश च] ॥ १० ॥ कृष्णोऽस्याखरेष्ठोऽग्रये त्वा स्वाहा वेदिरसि
वर्हिषे त्वा स्वाहा बर्हिरसि सुग्भ्यस्त्वा स्वाहा दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै
त्वा स्वधा पितृभ्य ऊग्भैव बर्हिषद्वा ऊर्जा पृथिवी गच्छत विष्णोस्तूपोऽस्य-
र्णाघ्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासुस्थं देवेभ्यो गन्धर्वोऽसि विश्वावसुर्विश्वस्मादी-
वतो यजमानस्य परिधिरिड ईडित इन्द्रस्य ब्राह्मरसि (१) दक्षिणो यजमा-

नस्य परिधिर्इडिडितो मित्रावरुणौ त्वोत्तरतः परिधत्तां ध्रुवेण धर्मणा यज्ञ-
 मानस्य परिधिर्इडिडिडितः सूर्यस्त्वा पुरस्तात् पातु कस्यांश्चिदभिर्गस्त्या
 वीतिर्होत्रं त्वा कवे द्युमन्तः समिधीमह्यग्रे बृहन्तमध्वरे विशो यन्त्रे स्यो-
 वर्सना रुद्राणामादित्यानां सदासि सीद जुहूरुपभृदध्रुवासि धृताची नाम्नां
 प्रियेण नाम्नां प्रिये सदासि (२) सीदैता असदन् सुकतस्य लोके ता विष्णो
 पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञर्पतिं पाहि मां यज्ञमिमंम् १५) (असि सदासि
 पञ्चदश च) ॥ ११ ॥ भुवनमसि विप्रथस्वाग्ने यष्टिर्दं नमः । जुह्वे ह्यग्नि-
 स्वाह्वयति देवयज्याया उपभेदेहि देवस्त्वा सविताह्वयति देवयज्याया अग्ना-
 विष्ण मा वामवक्रमिन् विजिहाथां मा मा सन्तांसं लोकं मे लोककृतौ कृणुतं
 विष्णोः स्थानमसीत इन्द्रो अकणोद्दीर्याणि समारभ्योर्ध्वो अध्वरोर्विस्वस्पृशम-

हुतो (१) यज्ञो यज्ञपतेरिन्द्रावान्स्वाहा बृहद्वाः पाहि माग्ने दुश्चरितादामा-
 सुचारिते भजमखस्य शिरोऽसि सं ज्योतिषा ज्योतिरङ्गाम् २१) (अहंतु
 एकंविः शतिश्च) ॥ १२ ॥ वाजस्य मा प्रसवेनाद्ग्राभेणोद्ग्रभीत् ।
 अथा सपत्नाः इन्द्रो मे निग्राभेणाधराः अकः । उद्ग्राभश्च निग्राभश्च
 ब्रह्म देवा अवीवृधत् । अथा सपत्नानिन्द्राग्री मे विपुचीनान् व्यस्य-
 ताम् । वसुभ्यस्त्वा रुद्रभ्यस्त्वाऽदित्येभ्यस्त्वाऽक्तः रिहाणा वियन्तु वयः ।
 प्रजां योनिं मा निर्मृक्षमाप्यायन्तामाप ओषधयो मरुतां पृथतयस्य
 दिवम् (१) गच्छ ततो नो वृष्टिमेरय । आयुष्पा अग्नेस्यायुर्मे पाहि
 चक्षुष्पा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहि ध्रुवासि यं परिधिं पर्यधत्था अग्ने देव पणि-
 भिर्वीर्यमार्णः । तं त एतमनु जोषं भरासि नेदेष त्वदपचेतयाते यज्ञस्य पाथ-

उपसमि॑तः स॒स्त्राव॑भा॒गास्ये॒षा वृ॑हन्तः प्र॒स्तर॑ष्टा ब॒र्हिष॑दश्च (२) दे॒वा इ॒मा
 वाचं॑म॒भिवि॑श्वे गणन्तं आ॒सया॑स्मिन्व॒र्हिषि॑ मा॒दय॑ध्वम॒धेर्वा॒मर्प॑न्न॒गृह॑स्य
 स॒दसि॑ सा॒दयामि॑ सु॒न्नाय॑ सु॒चिनी॑ सु॒न्ने मां ध॑त्तं ध॒रि धू॒र्यो पा॑त॒मग्रे॑ ऽद॒ब्धायो॑-
 ऽशी॑त्त॒तनो॑ पा॒हि मा॒ऽद्य दि॒वः पा॒हि प्र॑सि॒त्यै पा॒हि दु॒रिष्ट॑चै पा॒हि दु॒रस्य॑न्यै पा॒हि
 दु॒श्चरि॑त्तादी॒वपं॑ नः पि॒तुं कुं॑ण सु॒षदा॒ योनि॑स्व॒हा दे॒वा ग॑तु॒विदो॑ गा॒तुं वि॒त्वा
 गा॒तुम् (३) इ॒तम॑न॒सस्प॑त इ॒मं नो॑ दे॒व दे॒वेषु॑ यु॒ज्ञस्व॒हा वा॒चि स्वा॒हा
 वा॒ते॒घाः—१३) (दि॒वंश्च॑ गा॒तुं त्रयो॑दश च) ॥ १३ ॥ उ॒भा वा॑मि-
 न्द्रा॒ग्नी आ॒हुव॑ध्या उ॒भा रा॑धंसः स॒ह मा॑दय॒न्यै । उ॒भा दा॑ता॒रा वि॒षा र॑यी-
 णा॒म॒भावा॑ज॒स्य सा॒तये॑ हु॒वे वा॒म् । अ॒भ्रव॑स् हि भू॒रिदा॑व॒न्तरा॑ वां वि॒जामा॑तु-
 रु॒त वा॑ घा स्या॒लात् । अथा॑ सोम॑स्य प्र॒यंती॑ यु॒वभ्या॑मिन्द्रा॒ग्नी स्तोमं॑ जन-

यामि नव्यम् । इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपत्नीरघूनुतम् । साकमेकैकं कर्मणा ।
 शुचिनु स्तोमं नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथांम् । (१) उभा हि वा
 महवा जोहवीमि ता वाजसृद्य उगते धेष्ठा । वयमु त्वा पथस्पते रथं न
 वाजसातये । धिये पूषन्न युजमहि । पथस्पथः परिपतिं वचस्था कामेन कुतो
 अभ्यानडर्कम् । स नो रासच्छुरुर्धश्चन्द्राग्रा धियं धियश् सीषयाति प्रपुषा ।
 क्षेत्रस्य पतिना वयश्चित्तेनैव जयामसि । गामश्वं पोषयित्वा स नः (२)
 मडातीदृशौ । क्षेत्रस्य पते मधुमन्तर्मांसं धेनुरिव पयो अस्मास्तु धुक्ष्व । मधु-
 श्वतं घृतमिव सुपतमतस्य नः पतयो मडयन्तु । अग्रे नयं सपथां राघे
 अस्मान् विश्वानि देववयुनानि विद्वान् । युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भयिष्ठां
 ते नमं उक्तिं विधेम । आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्रांसं तदनु प्रवो-

दुम् । अग्निर्विद्वान्सयंजात् (३) सेदु होता सो अध्वरान् स ऋतून् कल्प-
 याति । यद्वाहिंष्टं तदग्रेयं बृहदं च विभावसो । महिषीव त्वद्रयिस्त्वद्वाजा
 उदीरते । अग्ने त्वं पांरया नव्यो अस्मान्स्वस्तिभिरतिदुर्गाणि विश्वा । पृथ्वी
 पृथ्वी बंहूला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शंयोः । त्वमग्ने व्रतपा असि
 देव आ (४) मर्त्येष्व आ । त्वं युज्ञेष्वीड्यः । यद्वो वयं प्रमिनामं व्रतानि
 विदुषो देवा अविदुष्टरासः । अग्निष्टद्विष्वमापृणाति विद्वान् येभिर्देवाः ऋतुभिः
 कल्पयाति—२३) [जुषेधो नो यजादा त्रयो विश्शतिश्च] ॥ १४ ॥
 इषे (४३) यज्ञस्य (८८) शुन्धध्वं (५८) कर्मणे (१६) देवो (१११)
 स्वधूतं (६५) घृष्टिः (१८) स (७२) माददे (१६१) प्रत्युष्टं
 (१६६) कृष्णो (११५) भुवन् (७१) वाजस्योभा (१६३) (२२३)

चतुर्दश (१५३०) ॥ १४ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे
प्रथमप्रपाठकः सम्पूर्णः ॥

ॐ आपं उन्दन्तु जीवसे दीर्घायुत्वाय वचसु ओषधे त्रायस्वैनस्वधिते
मैनस्वहिस्सर्दिबश्रू रेतानि प्रवपेस्वस्त्युत्तराण्यशीयाऽपो अस्मान् मातरः
शुन्धन्तु घृतेन नो घृतपुवंः पुनन्तु विश्वमस्मत् प्रवहन्तु रिप्रमुदाभ्यः गुचिरा
पूत एमि सोमस्य तनूरसि तनुवं मे पाहि महीनां पर्योऽसि वचोवा असि
वचः (१) मरियं धेहि वृत्रस्य कनीनिकाऽसि चक्षुषा असि चक्षुर्मे पाहि
चित्पतिस्त्वा पुनातु वाक्पतिस्त्वा पुनातु देवस्त्वा सविता पुनात्वच्छिद्रेण
पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिस्तस्य ते पवित्रपते पवित्रेण यस्मैकं पुने
तच्छेकेयमावो देवास ईमहे सत्यधर्माणो अध्वरे यद्वो देवास आगुरे यज्ञि-

यासो हवामह इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी आपं ओषधीः (२) त्वं दीक्षाणामधिप-
तिरसीह मासन्तं पाहि—८ [वचं ओषधीरष्टौ च] ॥ १ ॥ आकूत्यै प्रयु-
जे ऽग्रे स्वाहां मेधायै मनसे ऽग्रे स्वाहां दीक्षायै तपसे ऽग्रे स्वाहा सर-
स्वत्यै पूर्णे ऽग्रे स्वाहा ऽपो देवीर्वृहती विश्वशम्भुवो द्यावापृथिवी उर्वन्त-
रिक्षं बृहस्पतिर्नो हविषां वृधातु स्वाहा विश्वे देवस्य नेतुर्मतो वृणीत सुखं
विश्वे राय इंपुथ्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहं कर्त्तामयोः शिल्पस्थस्ते वामा-
रभे ते मां (१) पातमास्य युज्ञस्योह च इमां धियः शिक्षमाणस्य देवक्रतुं
दक्षं वरुण सः शिक्षाधि ययाति विश्वां दुरिता तरेम सुतमौणमधि नावः
रुहर्मोर्गस्यागिरस्यूर्णम्रदा ऊर्जं मे यच्छ पाहि मा मा मां हिंसीविज्जाः
शर्मोसि शर्म यजमानस्य शर्म मे यच्छ नक्षत्राणां मातीकाशात्

पा॒हीन्द्र॑स्य॒ यो॒नि॒र॒सि॒ (२) मा॒ मा॒ हि॒क्ष्मीः॒ कृ॒ष्ये॒ त्वा॒ स॒स॒स्या॒यै॒
 सु॒पि॒प्प॒ला॒भ्य॒स्त्वौ॒ष॒धी॒भ्यः॒ सू॒प॒स्था॒ दे॒वो॒ व॒न॒स्प॒ति॒रू॒र्ध्वो॒ मा॒ पा॒हो॒ह॒चः॒
 स्वा॒हा॒ य॒ज्ञं॒ म॒न॒सा॒ स्वा॒हा॒ द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी॒भ्या॒ स्वा॒हो॒रो॒र॒न्त॒रि॒क्षा॒त्स्वा॒हा॒ य॒ज्ञं
 वा॒ता॒दा॒र॒भे—३०) [मा॒ यो॒नि॒र॒सि॒ त्रि॒श॒ञ्च] ॥ २ ॥ दे॒वी॒न्वि॒यं
 म॒ना॒म॒हे॒ सु॒मृ॒ढी॒का॒म॒भि॒ष्ट॒ये॒ व॒चो॒धां॒ य॒ज्ञ॒वा॒ह॒स॒मु॒पा॒रा॒ नो॒ अ॒स॒दृ॒शो॒ । ये
 दे॒वा॒ म॒नो॒जा॒ता॒ म॒नो॒यु॒जः॒ सु॒द॒क्षा॒ द॒क्ष॒पि॒ता॒स्ते॒ नः॒ पा॒न्तु॒ ते॒ नो॒ ऽव॒न्तु॒ ते॒भ्यो॒
 न॒म॒स्ते॒भ्यः॒ स्वा॒हो॒ग्ने॒ त्व॒ सु॒जा॒गृ॒हि॒ व॒य॒ सु॒म॒न्दि॒पी॒म॒हि॒ गो॒पा॒य॒ नः॒ स्व॒स्त॒ये॒
 प्र॒बु॒धे॒ नः॒ पु॒न॒र्द॒दः॒ । त्व॒म॒ग्ने॒ व॒त॒पा॒ अ॒सि॒ दे॒व॒ आ॒म॒त्ये॒ष्वा॒ । त्वं (१) य॒ज्ञे॒
 ष्वी॒ड्यः॒ । वि॒श्वे॒ दे॒वा॒ अ॒भि॒ मा॒मा॒ ऽव॒वृ॒त्र॒न् पु॒षा॒ स॒न्या॒ सो॒मो॒ रा॒ध॒सा॒ दे॒वः॒
 स॒वि॒ता॒ व॒सो॒र्व॒सु॒दा॒वा॒ रा॒स्वे॒य॒त्सो॒मा॒भू॒यो॒ भर॒ मा॒ पु॒ण॒न् पु॒त्या॒ वि॒रा॒धि॒ मा॒हः॒

मायुषा चन्द्रमसि मम भोगाय भव वलमसि मम भोगाय भवोत्सासि मम
 भोगाय भव हयोऽसि मम भोगाय भव (२) छागोऽसि मम भोगाय भव
 मेपोऽसि मम भोगाय भव वायवे त्वा वरुणाय त्वा निऋतये त्वा रुद्राय त्वा
 देवीं रापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदित्तमस्तवो माऽवक्रमिप-
 मच्छिन्नं तन्तु पृथिव्या अनुं गेवं भद्रादभि श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुर एता ते
 अस्वथेमवस्य (३) वरु आ पृथिव्या आरे शत्रून् कुण्णि सर्ववीर एदम-
 गन्म देवयजनं पृथिव्या विश्वे देवा यदजुवन्त पूर्वे ऋक्सामाभ्यां यजुषा
 सन्तरन्तो रायस्पोषेण समिषा मदेम—(२५) [त्वं भव स्य पञ्चविंश-
 तिश्च] ॥ ३ ॥ इत्यन्तैः शुक्रतनूदं वर्चस्तया सम्भव भाजं गच्छ जूरसि
 धृता मनसा जुष्टा विष्णवे तस्यांस्ते सत्यसंवसः प्रसवे वाचो यंत्रमंशीय

स्वाहा शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेव* हविः सूर्यस्य चक्षुरारुहमग्नेरक्ष्णः कुनी-
 निंकां यदेतंशोऽभिरियसे धार्जमानो विपश्चिता चिदसि मनासि धीरसि
 दक्षिणा (१) अस्ति यज्ञियांसि क्षत्रियास्यदितिरस्यभयतःशीर्ष्णी सानः
 सुप्राची सुप्रतीची सम्भव मित्रस्त्वां पदि बभ्रातु पूषाऽध्वनः पत्विन्द्राया
 ध्यक्षायां त्वा माता मन्यता मनु पिताऽनु धाता सगर्भ्योऽनु सखा सयूध्यः
 सा देवि देव मच्छेहीन्द्राय सोम* रुद्रस्त्वाऽऽवर्तयतु मित्रस्य पथा स्वस्ति
 सोम सखा (२) पुनरेहिं सहर्था—५) [दक्षिणा सखा पञ्च च] ॥ ४ ॥

वस्यसि रुद्रास्यदितिरस्यादित्यासि शुक्रासि चन्द्रासि बृहस्पतिस्त्वा
 सुक्षेरण्वतु रुद्रो वसुभिराचिकेतु पृथिव्यास्त्वा मर्षन्नाजिघामि देवयजन-
 इडायाः पदे घृतवति स्वाहा परिलिखित* रक्षः परिलिखिता अरातय

इदमह॑रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान्द्वेष्टि यश्च वयं द्विष्टमे
 इदमस्य ग्रीवाः (१) अपि कृन्ताम्यस्मे रायस्त्वे रायस्तो ते रायः सन्दे-
 विदेव्योर्वश्या पश्यस्य त्वष्टीमतीते सपेय सुरेता रेतो दधाना वीरं विदेय तवं
 संहृदिमाहः रायस्पोषेण वियोपं—२१) [अस्य ग्रीवा एकात्रिंशच्च] ॥ ५ ॥

अ॒शुना॑ते अ॒शुः पृ॒च्यतां॑ प॒रुषा॑ प॒रुर्गन्ध॑स्ते का॒र्मम॑वतु म॒दाय॑ र॒सो
 अव्यु॑तोऽमा॒त्योऽसि॑ शु॒क्रस्ते॒ ग्रहो॑ ऽभित्यं देव॑ सं॒वितार॑म॒ण्योः क॒विक्र॑तुम-
 चीमि म॒त्यस॑वस॒ रत्न॑धाम॒भिप्रि॑यं म॒तिम॒ध्वा यस्या॑म॒तिर्भा॑ अ॒विद्यु॑त्त॒सवी-
 मनि॑ हिर॒ण्यपा॑निरमिमीत सु॒क्रतुः॑ कृ॒पासु॑र्वः । प्र॒जाभ्य॑स्त्वा प्रा॒णाय॑ त्वा
 व्या॒नाय॑ त्वा प्र॒जास्त्वम॑नु॒ (१) प्रा॒णिहि॑ प्र॒जास्त्वाम॑नुप्राणन्तु (७) [अनु॑सप्त
 च] ॥ ६ ॥ सोम॑ ते क्रीणा॒म्यूर्ज॑स्वन्तु प॒र्यस्व॑न्तु वी॒र्यो॑व॒न्तम॑भिमाति-

पाहः शुक्रं ते शोकेण कीणामि चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतं सस्यते गोरस्मे
 चन्द्राणि तपसस्तनूंसि प्रजापतेर्वर्णस्तस्यास्ते सहस्रपुं पृथ्यन्त्याश्चरमेण
 पशूनां कीणाम्यस्मे ते वन्धुर्मयि तेरायः श्रयन्तामस्मे ज्योतिः सोमविक्र-
 यिणि तमो मित्रो न एहि सुमित्रया इन्द्रस्योरुं (१) आविश दक्षिणमु-
 शब्रुशान्तः स्योनः स्योनः स्वानुध्वाजाङ्गुरि बभूव हस्त मुहस्त कुशानवेते
 वः सोमक्रयणास्तान् रक्षध्वं मा वो इभन्—२२ [ऊरुं द्वाविंशतिश्च] ॥ ७ ॥

उदायुषा स्वायुषोदोषधीनां रसेनोत्पर्जन्यस्य शुष्मेणोदस्थाममृतां
 अन्तु । उवैन्तरिक्षमन्विह्यदित्याः सदोस्यदित्याः सद आसीदास्तं भ्रात्यामृयभो
 अन्तरिक्षमर्मिमीत वरिमाणं पृथिव्या आसीदद्विधा भुवनानि स्रष्टाड्विचानि
 वरुणस्य व्रतानि वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान् वाजमवत्सु पयो अघ्नियासु हत्सु

(१) ऋतुं वरुणो विक्ष्वभिं विविसूयमदधात् सोममद्राबुदृत्यं जातवेदसं देवं बंहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूयम् । उम्रावेतं धूर्गहावनश्रू अवीरहाणी ब्रह्म चोदनौ वरुणस्य स्कम्भनमसि वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि प्रत्यस्तो वरुणस्य पार्श्वः—३५) [दृतु पञ्चत्रिंशच्च] ॥ ८ ॥ प्रच्यवस्व भुवस्पते विश्वान्यभिधामानि मा त्वा परिपरी विदन्मा त्वा परि पृथिनो विदन्मा त्वा वृका अघायवो मा गन्धर्वो विश्वावसुरादघच्छेनो भूत्वा परापत यजमानस्य नो गृहे देवैः सः सकृदं यजमानस्य स्वस्त्ययन्यस्यपि पन्थामग स्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परिद्विषो वृणक्ति विन्दते वसु नमो मित्रस्य (१) वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तदृतं संपर्यत दूरे दृशे देवजाताय केतवे द्विस्पत्राय सूर्याय शः सत वरुणस्य स्कम्भनमसि वरुणस्य स्कम्भसर्जन-

मस्युन्मुक्तो वरुणस्य पाशः (२३) [मित्रस्य त्रयोविंशतिश्च] ॥ ९ ॥

अग्नेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा सोमस्यातिथ्यमसि विष्णवे त्वाऽतिथेराति-
थ्यमसि विष्णवे त्वाऽग्र्यं त्वा रायस्पोषदात्रे विष्णवे त्वा ज्येनायं त्वा सोम-
भूते विष्णवे त्वा या ते धामानि हविषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञं
गयस्फानः प्रतरणः सुवीरोऽवीरहा प्रचरा सोम दुर्योनर्दित्याः सदोस्यर्दित्याः
सद् आ (१) सीद वरुणोऽसि धृतवन्तो वारुणमसि शंयोर्देवानां सख्यान्मा
देवानामपसंच्छिस्तस्मह्यापतये त्वा गृह्णामि परिपतये त्वा गृह्णामि तनूनह्वे
त्वा गृह्णामि शाकुराय त्वा गृह्णामि शक्मन्नोजिष्ठाया त्वा गृह्णाम्यनोधृष्टमस्य-
नाघव्यं देवानामोजोऽभिशास्तिषा अनभिशास्तेऽन्यमनु मे दीक्षां दीक्षापति-
र्मन्यतामनु तपस्तपस्पतिरञ्जसा सत्यमुपंगेबः सुविते मां (२) धाः—१ [आ-

मैकं च ॥ १० ॥ अ॒शु॒रश्शु॒रस्ते दे॒व सो॒मा॒प्या॒यता॒मिन्द्रा॒यैक॒घन॒विद् आ
त॒म्यमिन्द्रः॑ प्या॒यता॒मा त्वमिन्द्रा॒य प्या॒यस्वा॒प्या॒यय॒ सखी॑न्स॒न्या मे॒धया॑ स्व॒स्ति
ते दे॒व सोम॑ सु॒त्याम॑शीयेष्टा रा॒यः प्रे॒षे भ॒गाय॑र्त॒मृत॒वादि॒भ्यो नमो॑ दि॒वे नमः॑
पृथि॒व्या अग्ने॑ व्रत॒पते॑ त्वं व्रत॒ानां व्र॒तप॑तिरसि या म॒म त॒नूरे॒षा सा त्वयि॑ (१)
या त॒वं त॒नूरि॒यः सा मयि॑ सु॒ह नौ व्र॒तप॑ते व्र॒तिनो॑र्व्र॒तानि॒ या ते अग्ने॑ रु॒द्रिया
त॒नूस्त॒या नः पा॒हि तस्या॑स्ते स्वाहा या ते अग्ने या॒ज्ञया र॑जा॒ज्ञया ह॑रा॒ज्ञया
त॒नूर्व॒रिषि॑ष्टा ग॒ह्वरे॑ष्टोऽग्रं व॒चो अ॒पाव॑र्धी त्वे॒षं व॒चो अ॒पाव॑र्धीः स्वाहा--४०)
[त्वयि॑ च॒त्वारि॑ः श॒च] ॥ ११ ॥ वि॒त्ताय॑नी मेऽसि॒ त्ति॒काय॑नी मेऽस्य
व॒तान्मा नाथि॑तम॒व॒तान्मा व्यथि॑तं वि॒देर॒ग्निर्न॒भोना॒मग्ने अ॑ंगिरो योऽस्यां
पृथि॒व्याम॒स्यार्य॑ण॒नाम्ने हि॒ यत्ते॒जो॒धृष्टं॒ नाम॒ यु॒ज्ञियं॒ तेन॒ त्वाऽऽद॒वे॒ष्टे अ॑ंगिरो

यो द्वितीयस्यां तृतीयस्यां पृथिव्यामस्यायुषा नास्त्रेहि यत्तेऽनाधृतं नामं (१)
 यज्ञियं तेन त्वाऽऽदधे सि॒ःहीर॑सि महि॒रीर॑स्युरु प्रथस्वोरु ते य॒ज्ञप॑तिः प्रथतां
 ध्रुवा॑सि दे॒वेभ्यः॑ शुन्धस्व दे॒वेभ्यः॑ शुम्भस्वेन्द्रघो॒पस्त्वा॒ वसु॑भिः पूरस्तात् पातू
 मनो॑जवास्त्वा पितॄभिर्दक्षिणतः पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः पश्चात् पातु विश्वक॑मा
 त्वाऽऽदित्यैरुत्तरतः पातु सि॒ःहीर॑सि सपत्नसा॒ही स्वाहा॑ सि॒ःहीर॑सि सुप्रजा॒
 वनिः॒ स्वाहा॑ सि॒ःहीः (२) असि॒ रा॒य॒स्यो॒प॒व॒निः स्वाहा॑ सि॒ःहीर॑स्यादि॒
 त्य॒व॒निः स्वाहा॑ सि॒ःहीर॑स्याव॒ह दे॒वान् दे॒वय॑ते यजमानाय॒ स्वाहा॑ भूते॒
 भ्य॑स्त्वा वि॒श्वायु॑रसि पृथि॒वीं दृ॒ह ध्रु॒व॒क्षि॒द॒स्य॒न्त॒रि॒क्षं दृ॒हा॒च्यु॒त॒क्षि॒द॒सि दि॒वं
 दृ॒हो॒ग्रे॒र्भ॒स्मा॒स्य॒ग्रेः पुरी॑षमसि—३५) [नामं सि॒ःहीः पञ्च॑त्रि॒ंशच्च] ॥१२॥
 यु॒ञ्जते॒ मन॑ उत यु॒ञ्जते॒ धियो॒ वि॒प्रा वि॒प्रस्य॑ बृ॒हतो वि॑प॒श्चितः॑ । वि हो॒त्रा

दधे वयुनाऽविदेक इन्महो देवस्य सवितुः परिपुतिः । सुवाग्देव दुर्गाऽआवदे
 देव श्रुतौ देवेष्ववाघेयिथामा नो वीरो जायतां कर्मण्योऽयस्सर्वेऽनुजीवाम्
 यो बहूनामसद्गुणी । इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदम् । समूहमस्य (१)
 पाशुर इरावती धेनुमती हि भुतश्चयवसिनी मनवे यशस्ये । व्यस्कभ्राद्रो-
 दसी विष्णुरेते दाधार पृथिवीमभितो मयूखैः । प्राची प्रेतमध्वरं कल्पयन्ती
 ऊर्ध्वं यज्ञं नयतं माऽजीह्वरतमत्र रमेथां वर्षमन् पृथिव्या दिवो वा विष्णवृत
 वा पृथिव्या महो वा विष्णवृत वान्तरिक्षाद्वस्तौ पूणस्व बहुभिर्वसव्यैरा-
 प्रयच्छ (२) दक्षिणादोत सव्यात् । विष्णोर्नृकं वीर्याणि प्रवीचं यः पार्थि-
 वानि विममे रजांसि यो अस्कभायुर्नृक्षस्मधस्थं विचक्रमाणस्त्रैवोद्गायो
 विष्णोर्गराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः शन्यद्वैस्यो विष्णोः स्यूरसि

विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा—३९) [अस्य यच्छैकात्रचत्वा-
 रिःशब्द] ॥ १३ ॥ कृण्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाः
 इभेन । तृष्णीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तांसि विध्य रक्षस्तपिष्ठैः । तत्र ध्रमासं
 आशुया पतन्यनुस्पृश धृषता शोशुचानः । तप्ये जूहां पतगानसन्दिनो
 विमंजु विष्वगुल्काः । प्राति स्पशो विमंजु तूर्णितमो भवां पार्युविशो अस्या
 अददधः । यो नो दूरे अग्रशःसः (१) यो अन्त्यग्रे माकिष्ठु व्यथिरादधपीत् ।
 उदग्रे तिष्ठ प्रत्यातनूष्वन्यमित्राःओषतात् तिग्महेते । योनो अरातिस्समि-
 धान चक्रे नीचा तं धक्षयत् सन्न शुष्कम् । ऊर्ध्वो भव प्रतैविध्याऽद्यऽस्म-
 द्दिविष्कण्णं दैव्यान्यग्रे । अवस्थिरा तनुहि यातजूनो जामिमजामिं प्रम-
 जीहि शत्रून् । स ते (२) जानाति सुमतिं यविष्ठु य इवते ब्रह्मणे गात-

मैतु । विश्वा न्यस्मै सुदिनानि रायो द्युन्नान्युर्यो विदुरो अभि द्यौत् । सर्वमे
 अस्तु सुभगः सदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः । विप्रियति स्व आर्युदि
 दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना सासंदिष्टिः । अचामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक् सं ते
 वावाता जरताम् (३) इयं गीः । स्वर्वास्त्वा सुरथा मर्जेयमास्मे क्षत्राणि
 धारयेरनुयून् । इह त्वा भूर्याचरेदुष तमन् दोषावस्तर्दीदेवाऽसमनुयून् ।
 क्रीडन्तस्त्वा समनंसः सपे माभि द्युन्नातस्थिवाऽसो जनानाम् । यस्त्वा
 स्वर्ध्वः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन । तस्य त्राता भवसि तस्य
 सखा यस्त आतिथ्यमानुषन् जुजोषत् । महो रुजामि (४) वन्द्यता वचो-
 भिस्तन्मा पितुर्गोतमादान्वयाय । त्ववो अस्य वर्चसश्चिकिद्भि होतैर्यविष्ठ
 सुक्रतो दमूनाः । अस्वंप्रजस्तरण्यः सुशेवा अतन्द्रासोऽवका अश्रमिष्ठाः ।

ते पायवः सधियंश्चो निषद्याऽग्रे तव नः पान्त्वमूर । ये पायवो मामनेयन्ते
 अग्रे पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् । रक्ष ताव सुकृतौ विश्ववेदा दिप्सन्त
 इद्विषवो नाहं (५) देभुः । त्वयो वयं संधन्यंस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम
 वाजान् । उभा शस्सां सुदय सत्यतातेऽनुष्ठुया कुण्डुहवाण । अया ते अग्रे
 समिधां विधेम प्रतिस्तोमं शस्यमानं गृभाय । दहाशसो रक्षसः पाहास्मान्
 दुहो निदो मित्रमहो अवद्यात् । रक्षोहणं वाजिनमार्जिर्घमि मित्रं प्रथिष्ठमुप
 यामि शर्म । शिशानो अग्निः कर्तुभिः समिद्धः स नो दिवां (६) सरिरः पातु
 नक्तम् । विज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वाति कुणुते महित्वा । प्रादेवी-
 र्मायाः संहते दुरवाः शिशीतु गृह्णेरक्षसे विनिक्षे । उत स्वानासो विविपन्त्वग्ने-
 रितरमायुधा रक्षमे हन्तवा उ । मदेविदस्य प्ररुजन्ति मामा न वरन्ते परि-

वाधो अर्देवीः—४१) [अ॒यशः॒सः स ते॑ ज॒रता॒ रुजा॒मि ह॒ दि॒वैकं॑ च॒त्वा-
 रि॒श॒च] ॥ १४ ॥ आप॒ (१०८) आकू॒त्यै (१३०) दै॒वी (१७५)
 मि॒यं (१०५) व॒स्य (७९) श॒नुता॒ (५७) सो॒म (७२) मु॒ (८५)
 त्पा (७३) मे॒ (१०१) र॒शु (९०) वि॒त्ताय॑नी (१३५) यु॒ञ्जते॑ (१३९)
 कृ॒ण्व (३४१) च॒तुर्द॑श (१६९०) ॥ १४ ॥ इति तैत्तिरीयसंहि-
 तायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रपाठकः ॥

ॐ देवस्य त्वा सवितुः प्रमवेऽश्वितोर्बाहुभ्यां. पृष्णो हस्ताभ्यामादेदे
 भिरसि नारिरसि परि लिखितः रक्षः परिलिखिता अरांतय दमह रक्षसो
 ग्रीवा अपि कन्तामि योऽस्मान् देष्टि स्रष्ट वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि
 कन्तामि दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा गुन्धतां लोकः पितृवदन्नो

यवोऽसि यवयास्मेद्वेषः (१) यवयाऽरातीः पितृणाः सदेनमस्युद्विवं
स्तभानान्तरिक्षं पूण पृथिवीं दृष्टं द्युतानस्त्वां मारुतो भिनोतु मित्रावरुणयो-
ध्रैवेण धर्मणा ब्रह्मवर्तिं त्वा क्षत्रवर्तिः सुप्रजावर्तिः रायस्पोषवर्तिः पर्यहामि
ब्रह्मां दृष्टं ह क्षत्रं दृष्टं ह प्रजां दृष्टं ह रायस्पोषं दृष्टं ह घृतेन द्यावापृथिवी आप-
णेथामिन्दस्य सदोऽसि विश्वजनस्य छाया परि त्वा गिर्वणो गिर इमाः
(२) भवन्तु विश्वतो वृद्धायमनुवृद्धयो जुष्टां भवन्तु जुष्टं इन्द्रस्य स्यूरसी-
न्द्रस्य ध्रुवमस्यैन्द्रमसीन्द्राय त्वा—१८) [द्वेष इमा अष्टादश च] ॥ १ ॥
रक्षोहणो बलगहनो वैष्णवान् खनामीदमहं तं बलगमुद्वपामि यं नः
समानो यमसमानो निचखानेदमेनमधरं करोमि यो नः समानो योऽसमानो
ऽरातीयति गायेत्रेण छन्दसाऽबबाढो बलगः किमत्र भद्रं तनौ सह विराडसि

सपत्नहा सप्राडसि धातृव्यहा सप्राडस्यभिमातिहा विश्वाराडसि विश्वासा
 नाष्ट्राणां हन्ता (१) रक्षोहणौ वलगुहणः प्रोक्षामि वैष्णवान्रक्षोहणौ
 वलगुहणोऽवनयामि वैष्णवान् यवोऽसि यवयास्मद्व्यो यवया रांती रक्षोहणौ
 वलगुहणोऽवस्तृणामि वैष्णवान्रक्षोहणौ वलगुहणोऽभजुहोमि वैष्णहनात्र-
 क्षोहणौ वलगुहणानुपंदधामि वैष्णवी रक्षोहणौ वलगुहणौ पर्युहामि वैष्णवी
 रक्षोहणौ वलगुहणौ परिस्तृणामि वैष्णवी रक्षोहणौ वलगुहणौ वैष्णवी
 वृहदसि बृहद्राया वृहतीमिन्द्राय (२) वार्यं वद—२) [हन्तेन्द्राय
 दे च] ॥ २ ॥ विभरसि प्रवाहणो वहिरसि हव्यवाहनः श्वत्रोऽसि
 प्रचेतास्तुर्योऽसि विश्ववेदा उशिगंसि कविरंधारिरसि वम्भारिरवस्युरसि
 दुर्वस्वान्धुरसि मार्जालीयः सुप्राडसि कृशानुः परिभयोऽसि पर्वमानः

प्रतर्कासि नभस्वानसमृष्टोऽसि हव्यसूदं ऋतर्धामासि सर्वज्योतिर्ब्रह्मज्यो-
 तिरसि सुवर्धामाजोऽस्येकपादहिरसि वृधियो रौद्रणानोकेन (१) पाहि
 माऽमे विपुहि मा मा माहिःसीः—८) [अनोकेनाष्टौ च] ॥ ३ ॥
 त्वः सोम तनूकृद्भ्यो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्य उरु यन्तासि वरुथः स्वाहा
 जुषाणो असुराज्यस्य वेतु स्वाहाऽयन्नो अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधः पुर एतु
 प्रभिन्दन् । अयः शत्रूञ्जयतु जह्याणोऽयं वाजं जयतु वाजसातो । उरु
 विष्णो विक्रमस्वरु क्षयाय नः कृधि । घृतं घृतयोने पिब प्र प्रयज्ञपति
 तिर । सोमो जिगति गातुवित् (१) देवानामेति निष्कृतमृतस्य योनि
 मासदमदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद आसीद्वै वी देवसवितः सोमस्तत्क्षध्वं
 मावा इभदेतत्त्वः सोमदेवो देवानुर्पामा इदमहं मनूष्यो मनूष्यान् सह प्रज-

यां सह रायस्पोषेण नमो देवेभ्यः स्वधा पितॄभ्य इदमहं निर्वरुणस्य पाशात्
 सुवराभि (२) विख्येयं वैश्वानरं ज्योतिरग्रे व्रतपते त्वं व्रतनी व्रतपतिरसि
 या मर्म तनुस्त्वय्यभूदियस्सा मयि या तव तनुर्मय्यभूदेवा सा त्वयि यथायथं
 नो व्रतपते व्रतिनो ब्रूतानि—३१) [गान्तुविदुभ्येकविंशच्च] ॥ ४ ॥

अत्यन्यानगान्नान्यानुपागामुर्वाक्त्वा पैरविदंपरोऽवैरुस्तं त्वां जुषे वैष्णवं
 देवयज्यार्यै देवस्त्वां सवितामध्वानुक्त्वोषधे त्रायेस्वैनस्ववर्धिते मेनं हिंसी-
 दिवमग्नेण मा लेखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हिंसीः पृथिव्या संभवु वनस्पते
 शतवल्गो विरोहे सहस्रवल्गा विवयश्रुहे मुयम् (१) त्वायस्ववर्धितिस्तेति-
 ज्ञानः प्रणिनायं महते सौभगायाच्छिन्नो रायः सुवीरः—१०) [यं दश
 च] ॥ ५ ॥

पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा शुन्धतां लोकः पितॄ-

पदं नो यवाऽसि यवयास्मद्वेयवयारातीः पितृणां सदेनमसि स्वावेक्षोऽस्य
 ग्रेगा नैतृणां वनस्पतिरधि त्वा स्थास्यति तस्य विचाद्वस्त्वा सविता मध्वा-
 नक्तु सुपिपुलाभ्यस्त्वेषधीभ्य उद्विबंस्तभानान्तरिक्षं पृण पृथिवीमुपरेण
 दृश्ह ते ते धामान्युश्मसि (१) गमध्ये गावो यत्र भूरिशृङ्गा अयासः । अत्रा-
 हतदुरुगायस्य विष्णोः परमं पदमवभाति भूरैः । विष्णोः कर्माणि पश्यत
 यतो ब्रतानि पश्यते । इन्द्रस्य युज्यः सखा । तद्विष्णोः परमं पदं सदा
 पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुरतितम । ब्रह्मवर्नि त्वा क्षत्रवर्निः सप्रजा-
 वनिः रायस्पोषवनिं पर्यहामि ब्रह्मं दृश्ह क्षत्रं दृश्ह रायस्पोषं (२) दृश्ह
 पृथिवीरसि परि त्वा देवीर्विशोऽज्ययन्तां परिमश्रायस्पोषो यजमानं मनूष्या
 अन्तरिक्षस्य त्वा सानावर्गगृहामि — ११) [उश्मसी पोषमेकान्नविश्श-

तिथि] ॥ ६ ॥

बृहस्पते धारया वसन्ति हव्या ते स्वदन्ता देवं त्वष्टुर्वसुं रणवु रेवंतीरमध्वम-
 मेजुनित्रिमसि वृषणौ स्थ उर्वश्यस्यायुसि पुरुषा घृतेनाक्ते वृषणं दधाथां
 गायत्रं छन्दोऽनुप्रजायस्व त्रैष्टुभं जागृतं छन्दाऽनुप्रजायस्व भवतम् (१)
 नः । समनसौ समौकसा वरपसौ । मा युज्ञश् हिंसिष्टुं मा युज्ञर्षति जात-
 वेदसौ शिवौ भवतमद्य नः । अग्नावग्निधरति प्रविष्टुं ऋषीणां पुत्रो अधिराज-
 एषः । स्वाहाकृत्य ब्रह्मणा ते जुहामि मा देवानां मिथुयाकर्मो गधेयम् -- (३१)
 [भवतमेकं त्रिंशच्च] ॥ ७ ॥

आदं द क्रतुस्य त्वा देवहविः पाशेना-
 वः हव्यमापो देवीः स्वदेतैनुश्नं ते प्राणो वायुनां गच्छताश्नं यजत्रैरङ्गानि

सं युज्ञपतिराशिवा घृतेनाक्तौ पशुं त्रयेशाश्वेवतीर्यज्ञपतिं प्रियवा विश-
तोरो अन्तरिक्ष सजुदेवेन (१) वार्तेनाऽस्य हविस्समना यज समस्य तनुवा
भव वर्षीयो वर्षीयसि युज्ञे युज्ञपतिं वाः पृथिव्याः समृचः पाहि नमस्त आता-
नाऽनवर्षिप्रेहि घृतस्य कृत्यामनु सह प्रजया सह रायस्योषणाऽऽपो देवीः शुद्धा-
युवः शुद्धा यूयं देवाऽऽर्जुऽशुद्धा वयं पारिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म-४४)
[देवेन चतुश्चत्वारिंशच्च] ॥ ८ ॥ वाक् आप्यायतां प्राणस्तु आप्या-
यतां चक्षुस्तु आप्यायताश्च्रोत्रं आप्यायतां घाते प्राणान्छुजगाम या
चक्षुर्याश्चोत्रं येते क्रूरं यद्वास्थितं तच्च आप्यायतां तत् एतेन शुन्यतां
नाभिस्तु आप्यायतां पायुस्तु आप्यायताश्शुद्धाश्चरित्राः शमद्व्यः (१)
शमोर्षवीभ्युः शं पृथिव्यै शमहोम्यामोर्षवु त्रायस्वेनस्वधिते मेनश्

हि० सी रक्षसां भागोऽनीवमह० रक्षोऽधमं तसौ नयामि योऽस्मान् द्वेष्टि
 यश्च वयं द्विष्म इवमेवमधमं तसौ नयामीषे त्वा घृतेन यावापृथिवी प्राणवी-
 श्यामच्छिन्नो रायः सुवीर उवैन्तरिक्षमन्विहि वायो वीहि (२) स्तोकाणां
 स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतम्—५) [अद्यो वीहि पञ्च च] ॥ १ ॥
 सं ते मनसा मतुः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हव्यं घृतवत्स्वाहैन्द्रः
 प्राणो अङ्गे अङ्गे निर्वेध्यैन्दोऽगानो अङ्गे अङ्गे विचोभुवदेवं त्वष्टूर्भीरि ते स-
 संमेतु विपुरुषा यत्सलक्षमाणो भवय देवत्रा यन्तमर्चसे सखायोऽनु त्वा
 मातापिनरो मदन्तु श्रीरस्यमिस्त्वा श्रीणात्वापुः समरिणुन्नातस्य (१)
 त्वा ध्रज्यै पूष्णो रश्मो अपामोर्वीना० रोहिष्यै घृतं घृतपावानः पिवतु
 वसो वसापावानः पिवतान्तरिक्षस्य हविरसि स्वाहा त्वाऽन्तरिक्षाय दिशः

प्रदिशं आदिशो विदिशं उदिशः स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्यः—२८)
 [वार्तस्याष्टाविंशतिश्च ॥ १० ॥ समुद्रं गच्छ स्वाहान्तरिक्षं गच्छ
 स्वाहा देवशस्त्रवितारं गच्छ स्वाहाऽहोरात्रं गच्छ स्वाहा मित्रावरुणौ गच्छ
 स्वाहा सोमं गच्छ स्वाहा यज्ञं गच्छ स्वाहा छन्दांसि गच्छ स्वाहा यावा-
 पृथिवी गच्छ स्वाहा नभो दिव्यं गच्छ स्वाहाऽग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहाऽस्य-
 स्त्वीषधीभ्यो मनो मे हार्दि यच्छ तनू त्वचं पुत्रं नसोरमदीयं शुर्गीसि (१)
 तमभिशोचु योऽस्मान् द्वेष्टि यच्च वयं द्विष्मो धासो राजन्नितो वरुण
 नो मुञ्च यदापो अभिया व नेति शर्पामहे ततो वरुण नो मुञ्च—२६)
 [अस्ति षड्विंशतिश्च ॥ ११ ॥ हविष्मन्तीरिमा आपो हविष्मान् देवो
 अंधुरो हविष्मा* आविवासति हविष्मांस्तु सूर्यः । अग्नेर्वोपन्नगृहस्य

सदसि सादयामि सुस्राय मुन्निनोः सुन्ने मांघतेन्द्राग्नियोर्भागधेयीः स्थ मित्रावरु-
णयोर्भागधेयीः स्थ विश्वेपां देवानां भागधेयीः स्थ यज्ञे जायत—३४) [हवि-
र्म्मतीश्चतुस्त्रिंशत्]॥१२॥ हवे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वोर्ध्व-
मिममध्वरं कृषि दिवि देवेषु होत्रां यच्छु सोमं राजन्नेह वरोह मा भर्मा सं विकथा-
मा त्वां हिंसिषं प्रजास्त्वमुपावरोह प्रजास्त्वामुपावरोहन्तु गृणोत्वग्निः
सुमिधाहवै मे गृणवन्त्वापो धिषणांश्च देवीः । शृणोत प्रावाणो विदुषो नु-
(१) यज्ञः शृणोतु देवः संविताहवै मे । देवीरापो अपान्नपाय ऊर्मिर्हविव्यं
इन्द्रियावन्मदित्तमस्तं देवभ्यो देवत्रावन्त शुक्रः शुक्रपेभ्यो येषां भागः स्थ
स्वाहाकारिभ्यस्य पापां मृधः समुद्रस्य वोक्षित्या उन्नये । यममे पृतसुमर्त्य मावो-
वाजेषु यञ्जुनाः । स यन्ता शर्वतीरियः—३७) [नु सुसक्तवारिः शच्च]॥१३॥

त्वमग्रे रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वशार्धो मारुतं पृथ इशिषे । त्वं बतै-
 ररुणैर्यौसि शङ्खयस्त्वं पृथा विधृतः पांसि नुमना । आवो राजानमध्वरस्य
 रुद्रश्चोतांरसत्ययजश्च रोदस्योः । अग्निं पुरा तनयित्वोरचिच्छिरण्यरूपमवसे
 कुणुध्वम् । अग्निर्होता निर्बसादा यर्जीयानुपस्थे मातुः सुरभावु लोके । यूवा
 कविः पुरुनिष्ठः (१) ऋतावा धर्ताकृष्टीनामृत मध्ये इद्धः । साध्वीमकंहव
 वीतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्याम् । स आयुरगात् सुरभिर्वसानो
 भद्रामकर्वेवहूतिं नो अद्य । अक्रन्ददमिस्तनयन्निवद्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः
 समञ्जन । सद्योज्ञानो विहीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः ।
 त्वं वसूनि पुर्वणीक (२) होतदोषावस्तो रेरिरे यज्ञिया सः । क्षामेव
 विश्वाभवन्तानि यस्मिन्ससौ भगानि दधिरे पावके । तुभ्यं ता अद्विस्तम्



विश्वाः सुक्षितयः पृथक् । अग्ने कामाय येमिरे । अश्याम तं काममग्ने
 तवोत्पश्याम रयिश् रयिवः सुवीरम् । अश्यामवाजमभिवा जयन्तो श्याम
 द्यून्नमजरा जरन्ते । श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने द्यूमन्तमाभर (३) वसो पुरु-
 स्पृहश् रयिम् । सश्वितानस्तन्यतरोचनस्था अजरोभिर्ननिवाद्रियविष्ठः । यः
 पावकः पुरुतमः पुरुणि पृथून्यग्निरनुयाति भवेत् । आयुष्टे विश्वतो दधदय-
 मग्निर्वरेण्यः । पुनस्ते प्राण आयति परा यक्षमश् सुवामि ते । आयुर्दो अग्ने
 हविर्बो जुषाणो घृतमर्ताको घृतयोनिरयि । घृतं पीत्वा मयु चारु गव्यं
 पितेव पुत्रमभि (४) रक्षतादिमम् । तस्मै ते प्रतिद्वयं ते जातवेदो विच-
 रणे । अग्ने जनामि सुष्टुतिम् । विवस्वर् प्रथमं जज्ञे अग्निरस्माद्भूतीयं परि
 जातवेदाः । तृतीयमप्सु नुमणा अजंष्टमिन्वान एनं जरते स्वाधीः । शुचिः

पावक वन्योऽग्रे बृहद्विरोचसे । त्वं घृतेभिर्गृहृतः । दृशानो रुक्म उव्यो
 व्यधौदुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः । अग्निरमृतो अभवद्वयोभिः (५) यदेनं
 द्यौरजनयत् सुरेताः । आ यदिवे नृपतिं तेज आनदं शुचि रेतो निषिक्तं
 द्यौरभीकै । अग्निः शर्वमनवद्यं युवानं स्वाधिर्यं जनयत् सुदयच्च । स
 तेर्जीयसा मनसा त्वोत्तं उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः । अग्रे रायो नृतमस्य
 प्रभृतौ भूयामं ते सुष्टुतयश्च वस्वं । अग्रे सहन्तमाभर द्यूक्षस्यं प्राप्तहां
 रयिष् । विश्वायः (६) चर्षणीरभ्यासा वाजेषु सासहत् । तमग्रे पृतना-
 सहं रयिः सहस्व आभर । त्वं हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमयः ।
 उक्षात्राय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे । स्तोमैर्विधेमामग्रे । वयं हि सूनो
 अस्य द्युसदाचक्रे अभिर्जनुया उमात्रंम् । स त्वमं ऊर्जसन् उर्जं वा राजेव

जेरवृके क्षेप्यन्तः । अग्रे आयूँषि (७) पर्वसु असुवोजोमिषधनः । अग्रे
 वाधस्व दच्छुनाम् । अग्रे पर्वस्व स्वर्षा अस्मे वर्षेः सुवीर्यम् । दधत् पोष
 रयिं मयि । अग्रे पावक रोचिषा मन्द्रया देवजिहया । आ देवान् वक्षि
 यक्षि च । सनः पावक दीदिवोऽग्ने देवा इहावह । उप यज्ञ हविर्ध्वं नः ।
 अग्निः शुचिब्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः (८) कविः । शुचीरोचत् आहुतः ।
 उदग्ने शुचयस्तवं शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतिर्यत्तयः—१४)
 [पुरुनिष्ठः पूर्वणीक भराग्नि वयोभिर्य आयूँषि विप्रः शुचिश्चतुर्दश च]
 ॥ १४ ॥ देवस्य (११८) रक्षोहर्णो (१०२) विभू (५८) स्त्व
 (१३१) मति (६०) पृथिव्या (११९) इव (८१) आर्दे (१४)
 वाक् (१०५) सश् (७८) समुद्रश्च (७६) हविष्मती (३४) हृदे

(१७) त्वं (४१४) चतुर्दश (१५६७) ॥ १४ ॥ इति तैत्ति-
रीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रपाठकः ॥

ॐ आर्दे प्रावोस्यध्वरकुह्वेभ्यो गम्भीरमिममध्वरं कृधुत्तमेन पवि-
नेन्द्राय सोमं सुषुतं मधुमन्तं पर्यस्वन्तं वृष्टिवनिमिन्द्राय त्वा वृत्रघ्न इन्द्राय
त्वा वृत्रतुर इन्द्राय त्वा अभिमातिघ्न इन्द्राय त्वाऽऽदित्यवन्त इन्द्राय त्वा विश्व-
देव्यावन्ते भ्रात्राः स्थ वृत्रतुरो राधौ गूर्तो अमृतस्य पत्नीस्ता देवीर्देवत्रेमं यज्ञं
धनोपहूताः सोमस्य पिवतोपहूतो युष्माकम् (१) सोमः पिवतु यत्ते सोम
विबि ज्योतिर्यत्पृथिव्यां यदुरावन्तारिक्षे तेनास्मै यजमानायोरुराया कृध्वि-
दात्रे वोचो विषणे वीहू सती वीहयेथामूर्जं वधाथामूर्जं मे घत्तं मा वाध
हिंसिषं मा मा हिंसिष्टं प्रागपाणदं गधराकास्त्वा विष्ठा आधीवन्त्वम्ब निष्वर ।

यच (२) सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा—१)
 [युष्माकं ते नव च] ॥ १ ॥ वाचस्पतये पवस्व वाजिन वृषा वृष्णो-
 अशुभ्यां गभंस्तिष्ठतो देवो देवानां पवित्रमसि येषां भागोऽस्ति तेभ्यस्त्वा
 स्वाहृतोऽसि मधुमतीर्न इषस्कृषि विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यो
 मनस्त्वाष्टूर्वेन्तरिक्षमन्विहि स्वाहा त्वा सुभवः सूर्येय देवेभ्यस्त्वा मरी-
 चिपेभ्य एष ते योनिः प्राणायत्वा—१७) [वाचः सप्तचत्वारिंशत्] ॥ २ ॥
 उपयामगृहीतोऽस्यन्तर्यच्छ मघवन् पाहि सोममूह्य रायः समियो
 यजस्वान्तस्ते दधामि यावोपृथिवी अन्तरुर्वन्तरिक्षः सुजोगा देवैरवरैः परै-
 श्रान्तर्गामे मघवन्मादयस्व स्वाहृतोऽसि मधुमतीर्न इषस्कृषि विश्वेभ्यस्त्वे-
 न्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यो मनस्त्वाष्टूर्वेन्तरिक्षमन्विहि स्वाहा त्वा

सुभचः सूर्योय देवेभ्यः (१) त्वा मरीचिपेभ्य एष ते योनिरपानाय त्वा
 —७) [देवेभ्यः सप्त वं] ॥ ३ ॥ आ वायो भूष शुचिषा उप नः
 सहस्रन्ते निमुतो विश्ववार । उषो ते अन्यो मयमयामि यस्य देव दधिदे
 पूर्वपेयम् । उपयामर्गहीतो ऽसि वायवे त्वेन्द्रवायू इमे सुताः । उप प्रयोभिरा-
 गंतमिन्द्वो वामुशन्ति हि । उपयामर्गहीतो ऽसीन्द्रवायुभ्यो त्वेष ते योनिः
 सजोयीभ्यां त्वा—४३) [आत्रिचंत्वारि—४४] ॥ ४ ॥ अयं वा
 मित्रावरुणा सुतः सोमं क्रतावृधा । ममेदिह धृतं हवम् । उपयामर्गहीतो-
 ऽसि मित्रावरुणाभ्यां त्वेष ते योनिर्क्रतायुभ्यो त्वा—२०) [अयं विश्वं श्रुतिः]
 ॥ ५ ॥ या वां कशा मधुमत्यश्विना सुनुतावती । तथा युज्ञं मिमि-
 क्षतम् । उपयामर्गहीतो ऽस्यश्विभ्यो त्वेष ते योनिर्मोष्वीभ्यां त्वा—१८ [या

[ष्टादश] ॥ ६ ॥ प्रातयुजौ विमन्वेथामश्विनोवेह गच्छतम् । अस्य
सोमस्य पीतये । उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वैप ते योनिरश्विभ्यां त्वा—(११)
[प्रातयुजोवेकानविंशतिः] ॥ ७ ॥ अयं वेनश्चोदयत् पृथ्विगर्भो
ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने । इममपाः संकुमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मति-
भीरिहन्ति । उपयामगृहीतोऽसि शण्डाय त्वैप ते योनिर्वीरतां पाहि—(२५)
[अयं पञ्चविंशतिः] ॥ ८ ॥ तं प्रत्नथां पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठ-
तांति बर्हिषदं सुवर्षिदं प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिराऽऽशुं जयन्त-
मनुयानु वर्षसे । उपयामगृहीतोऽसि मकीष त्वैप ते योनिः प्रजाः
पाहि—(२६) [तश्च षड्विंशतिः] ॥ ९ ॥ ये देवा विन्वेकादश
स्थ पृथिव्या मध्येकादश स्थाप्सुगवो महिनैकादशस्थ ते देवा यज्ञमिमं

जपध्वमुपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयणो जित्वं यज्ञं जित्वं यज्ञप-
तिमभिसवंना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेण ते योनि-
र्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः—४३) [ये विचिंतवारिंशत्] ॥ १० ॥
त्रिंशद्ब्रथश्च गणिनो रुजन्तो दिवश् रुद्राः पृथिवीश्च सचन्ते । एकादशासौ
अप्सुषदः सुतश्सोमं जुषन्तां सवंनायु विश्वे । उपयामगृहीतोऽस्याग्र-
यणोऽसि स्वाग्रयणो जित्वं यज्ञं जित्वं यज्ञपतिमभिसवंना पाहि विष्णुस्त्वां
पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेण ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः—४२) [त्रिं-
शद्विचिंतवारिंशत्] ॥ ११ ॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा बृहदंते वयं-
स्वत उक्थायुवे यत्त इन्द्र बृहदयस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वेव ते योनिरिन्द्राय
त्वोक्थायुवे—२२) [उपयामगृहीतोद्वाविंशतिः] ॥ १२ ॥ मर्याने

द्विवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम् । क्विस्रस्रज्जातिथिं
जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः । उपयामर्गहीतोऽस्यस्यै त्वा वैश्वानराय
ध्रुवोऽसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ध्रुवतमोऽर्घुतानामर्घुतक्षितं एष ते योनिर्ग्नये
त्वा वैश्वानराय—३५) [मूर्धोनं पञ्चत्रिंशत्] ॥ १३ ॥ मधुश्च माध-
वश्च गुरुश्च शुचिश्च नभश्च नभस्यंश्चेपश्चोर्जश्च सहश्च सहस्यंश्च तपश्च तपस्यं
श्चोपयामर्गहीतोऽसि सुस्तपोऽस्यः सहस्पत्याय त्वा—३०) [मधुस्त्रिंशत्]
॥ १४ ॥ इन्द्राग्नी आर्गतस्तुतं गीर्भिर्भो वरेण्यम् । अस्य पातं धिये-
षिता । उपयामर्गहीतोऽस्मीन्द्राग्निभ्यां त्वैष ते योनिरिन्द्राग्निभ्यां त्वा—२०)
[इन्द्राग्नीविंशतिः] ॥ १५ ॥ ओमासश्चर्पणोद्यतो विश्वे देवास
आर्गत । दाश्वाःसो दाशुर्षः सुतम् । उपयामर्गहीतोऽसि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य

ए॒ष ते॒ योनि॒र्विश्वे॑भ्य॒स्त्वा दे॒वेभ्यः॑--२०) [ओ॒मांसो॒ वि॒शतिः॑] ॥ १६ ॥
 म॒रु॒त्वं॒न्तं वृ॒षभं॑ वा॒ वृ॒धान॑म॒कं वा॒रिं दि॒व्य॒श्शा॒समि॒न्द्रं॒म । वि॒श्वा॒सा॒-
 ह॒म॒वं॒से नू॒र्त॒ना॒यो॒ग्र॒सं॒हो॒दा॒मि॒ह त॒र्हु॒वे॒म । उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा
 म॒रु॒त्वं॒त ए॒ष ते॒ योनि॒रि॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॒ते--२६) [म॒रु॒त्वं॒न्त॒श्च॒द्वि॒ंश॒तिः]
 ॥ १७ ॥ इ॒न्द्रं म॒रु॒त्वं इ॒ह पा॒हि सो॒मं यथा॑ शार॒यो॒ते अ॒पि॒वः सु॒त॒स्य॑ ।
 तव॑ प्र॒णी॒ती तव॑ शू॒र श॒र्म॒न्ना॒वि॒वा॒स॒न्ति कु॒व॒यः सु॒य॒ज्ञाः । उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽ
 सी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॒त ए॒ष ते॒ योनि॒रि॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॒ते--२९) [इ॒न्द्र॒-
 ए॒का॒त्रि॒ंश॒त्] ॥ १८ ॥ म॒रु॒त्वा॒श् इ॒न्द्र वृ॒षभो॑ र॒णाय॑ पि॒बा सो॒मं॒-
 म॒नु॒ष्य॒धं म॒दा॒य । आ सि॒ञ्च॒स्व ज॒ठरे॑ म॒ध्वं ऊ॒र्मि त्व॒श्श॒जांसि॑ प्र॒दि॒वः
 सु॒ता॒ना॒म । उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॒त ए॒ष ते॒ योनि॒रि॒न्द्रा॒य

त्वा मरुत्वते—२९) [मरुत्वानेकात्रविंशत्] ॥ १९ ॥ महा२
 इन्द्रो य ओजसा पर्जन्यो वृष्टिमा इव । स्तोमैर्वृत्तस्य वावृवे ।
 उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वैष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा—१९)
 [महानेकात्रविंशतिः] ॥ २० ॥ महा२ इन्द्रो नवदार्चयिषिप्रा
 उत द्विबर्हा अमिनः सहोभिः । अस्मद्विधंगवावृधे वीर्यीयोरुः पथुः सुकृतः कर्तु-
 भिर्भूत् । उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वैष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा—२६)
 [महान् षड्विंशतिः] ॥ २१ ॥ कदाच नस्तीरसि नेन्द्र सश्वसि
 दाशुषे । उपोषेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृथ्यते । उपयामगृहीतो
 ऽस्यादित्येभ्यस्त्वा । कदाच स प्रयुच्छस्यभे निषांसि जन्मनी । तुरीया-
 दित्यसर्वेन त इन्द्रियमातस्थानुमर्तं दिवि । यज्ञो देवानां प्रथेति सुवामा-

दि॒त्यासो भ॒वता॒ म॒ड॒यन्तः । आ॒वः (१) अ॒र्वाची॑ सु॒म॒तिर्वृ॒त्याद् हो॒श्चि॒-
 द्या व॒रि॒वो वि॒त्तरा॑सन् । वि॒वस्व॑ आ॒दि॒त्यैष॑ ते॒ सोम॑पी॒थस्तेन॑ म॒न्दस्व॒ तेन॑
 तृ॒प्य तृ॒प्यास्म॑ ते व॒यं त॑र्प॒यिता॒रो या दि॒व्या वृ॒ष्टिस्त॑या॒ त्वा श्री॑णामि—२७)
 [वः स॒प्तविं॑शतिश्च] ॥ २२ ॥ वा॒म॒म॒द्य स॑वि॒त॒र्वा॒म॒मु श्वो दि॒वेदि॑वे
 वा॒म॒म॒स्मभ्य॑सा॒वीः । वा॒म॒स्य॑ हि क्ष॒य॑स्य दे॒व भू॑र॒या धि॒या वा॑म॒भाजः
 स्या॒म । उ॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ ऽसि दे॒वाय॑ त्वा स॒वि॒त्रे—२४) [वा॒मं च॑त॒र्विं॒श॒-
 श॒तिः] ॥ २३ ॥ अ॒द॒व्येभिः॑ स॒वितः॑ पा॒षुभि॑ष्टु॒श्शि॒वेभि॑द्य॒ परि॑पा
 हि॒नो ग॑य॒म् । हि॒र॒ण्य॒जिह्वः॑ सु॒वि॒ताय॑ न॒व्यसे॑ र॒क्षामा॑कि॒नो अ॒घ॒श॑स ई॒शत॑ ।
 उ॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ ऽसि दे॒वाय॑ त्वा स॒वि॒त्रे—२३) [अ॒द॒व्येभि॑स्त्रयो॒विं॒श॒तिः]
 ॥ २४ ॥ हि॒र॒ण्य॒पाणि॑म॒तये॑ स॒वि॒ता॒र॒मुप॑ह॒ये । स चे॒त्ता दे॒वता॑ प॒दम् ।

उप॒याम॑गृहीतो ऽसि दे॒वाय॑ त्वा स॒वित्रे—१४) [हिर॑ण्यपा॒णिं च॑तुर्द॒श]
 ॥ २५ ॥ सु॒शर्मा॑सि सु॒प्रति॑ष्ठानो बृ॒हदु॒क्षे नम॑ ए॒ष ते योनि॑र्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा
 दे॒वेभ्यः—१२) [सु॒शर्मा॑ द्वा॒दश] ॥ २६ ॥ बृ॒हस्प॑तिसु॒तस्य॑ त इ॒न्दो
 इन्द्रि॒याव॑तः प॒त्नीव॑न्तं ग्र॒हं गृ॒ह्णाम्य॑ग्रा॒इदं प॒त्नीवा॑इः स॒जुर्दे॒वेन॑ त्वष्टा सो॒मं
 पिब॑ स्वा॒र्हा—१५ [बृ॒हस्प॑तिसु॒तस्य॑ प॒ञ्चद॒श] ॥ २७ ॥ हरि॑ र॒सि
 हारि॑योज॒नो ह॒र्योः स्या॒ता व॒ज्रस्य॑ भ॒र्ता पृ॒थ्वेः प्र॑ता तस्य॑ ते दे॒व सो॒मे ऽष्ट-
 य॑जुषः स्तु॒तस्तो॑मस्य ग॒स्तोव॑थस्य॒ हरि॑वन्तं ग्र॒हं गृ॒ह्णामि॑ ह॒रीः स्थ॒ हयो॑र्धा॒नाः
 सु॒ह सो॒मा इन्द्रो॑य॒ स्वा॒र्हा—२६) [हरिः॑ षड्विं॒शतिः] ॥ २८ ॥
 अ॒ग्न आ॒यूँषि॑ पव॒स आ॒सुवो॑र्जमि॒षश्च॑ नः । आ॒रे वा॑ध॒स्वदु॒ष्टुना॑म् । उप॒या-
 म॑गृहीतो ऽस्य॒ग्रथ॑ त्वा ते॒ज॑स्वत ए॒ष ते योनि॑र॒ग्रथ॑ त्वा ते॒ज॑स्वते—२३)

[अग्ने त्रयोविंशतिः] ॥ २१ ॥ उचिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे
 अवेपयः । सोममिन्द्र चमू सुतम् । उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वौजस्वत एष
 ते योनिरिन्द्राय त्वौजस्वते—२१) [उचिष्ठन्नेकविंशतिः] ॥ ३० ॥
 तुरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्ये । विश्वमाभासि रोचनम् । उप-
 यामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते
 —२०) [तुरणिर्विंशतिः] ॥ ३१ ॥ आप्यायस्व मदिन्तम् सोम-
 विश्वाभिरूतिभिः । भवानः सुप्रथस्तमः—१) [आनवं] ॥ ३२ ॥
 ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् व्युच्छन्तीं मृषसुं मर्त्यांसः । अस्माभिरूनु प्रति-
 चक्ष्याऽभूदो ते यन्ति अपरीषु पश्यान्—११) [ईयुरेकान्नविंशतिः]
 ॥ ३३ ॥ ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि

ज्योतिर्विदं त्वा सादयामि भास्वतीं त्वा सादयामि ज्वलन्तीं त्वा सादयामि
मल्ललाभवंतीं त्वा सादयामि दीप्यमानां त्वा सादयामि रोचमानां त्वा
सादयाम्यजस्त्रां त्वा सादयामि बृहज्ज्योतिवं त्वा सादयामि बोधयन्तीं
त्वा सादयामि जाग्रतीं त्वा सादयामि—३६) [ज्योतिष्मतोऽ
य स्वाहा संयासाय स्वाहोद्यासाय स्वाहा ऽयासाय स्वाहा वियासा
शोकाय स्वाहा तप्यत्वै स्वाहा तपते स्वाहा ब्रह्महत्यायै स्वाहा सर्वस्मै
स्वाहा—२४) [प्रयासाय चतुर्विंशतिः] ॥ ३५ ॥ चित्तश्चसन्तानेन
भवं यक्रा रुद्रं तर्निन्ना पशुपतिं स्थूलहृदयेनाग्निं हृदयेन रुद्रं
लोहितेन शुर्वं मर्तस्नाभ्यां महोदेवमुन्तःपार्श्वेनौपिष्ठहन् शिङ्गानिको-

शयाम्याम्—१८) [चित्तमष्टादश] ॥ ३६ ॥ आतिष्ठ वृक्षहृन् रथं
 युक्ता ते ब्रह्मणा हरीं । अर्वाचीनश्च सुते मनो ग्रावां कृणोतु वज्रना । उप-
 यामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा वोढुशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा वोढुशिनं
 —२६) [आ षड्विंशतिः] ॥ ३७ ॥ इन्द्रमिद्धरीं बहतोऽप्रतिघृष्ट
 शवसमृषीणाञ्च स्तुतीरुपयज्ञश्च मानुषाणाम् । उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा
 वोढुशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा वोढुशिनं—२३) [इन्द्रं त्रयोविंशतिः]
 ॥ ३८ ॥ असावि सोमं इन्द्र ते शविष्ठ धृष्णवागहि । आत्वां पूण-
 क्त्विन्द्रियश्च रजः सूर्यं न रश्मिभिः । उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा वोढु-
 शिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा वोढुशिनं—२७) [असावि सप्तविंशतिः]
 ॥ ३९ ॥ सर्वस्य प्रतिशिवरी भूमिस्त्वोपस्य अधित । स्योनास्मै

सुषदा भव यच्छास्मै शर्म सप्रथाः । उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं
एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं—२६) [सर्वस्य षड्विंशतिः]
॥ ४० ॥ महाश्इन्द्रो वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु । स्वस्तिनो मघवां
करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान् देष्टि । उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोड-
शिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं—२६) [महान् षड्विंशतिः]
॥ ४१ ॥ सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः सोमं पिव वृत्रहञ्छूरविद्वान् ।
जहि शत्रून् रपमृषो नुदस्वाऽभयं कणुहि विश्वतो नः । उपयामगृहीतोऽसी-
न्द्राय त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं—३०) [सजो-
षास्त्रिंशत्] ॥ ४२ ॥ उदु त्वं जातवैदसं देवं बहन्ति केतवः । दृशे
विश्वाय सूर्यम् । चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आप्रा-

यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगत्स्तत्सुषुषंश्च । अग्रे नर्य सुपथा
 राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् । ययोर्ध्वस्मज्जुहुराणमेनो
 भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम । दिवं गच्छ सुवः पत रूपेणं (१) वो रूप-
 मभ्यैमि वर्यसा वर्यः । तूथो वो विश्वेवेदा विभजतु वर्षिष्ठे अधिनाके ।
 एतत्ते अग्रे राघ ऐति सोमच्युतं तन्मित्रस्यं पथा नर्यर्तस्यं पथा प्रेतं चन्द्र-
 दीक्षिणा युज्ञस्यं पथा सुविता नर्यन्तीर्ब्राह्मणमद्यराध्यासमृषिमार्ष्यं पितृ-
 मन्तं पैतृमत्यं सुधातुं दीक्षिणं विसुवः पश्य न्यन्तरिक्षं यतस्व सदस्यः
 (२) अस्मद्वात्रा देवत्रागच्छतु मधुमतीः प्रदातारमाविशतानवहायास्मान्
 देवयानेन पथेन सुकृतां लोके सीदतु तत्रः सःस्कृतम्—१८) [रूपेणं
 सदस्यैरृष्टादश च] ॥ ४३ ॥ धाता रातिः सवितेदं जुपन्तां प्रजापति-

निधिपतिर्नो अग्निः । त्वष्टा विष्णुः प्रजया सशरणो यजमानाय द्रविणं दधातु ।
 समिन्द्र णो मनसा नेपि गोभिः ससुरिभिर्मघवन्तसस्वस्त्या । सम्ब्रह्मणा
 देव कृतं यदस्ति सं देवानां सुमत्या यज्ञिया नाम । सं वर्चसा पयसा सं
 तनुभिरगन्महि मनसा स शिवेन । त्वष्टा नो अत्र वरिवः कृणोतु (१)
 अनुमार्तु तनुवो यद्विलिष्टम् । यद्य त्वां प्रयति यज्ञे अस्मिन्नग्रे होतारमवृ-
 णीमहीह । ऋधगयादृधगुताशमिष्ठाः प्रजानन् यज्ञमुपयाहि विद्वान् । स्वगा
 वो देवाः सदनमकर्म य आजग्म सर्वेनेदं जुषाणाः । जक्षिवांसः पपिवा-
 संश्च विश्वेऽस्मे धत्त वसवो वसूनि । यानावंह उग्रतो देव देवान्ताम् (२)
 प्रेरय स्वे अग्रे सुधस्ये । वहमाना भरमाणा हवींश्चि वसुं घर्म दिवमाति-
 प्रतानु । यज्ञं यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाह्वे तं यज्ञो

यज्ञपते सुह सूक्तवाकः सुवीरः स्वाहा देवा गातुविदो गातु वित्वा गातुमिन्
 मनसस्पत इमं नो देव देवेभ्यु यज्ञः स्वाहा वाचि स्वाहा वाते धाः—(४८)
 [कृणोतु तानृष्टार्चत्वारिंशच्च] ॥ ४४ ॥ उरुः हि राजा वरुणश्चकार
 सूर्याय मन्यामन्वेतवा उ । अपदे पादा प्रतिधातवे करुतापर्वका हृदयावि-
 धंश्चित् । शतन्ते राजन् भिरजः सहस्रं मूर्ध्वर्गम्भीरा सुमतिष्ठे अस्तु । बाधस्व
 द्वेपो निर्रतिं पराचैः कतश्चिदेनः प्रमुमुग्यस्मत् । अभिष्ठितो वरुणस्य पाशो
 श्चेरनकिमप आविवेश । अपोन्नपात् प्रतिरक्षन्नसूर्यं दमेदमे (१) समिधं
 यक्षमे । प्रतिते जिह्वा धृतमुच्चरण्येतसमद्रे ते हृदयमुप्स्वन्तः । सन्त्वाविशन्त्वो-
 पवीरुतापो यज्ञस्य त्वा यज्ञपते हविर्भिः । सुक्तवाके नमोवाके विधेमावभृथ-
 निचक्रुण निचेरुरसि निचक्रुणाव देवैर्द्वकृतमेनोऽग्राडव मर्त्यैर्मर्त्यैकृतमुरारा नो

देव रिषस्याहि सुमित्रा न आप ओषधयः (२) सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै भूया-
 स्योऽस्मान् द्वेष्टि यच्च वयं द्विष्टो देवीराप एष वो गर्भस्तंवः सुप्रीतः सभ-
 तमकर्म देवेषु नः सुकृतो ब्रूतात् प्रतियुतो वह्णस्य पाशः प्रत्यस्तो वह्णस्य
 पाश एधोऽस्ये धिषीमहि । समिदीसि तेजोऽसि तेजो मयि घेह्यपो अन्वचा-
 रिषः रसेन समंसूक्ष्महि । पर्यस्वाः अम आ (३) अगमं तं मा ससंज-
 वचसा—६) [दमैदम ओषधय आपट् च] ॥ ४५ ॥ यस्वा हृदा
 कोरिणा मन्यमानो मर्त्यो मर्त्यो जोहवीमि । जातवेदो यशो अस्मासु धेहि
 प्रजाभिरमे अमृतत्वमश्याम् । यस्मै त्वशसुकृते जातवेद उ लोकमग्ने कणवः
 स्योनम् । अश्विनश्सपुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तराग्निं नशते स्वस्ति । त्वे सु
 पुत्र शवसोऽवृत्रन् कामकातयः । न त्वामिन्द्रातिरिच्यते । उक्थ उक्थे सोम-

इन्द्रं ममाद नीथे नीथे मघवानम् (१) सुतार्तः । यदीः सुबाधः पितरं न
 पुत्राः समानदक्षा अवसे हवन्ते । अग्रे रसेन तेजसा जार्तवेदो विरोचसे ।
 रक्षोहा ऽमीवचार्तनः । अपो अन्वचारिषः रसेन समसृष्टमहि । पर्यस्वाः अम्र
 आर्गमं ते मा सः सृज वर्यसा । वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्रे विभार्वसुः । स्याम
 ते सुमतावपि । त्वामग्रे वसुपतिं वसूनामभिप्रमन्दे (२) अध्वरेषु राजन् ।
 त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभिष्याम पृत्सुतीर्मत्यौनाम् । त्वामग्रे वाजसार्तमं
 विप्रो वर्धन्ति सुष्टुतम् । सनो रास्व सुवीर्यम् । अयं नो अग्निर्वरिवः कृणो-
 त्वयं मृधः पूर एतु प्रभिन्दन् । अयः शत्रून् जयतु जहवाणो ऽयं वाजं जयतु
 वाजसातौ । अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतियुवा । हव्यवाडूजुह्वस्यः ।
 त्वः ह्यग्रे (३) अग्निना विप्रेण सन्सता । सखा सख्यो समिध्यसे ।

उदग्ने शुचयस्तव विज्योतिषा—१४) [मघवानं मन्दे अग्ने चतुर्दश च]
 ॥ ४६ ॥ आ (१०९) वाच (४७) उपयामर्गहीति (५७) आ (४३)
 ज्यं (२०) या (१८) प्रातुर्युजा (१९) वयं (२५) तं (२६) ये
 (४३) त्रिश (४२) दुपयामर्गहीतो (२२) मघानं (३५) मधु (३०)
 रिन्द्राग्नी (२०) ओमासो (२०) मरुत्वन्त (२६) मिन्द्र (२९) मरु-
 त्वान् (२९) महान् (१९) महान् (२६) कदा (७७) वाम (२४)
 मर्दवोभि (२३) हिरण्यपाणि (१४) सुशर्मा (१२) बृहस्पति (१५)
 हिर (२६) रम (२३) उत्तिष्ठं (२१) न्तरणि (२०) राधायस्वे (९)
 यु (१९) ज्योतिष्मती (२६) प्रयासाय (२४) चित्त (१८) मातिष्ठे
 (२६) न्द्र (२३) मसावि (२७) सर्वस्य (२६) महान् (२६)

सजोषा (३०) उ (११८) द्वातो (१४८) रुं (१५६) यः (१६४)
पट्चत्वारिंशत् (१८००) ॥ ४६ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे
चतुर्थः प्रपाठकः ॥

ॐ देवासुराः संयत्ता आसन् ते देवा विजयमुपयन्तो ऽग्नौ वामं वसु-
सन्यदधतेदमुं नो भविष्यति यदि नो ज्ञेयन्तीति तदग्निर्न्यैकामयत् तेना-
पाक्रामत्तेदेवा विजित्यावुरुत्समाना अनवायन्तवस्य सहसादित्सन्त सो ऽगो-
वीद्यदगोदीत्तद्रूपं रुद्रत्वं यदश्वशीयत्तत् (१) रजतश्हरिण्यमभवत्तस्मा-
द्रजतश्हरिण्यमवक्षिण्यमश्रुजश्च यो बर्हिषि ददाति पुरास्य संवत्सराद्बृहे
रुदन्ति तस्माद्बर्हिषि न देयः सो ऽग्निरब्रवीद्वाग्यं सान्यथं व इदमिति पुनराधेयं
ते केवलमित्यब्रुवन्ब्रुवन् खलु स इत्यब्रवीद्यो मदेवत्यमग्निमादधाता इति तं

पशुर्धत्ते तेन (२) पूषा ऽध्वोचस्मात्पौष्णाः पशव उच्यन्ते तं त्वष्टा ऽध्वं-
 तेन त्वष्टा ऽध्वोचस्मात्त्वाष्ट्राः पशव उच्यन्ते तं मनुराध्वंतेन मनुगध्वोचस्मा-
 न्मानव्यः प्रजा उच्यन्ते तं धाता ऽध्वंतेन धाताध्वोत्संवत्सरो वै धाता तस्मा-
 त्संवत्सरं प्रजाः पशवोऽनु प्रजायन्ते य एवं पुनराध्वयस्यद्धि वेदं (३) ऋधो-
 त्येव यो ऽस्यैवं बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति भागधेयं वा अग्निराहित इच्छ-
 मानः प्रजां पशून् यजमानस्योपदोद्रावोद्वास्य पुनरादधीत भागधेयेनैव न
 समर्धयत्स्थो ज्ञान्तिरेवास्थेया पुनर्वेस्वोरादधीतैर्द्वै पुनराध्वयस्य नक्षत्रं यत्पु-
 नर्वसू स्वायामेवैनं देवतायामाघाय ब्रह्मवर्चसी भवति दूर्भैः (४) आदधा-
 त्ययातयामत्वाय दूर्भैरादधात्यद्य एवैनमोर्बधीभ्यो ऽवुरुधयाधत्ते पञ्चकपालः
 पुरोडाशो भवति पञ्च वा ऋतव ऋतुभ्य एवैनमवुरुधयाधत्ते—२५) [तत्तेन

वेदं दुर्भः पञ्चविंशतिश्च ॥ १ ॥ परा वा एष यज्ञं पशून्वर्षति योऽग्नि-
 मुद्वासयते पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेव
 पशून्वरुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते न वा एतस्य ब्राह्मणा
 ऋतायवः पुरात्रिमक्षन् पङ्क्त्यो याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः
 पुरुषो देवानेव वीरं निरवदायामि पुनरा (१) घृते अताक्षरा भवन्ति
 शतायुः पुरुषः अतेन्द्रिय आयुष्येनेन्द्रिये प्रतितिष्ठति यद्वा अग्निराहितो नर्धयेते
 ज्यायो भागधेयं निकामयमानो यदाग्रेयस्सर्वं भवति सैवास्यर्षिधिः सं वा एतस्य
 गृहे वाक् संज्यते योऽग्निमुद्वासयते स वाचस्सर्षुं यजमान ईश्वरोऽनु
 पराभवितोर्विमक्तयो भवन्ति वाचो विधृत्यै यजमानस्यापराभावाय (२)
 विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदेकरुपांशु यजति यथा वामं वसु विविदानो गृहति

तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृत् निराह यथा वामं वसु विविधान्नः प्रकाशं जिग-
मिषति तादृगेव तद्विभक्तिमुक्त्वा प्रयोजेन वर्षट्करोत्यायतनादेव नैति यज-
मानो वै पुरोडाशः पशव एते आहुती यदभितः पुरोडाशमेते आहुती (३)
जुहोति यजमानमेवोभयतः पशुभिः परिगृह्णाति कतयजुः संभृत सम्भार-
इत्याहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न यजुः कर्तव्यमित्यथो खलु सम्भृत्या एव
सम्भाराः कर्तव्यं यजुर्यज्ञस्य समृद्धयै पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा पुनरुत्सृतं
वासः पुनरुत्सृष्टोऽनुदान पुनरुधेयस्य समृद्धयै सप्त ते अग्ने समिधः सप्त
जिह्वा इत्यग्निहोत्रं जुहोति यत्र यत्रैवारस्य न्यक्तं ततः (४) एवैनमवर्तुन्वे
वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुहासयते तस्य वरुण एवर्णयादग्निवारुणमे
कां वंशकपालमनुनिर्वपेद्यश्चैव हन्ति यथांस्पर्णयाचौ भागधेयेन प्रीणाति

नार्तिमाच्छति यजमानः—३६) [आपराभावायाहुती ततः षट्त्रिंशच्च]
 ॥ २ ॥ भूमिर्भूत्ता द्यौर्वरिणान्तरिक्षं महित्वा । उपस्थे ते देव्यदितेऽग्नि-
 मन्नादमुन्नायायादधे । आयं गौः पृश्निरक्रीदसन्मातरं पुनः । पितरंश्च
 प्रयन्त्सुवः । त्रिंशद्वाम् विराजति वाक् पतङ्गाय शिश्रिये । प्रत्यस्य बह्व-
 द्युभिः । अस्य प्राणादपानत्पन्तश्चरति रोचुना । व्यख्यन्महिषः सुवः । यत्त्वा
 (१) क्रुद्धः परोवपं मन्युना यदवर्त्या । सुकल्पमग्रे तत्तव पुनस्त्वोदीपया-
 मसि । यतै मन्युपरोसस्य पृथिविमानु दध्वसे । आदित्या विश्वे तद्देवा वसं-
 वश्च समाभरन् । मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं वधातु ।
 बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम् । सप्त ते अग्ने समिधः सप्त
 जिह्वाः सप्त (२) ऋषयः सप्त धामं प्रियाणि । सप्त होत्राः सप्तधा त्वां यजन्ति

सप्त योनीरपूषणस्वा घृतेन । पुनरूजा निवर्तस्य पुनरग्र इषाणुषा । पुनर्नः पाहि
 विश्वतः । सहरय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया । विश्वप्तिर्या विश्वतस्परि ।
 लेकः सलैकः सुलेकस्तेन आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु केतः सकेतः सके-
 तस्तेन (३) आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु विवस्वा अर्दितेदेव जूतिस्तेन
 आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु — १३) [त्वा सप्त न स्रयोदश च] ॥ ३ ॥
 भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणेत्याहृशिबैवैनमाधत्ते सर्पा वै जीयन्तोऽमन्यन्तु स एतं
 कंसृणरिः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत्तो वै ते जीर्णास्तनूरुपाग्नत सर्पराज्ञियो
 ऋग्भिर्गाहपत्यमादधाति पुनर्नवमेवैनमजरं कृत्वाधत्तेऽथो एतमेव पृथिवीम-
 न्नाद्यं नोपानमृत्सैतम् (१) मन्त्रमपश्यत्तो वैतामबाद्यत्सर्पराज्ञियो
 ऋग्भिर्गाहपत्यमादधान्यनाद्यस्यावहत्या अथो अस्यामेवैनं प्रतिष्ठितमाधत्ते

यत्वाऋद्धः परो वेपेत्याहापहुत एवास्मै तत्पुनस्त्वोदीपयामसीत्याह समिन्ध ए-
 वैनं यच्च मन्युपरोमस्येत्याह देवताभिरेव (२) एनं सम्भरति वि वा
 एतस्य यज्ञश्लिष्यते योऽग्निमुद्वासयते बृहस्पतिवत्यर्चोपतिष्ठते ब्रह्म वै देवानां
 बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञं सन्दधाति विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधत्वित्याह
 सन्तन्यै विश्वे देवा इह मादयन्तमित्याह सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनुदिशति
 सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः (३) इत्याह सप्त सप्त वै सप्तवाग्नेः
 प्रियास्तनुवस्ता एवावरुन्धे पुनरुर्जा सह रयेत्यभिन्तः पुरोडाशमाहुती जु-
 होति यजमानमेवोर्जा च रय्या चोभयतः परिगृह्णात्यादित्या वा अस्मौल्लो-
 कादमुं लोकमायन्तैऽमुष्मिँल्लोके व्यतृष्यन्त इमं लोकं पुनरभ्यवेत्याग्निमा-
 धायैतान् (४) होमानि जुहवस्त आधुवन् ते सुवर्गल्लोकमायन् यः पराचीनं

पुनरुधेयोदग्निमादधीत स एतान् होमोऽहुयाद्योमेवादित्या ऋद्धिमाध्वेन
तामेवध्नोति--२५) [एतमेव जिह्वा एतान् पञ्चविंशतिश्च] ॥ ४ ॥

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाध्वर्ये। ओरे अस्मे च गृण्वते। अस्य
प्रत्नामनुद्युतं शुक्रं दुदुहे अहयः। पर्यः सहस्रमामृषिम्। अग्निर्मूर्धा दिवः
ककुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपा रेतोऽसि जिवति। अयमिह प्रथमो
धांयि घातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीडयः। यमप्रवानो भृगवो विरुद्वुर्वनेषु
चित्रं विभुवं विशे विधे। उभा वागमिन्द्राग्नी आहुवध्यै (१) उभा राधंसः
सह मादयध्यै। उभा दातारविषा रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे
वाम्। अयन्ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्न ओरो-
हाथां नो वर्धथा रुपिम्। अम् आयूँषि पवत् आसवोर्जमिषश्च नः। ओरे

बाधस्व दुच्छुनाम् । अग्ने पर्वस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम् । दधत्पोष-
 रयिम् (२) मयि । अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वा । आ देवान्
 वक्षि यक्षि च । स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवा इहावह । उप युज्ञ-
 हविर्ध्व नः । अग्निः शुचिर्व्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः । शुचीरोचत-
 आहतः । उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतीः स्य चर्यः ।
 आयुर्वा अग्नेऽस्यावुर्मै (३) देहि वर्चोदा अग्नेऽसि वर्चा मे देहि तनुपा
 अग्नेऽसि तनुवं मे पाह्यग्ने यन्मै तनुवा कुनं तन्म आपृण चित्रावसो स्वस्ति
 ते पारमं गीयेन्धानास्त्वा शतः हिमा युमन्तः समिधीमहि वयस्वन्तो वय-
 स्कृतं यशस्वन्तो यशस्कृतः सुवीरांसो अवाभ्यम् । अग्ने सपत्नदम्भं न
 वर्षिष्ठे अधिनाके । सं त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसा (४) अगथाः समृशीणा-

स्तन्तेन सं प्रियेण घाघ्रां । त्वमग्रे सूर्यवर्चा असि सं मामायुषा वचसा
 प्रजयां सृज—१७) [आहुवध्वै रयि मे वचसा सप्तदश च] ॥ ५ ॥
 सम्यङ् यामि प्रजा अहमिदं प्रजसो मानवीः । सर्वो भवन्तु नो गृहे । अम्भ-
 स्थाम्भो वो भक्षीय महस्य महो वो भक्षीय सहस्य सहो वो भक्षीयोर्ज-
 स्थोजी वो भक्षीय रेवतीरमध्वमस्मिन् लोकैस्मिन् गोष्ठैस्मिन् क्षयेस्मिन्
 योनाविहैवस्तेतो मापगत बद्धिर्मे भूयास्त (१) स हितासि विश्वरूपीरा मोर्जा
 विशा गौपत्येना रायस्पोषेण सहस्रपोषं वः पुष्यासुं मयि वो रायः श्रयन्ताम् ।
 उप त्वाग्रे द्विविदे दोषावस्तर्धिया वयम् । नमो भरन्तु एमसि । राजन्त-
 मध्वराणां गोपामृतस्य दीर्घिविम् । वर्धमानश्च्वे दमे । स नः पिते
 व सनवेऽग्रे सृणयन्तो भव । सचस्था नः स्वस्तये । अग्रे (२) त्वं नो अन्तमः ।

उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः । तं त्वां शोचिष्ठ दीदिवः । सुन्नाय ननुमीमहे
 सखिभ्यः । वसुंरप्रिर्वसुश्रवाः । अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रथिं दांः । ऊर्जा वः
 पश्याम्यूर्जा मां पश्यत रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण मा पश्येतेडाः
 स्थ मधुकृतः स्योना माविंशतेरा मदः । सहस्रपोषं वः पुण्यासम् (३) मयि
 वो रायः श्रयन्ताम् । तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः
 प्रचोदयात् ॥ सोमानस्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते । कक्षीर्वन्तं य औजि-
 जम् । कुदाचनस्तरिरसि नेन्द्र सश्वसि दाशुषे । उपोपेन्नु मधवन् भूय इन्नु
 ते दानं देवस्य पृथ्यते । परं त्वाम्ने परं वयं विप्रश्च सहस्य धीमहि । धृषद्व-
 र्णम् (४) दिवोर्दिवे भेचारं भङ्गुरावतः । अग्ने गृहपते सुगृहपतिर्ह त्वया
 गृहपतिना भूयासस्सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना भूयाः शतहिमास्तामा-

शिषुमाशासे तन्तवे ज्योतिर्मती तामाशिषमाशासेऽमुस्मै ज्योतिर्म-
 तीम्—२९) [भूयास्ताऽग्ने पुष्यासं धृषद्वर्णमेकान्नत्रिंशच्च] ॥ ६ ॥
 अयं नो वा एष योऽसामोपप्रयन्तो अध्वरमित्याह स्तोममेवास्मै युर्नक्त्यु-
 पेत्याह प्रजा वै पशव उपमं लोकं प्रजामेव पशूनिमं लोकमुपेत्यस्य प्रजा-
 मनुयुतमित्याह सुवर्गो वै लोकः प्रतः सुवर्गमेव लोकः समारोहत्यग्निर्मर्घो
 दिवः ककुदित्याह मर्धानम् (१) एवैनः समानानां करोत्यथो देवलोकदेव
 मनुष्यलोके प्रतितिष्ठत्ययमिह प्रथमो धायि धातृभिरित्याह मुख्यमेवैनं
 करोत्युभा वांमिन्द्राग्नी आहुवध्या इत्याहौजो बलमेवावर्तन्त्येऽयं ते योनिर्ऋ-
 त्विय इत्याह पशवो वै रयिः पशूनेवावर्तन्त्ये पृद्धिरुपतिष्ठते पृद्धि (२) ऋतवे
 ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति पृद्धिरुत्तराभिरुपतिष्ठते द्वादंश सम्पद्यन्ते द्वादंश मासाः

संवत्सरः संवत्सर एव प्रतिष्ठिति यथा वै पुरुषोऽश्वो गौर्जीयत्येव मराहितो
जीर्यति संवत्सरस्य परस्तादाग्निपावमानीभिरुपतिष्ठते पुनर्नवमेव नमजर् करो-
त्यथो पुनात्येवोपतिष्ठते योग एवास्यैव उपतिष्ठते (३) दम एवास्यैव उपतिष्ठते
योश्चवास्यैवोपतिष्ठते यथा पापीयाञ्छेयस आहत्य नभस्यति तादृगेव तदायुदो
अग्नेऽस्यायुर्मे देहीत्याहायुर्वा ह्येष वर्चोवा अग्नेऽसि वर्चो मे देहीत्याह वर्चोवा ह्येष
तनूपा अग्नेऽसि तनुर्व मे पाही त्याह (४) तनूपा ह्येषोऽग्ने यन्मे तनुवा ऊनं तन्म
आपुणेत्याह यन्मे प्रजायै पशुनामनं तन्म आपूरयेति वावैतदाह चित्रावसो
स्वास्ति ते पारमंशीयेत्याह रात्रिर्वै चित्रावसूर्यष्ट्यै वा एतस्यै पुरा ब्राह्मणा
अभैषुर्व्यष्टिमेवावरुन्ध इन्द्रानास्त्वा शतम् (५) हिमा इत्याह शतायः
पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतिष्ठित्येगा वै सूमी कर्णकावत्येतया ह

स्म वै देवा असुराणां शततर्हस्तृहन्ति यदेतया समिधमादधाति वज्रं
मेवैतच्छतर्षी यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या अच्छम्बट्कारसं त्वमग्ने
सूर्यस्य वचसागथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहम् (६) भूयासमिति वावैतदाह
त्वमग्ने सूर्यवचा असीत्याहाशिषमैवता माशास्ते—) [मूर्धानं वै तिष्ठत
आह शतमहश्चोडश च] ॥ ७ ॥ सम्पश्यामि प्रजा अहमित्याह
यावन्त एव ग्राम्याः पशवस्तानेवावस्तुवेऽम्भस्थाम्भो वो भक्षी येत्याहाम्भो
ह्येता महस्य महो वो भक्षी येत्याह महो ह्येताः सहस्य सहो वो भक्षीयेत्याह
सहो ह्येता ऊर्जस्थोर्जो वो भक्षीयेति (१) आहोर्जो ह्येता रेवतीरमध्वमि
त्याह पशवो वै रेवतीः पशूनेवात्मन रमयत इहैव स्तेतो मापंगातेत्याह
ध्रुवा एवैना अनपगाः कुरुत इष्टकचिदा अन्योऽग्नेः पशुचिदन्यः सक्षि-

तासि विश्वरूपीरिति वत्समभिर्मशत्युपैवैनं धत्ते पशुचित्तमेनं कुरुते प्र (२)
 वा एषोऽस्मौल्लोकाश्चयवते य आहवनीयमुपतिष्ठते गाहपत्यमुपतिष्ठते ऽस्मिन्नेव
 लोके प्रतितिष्ठत्यथो गाहपत्यायैव निष्ठते गायत्रीभिरुपतिष्ठते तेजो वै गायत्री
 तेज एवात्मन्युत्तेऽथो यदेतं तृचमन्वाह सन्तत्यै गाहपत्यं वा अनु द्विपादो
 वीराः प्रजायन्ते य एवं विद्वान् द्विपदाभिर्गाहपत्यमुपतिष्ठते (३) आस्य
 वीरो जायत ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मां पश्येत्त्याह्वाशिषमेवैतामाशास्ते तत्सवि
 तुर्वरेण्यमित्याह प्रसूत्यै सोमान् २ स्वरणमित्याह सोमपीथमेवावरुन्धे कृणुहि
 ब्रह्मणस्पत इत्याह ब्रह्मवर्चसेवावरुन्धे कृदा चन स्तरिरसित्याह न स्तरी २
 रात्रिं वसति (४) य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते परि त्वाग्ने पुरं वयमित्याह
 परिधिमेवैतं परिदधात्यस्कन्दायग्ने गृहपत इत्याह यथायजुरेवैतच्छत २

हिमा इत्याह शतं त्वा हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णा-
 त्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिषमाशासे तन्तवे ज्योतिष्मतीम् (५)
 इति ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात्तैजस्यैवास्य ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते
 तामाशिषमाशासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रो जातः स्यात्तैजे-
 एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति—२९) [इति प्र तिष्ठते वसति ज्योति-
 ष्मतीमेकान्नात्रिशब्] ॥ ८ ॥ अग्निहोत्रं जुहोति यदेव किञ्च यजे-
 मानस्य स्वं तस्यैव तद्वेतः सिञ्चति प्रजनने प्रजननं शहि वा अग्निरथौषधी-
 रन्तंगता दहति तास्ततो भूयसीः प्रजायन्ते यत्सायं जुहोति रेतं एव तस्मि-
 ञ्चति प्रैव प्रातस्तनैन जनयति तद्वेतः सिकं न त्वष्टाविकृतं प्रजायते यावच्छो
 वै रेतसः सिकस्य (१) त्वष्टा रूपाणि विकरोति तावच्छो वै तत्प्रजायत

ए॒ष वै दै॒व्यस्त्वष्टा॑ यो य॒जते॑ ब॒ह्वीभि॒रुप॑तिष्ठते॒ रेत॑स ए॒व सि॒क्तस्य॑ ब॒हुशो॑
 रू॒पाणि॑ वि॒करो॑ति स प्रै॒व जा॑यते॒ श्व॒ध्वो भू॒याव॑ भवति॒ य एवं॑ वि॒द्वानग्नि॑मुप॒-
 तिष्ठ॑ते ऽह॒र्दे॒वाना॒मासी॒द्वाग्नि॑र॒सुराणां॑ ते ऽसु॒रा यदे॒वानां॑ वि॒त्तं वे॒द्यमा॑सी॒चेन॑ सह
 (२) रात्रिं॑ प्रावि॒शन् ते दे॒वा ह्री॒ना अ॑मन्यन्त॒ ते ऽप॑श्यन्नाग्नेयी॒ रात्रि॑राग्ने॒याः
 प॒शवं॑ इ॒ममे॒वाग्नि॑ स्त॒वाम॑ सनः॒ स्तुतः॑ प॒शून् पुन॑र्दास्यतीति॒ ते ऽग्नि॑मस्तु॒-
 व॒न्तस॑ ए॒भ्यः स्तुतो॑ रात्रि॒या अ॒ध्यह॑रि॒भि प॒शून्नि॑र्जा॒जते॑ दे॒वाः प॒शून्वि॒त्वा का॒मा
 अ॒कुर्व॑त॒ य एवं॑ वि॒द्वानग्नि॑मुपतिष्ठते॒ पशु॑मान् भवति (३) आ॒दित्यो॑
 वा अ॒स्मैल्लो॒काद॑मुं लो॒कमै॒त्सो ऽमुं॑ लो॒कं ग॒त्वा पुन॑रि॒मं लो॒कम॒भ्य॒ध्या॒-
 य॒त्स इ॒मं लो॒कमा॑गत्य॒ म॒त्योरो॒विभे॒न्म॒त्युसं॑युत इ॒व ह्य॑ं लो॒कः सो॒ ऽम॒न्यते॑
 म॒भे॒वाग्नि॑ स्त॒वानि॑ स मा॒ स्तुतः॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑मयिष्यतीति॒ सो॒ ऽग्नि॑-

मस्तौत्स एन५ स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्यः (४) एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते
 सुवर्गमेव लोकमेति सर्वमारुरेत्यग्निं वा एवोऽग्नी आरोहति य एनावुपति-
 ष्ठते यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति नक्तमुपतिष्ठते
 न प्रातः स५ हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेयांश्च पार्ष्णीयाश्च सन्ति
 ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यत् (५) नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिर्वैव तमस्तर-
 त्युपस्थे योऽग्नी३ नोपस्थेया३ इत्याहुर्मनुष्यायेन्वै योऽहरहराहत्याथैनं याच-
 ति स इन्वै तमुपाच्छेत्त्यथ को देवानहरहर्याचिष्यतीति तस्मान्नोपस्थेयो
 ऽथो खल्वाहुराशिषे वै कंयजमानो यजत इत्येषा खलु वै (६) आहि-
 ताग्निराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुपस्थेयः प्रजापतिः पशूनंसृजत ते सृष्टा
 अंहोरात्रे प्राविशन् ताञ्छन्दोभिर्विन्द्यच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव तद-

त्विच्छति न तत्र ज्ञान्यस्तीत्याहुर्योऽहरहरूपतिष्ठत इति यो वा अग्निं प्रत्यङ्कु-
 पतिष्ठते प्रत्यैनमोषति यः पराङ् विष्वङ् प्रजयां पशुभिः (७) एति कर्वातिर्य-
 ङ्खिवोपतिष्ठेत नैनं प्रत्योषति न विष्वङ् प्रजयां पशुभिरेति—(३) [सिक्तस्य
 सह भवति यो यद्वै पशुभिस्त्रयोदश च] ॥ १ ॥ मम नामं प्रथमं जात-
 वेदः पिता माता च दधतुर्यदग्ने । तत्त्वं विभृहि पुनरा मदैतोस्तवाहं नाम
 विभराण्यग्ने । मम नाम त्वं च जातवेदो वासंसी इव विवसांनौ ये चरावः ।
 आयुषे त्वं जीवसे वयं यथायथं विपरिदधावहै पुनस्ते । नमोऽग्नये प्रतिवि-
 द्वाय नमोऽजाधृष्टाय नमः सम्राजै । अर्षाढः (१) अग्निर्वृहदया विश्वजित्स-
 हन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः । त्वत्पितारो अग्ने देवास्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः ।
 संमामार्युषा सं गौपत्येन सुहिते मा धाः । अयमग्निः श्रेष्ठतमोऽयं भगव-

तमोऽयं सहस्रसार्तमः । अस्मा अस्तु सुर्वथम् । मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं
विच्छिन्नं युज्ञं समिमं दधातु । या इष्टा उषसो निघ्नुर्चश्च ताः सन्दधामि
हविषा धृतेन । पर्यस्वतीरोषधयः (२) पर्यस्वद्वीरुधां पर्यः । अपां पर्यसो
यत्पयस्तेन मामिमन्द्र स संज । अग्रे व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छक्यं तन्मे
राध्यताम् । अग्निं होतारमिह तं हुवे देवान् युज्ञियांनिह यान् हवामहे ।
आर्यन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा हविषो मे अस्य । कस्त्वा
युनक्ति स त्वां युनक्तु यानि घर्मे कृपालान्युपचिन्वन्ति (३) वेधसः ।
पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम् । अभिन्नो घर्मो जीरदानुर्यत आत्-
स्तदंगन् पुनः । इध्मो वेदिः परिधयश्च सर्वे युज्ञस्यायुरनुसञ्चरन्ति । त्रयस्त्रिंश-
शतन्तवो ये वितत्रिरे य इमं युज्ञं स्वधया ददन्ते तेषां छिन्नं प्रत्ये तदधामि

स्वाहा घर्मो देवाः अप्येतु—४५) [अषाढ ओषधय उपचिन्वन्ति पञ्च-
 चत्वारिंशच्च] ॥ १० ॥ वैश्वानरो न ऊत्या प्रयातु परावतः । अग्निरुक्थेन
 वाहसा । ऋतावानं वैश्वानरमुतस्य ज्योतिषस्पतिम् । अजस्रं घर्ममीमहे ।
 वैश्वानरस्य द्वांसनाभ्यो बृहदरिणोदेकः स्वपस्यया कविः । उभा पितरा
 मह्यन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवी भरिरितसा । पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां
 पृष्टो विश्वा ओषधीराविवेश । वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः सनो दिवासः
 (१) रिषः पातु नक्तम् । जातो यदग्ने भुवंना व्यख्यः पशुं न गोपा इर्यः
 परिज्मा । वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । त्वमग्ने
 शोचिषा शोर्गुचान् आ रोदसी अपृणा जायमानः । त्वं देवाः अभिशस्ते-
 रमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा । अस्माकमग्ने मध्वत्सु धारयानामि क्षत्र-

तस्य तद्धिरण्यात् (४) घृतं निष्पिबत्यायुर्वै घृतममृतं हिरण्यममृतं देवा-
यनिष्पिबति शतमानं भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रति-
तिष्ठत्यथो खलु यावतीः समा एष्यन् मन्येत तार्वन्मानस्यत्समृद्ध्या इम-
मग्र आयुषे वचसे कृधीत्याहार्युरेवास्मिन् वचो दधाति विश्वे देवा जरेदष्टिये-
वासदिति (५) आह जरेदष्टिमेवैनं करोत्यग्निरायुष्मानिति हस्तं गृह्णात्येते
वै देवा आयुष्मन्तस्त एवास्मिन्नायुर्देवति सर्वमायुरेति—२२) [रसं देवा-
नामिति हिरण्यादिति ह्यविशतिश्च ॥ ११ ॥ प्रजापतिर्वरुणायाश्व-
मनयत्स स्वां देवतामार्च्छत्सपर्यदीर्यत स एतं वारुणं चतुष्कपालमपश्यत्
निरवपचतो वै स वरुणपाशादमुच्यत् वरुणो वा एतं गृह्णाति योऽश्वं प्रति-
गृह्णाति यावतोऽश्वान् प्रतिगृह्णीयात्तावतो वारुणान् चतुष्कपालान् निर्वपेद-

वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवेन वरुणपाशान्मुञ्चति (१)
 कपाला भवन्ति चतुष्पाद्वयश्चः समृद्ध्या एकमतिरिक्तं निर्वपेयमेव प्राति
 प्राही भवति यं धानाध्येति तस्मादेव वरुणपाशान्मुञ्चते यद्यपरं प्रतिप्राही
 स्यात् सौर्धमेककपालमनुनिर्वपेदमुमेवाविद्यमुच्चारं कुरुते ऽप्योऽवभृथमव
 त्यप्सु वै वरुणः साक्षादेव वरुणमवयजते ऽपोनप्त्रीर्यं चरुम् (२) पुनरेत्य निर्वपे
 दप्सुर्योनिर्वा अश्वः स्वामेवैनं योनिं गमयति स एनं गान्त उपतिष्ठते—१७
 [मुञ्चति चरुं सप्तदश च] ॥ १२ ॥ या वामिन्द्रावरुणा यतव्या त
 स्तयेममं हंसो मुञ्चतं या वामिन्द्रावरुणा सहस्र्या रक्षस्यो तेजस्यो
 स्तयेममं हंसो मुञ्चतं यो वामिन्द्रावरुणावग्री सामस्तं यामितेनवय
 वामिन्द्रावरुणा द्विपात्सु पशुषु चतुष्पात्सु गोष्ठे गृहेष्वप्योपधीषु वतुषु

स्रामस्तं वामितेनावयजु इन्द्रो वा एतस्य (१) इन्द्रियेणार्पकामिति
 वरुण एनं वरुणपाशेन गृह्णाति यः पाप्मना गृहीतो भवति यः पाप्मना
 गृहीतः स्यात्तस्मा एतामैन्द्रावरुणीं पयस्यां निर्वपेविन्द्र एवास्मिन्निन्द्रिये
 र्वधाति वरुण एनं वरुणपाशान्मुञ्चति पयस्यां भवति पयो हि वा एतस्मा-
 दपक्रामत्यथैष पाप्मना गृहीतो यत् पयस्यां भवति पय एवास्मिन् तथा
 दधाति पयस्यां याम (२) पुरोडाशमवधाय्यात्मन्वन्तमेवैनं करोत्यथो
 आयतनवन्तमेव चतुर्धा व्यूहति दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति पुनः समूहति दिग्भ्य
 एवास्मै भेषजं करोति समूहावेद्यति यथाविद्धं निष्कृन्तति तादृशेव तद्यो
 वामिन्द्रावरुणावग्नौ स्रामस्तं वामितेनावयजु इत्याह दुरिष्ठया एवैनं णति
 (३) यो वामिन्द्रावरुणा द्विषात्सु पशुषु स्रामस्तं वामितेनावयजु इत्या-

म॒ज्जरं॑ सु॒वीर्य॑म् । व॒यं ज॑येम॒ क्षा॒तिन॑ । स॒ह॒स्रिणं॑ वै॒श्वान॑र (२) वा॒ज॒म॒ग्रे
 त॒वो॒ति॒भिः । वै॒श्वान॑रस्य॒ सु॒म॒तौ स्या॑म॒ राजा॑ हि॒कं भु॑वंना॒नाम॑भि॒श्रीः ।
 इ॒तो जा॒तो वि॒श्वमि॒दं वि॒चष्टे॑ वै॒श्वान॑रो य॒तते॑ सूर्येण । अ॒व ते॒ हे॒डो व॑रुण
 न॒मो॒भि॒स्वय॑ज्ञे॒भिरी॑महे ह॒विर्भिः । क्ष॒यं ब॒रु॒स्मभ्य॑म॒सुर प्र॑चे॒त्ते राज॑जे॒नाहं॑ सि
 शि॒श्रथः॑ कु॒तानि॑ । उ॒दु॒त्त॒मं व॑रुण॒ पा॒श॑म॒स्मद॑वाध॒मं वि॑ मे॒ध्यम॑ श्र॒ंषाय॑ ।
 अ॒था व॒यम॑दी॒त्य (३) व्र॑ते॒ त॒वाना॑ग॒तो अ॒दित॑ये स्याम । दु॒वि॒क्रा॒णो॑ अ॒का॒-
 स्मि॑न् जि॒ष्णो॒रश्व॑स्य॒ वा॒जिनः॑ । सूर॒भि नो॑ मु॒खां क॑र॒त्प्र ण॒ आयू॑र॒पि ता॑रि॒-
 षत् । आ॒द॒धि॒क्राः श॑वंसा॒ पञ्च॑ क॒ष्टीः सूर्य॑ इ॒व ज्योति॑ष्ठा॒पस्त॑बान् । स॒ह॒स्रा॒साः
 श॑त॒सा वा॒ज्य॒वीं पु॑ण॒क्तु म॑ध्वा॒ समि॑मा॒ वधा॑र॒ं सि । अ॒ग्नि॒मूर्वा॑ भु॒वः । म॑रु॒तो
 य॑ष्टं॒ वो वि॒वः । सु॑न्ना॒यन्तो॒ हवा॑महे । आ॒तू नः॑ (४) उ॒प॒गन्त॑न् । या वः

शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि वागुषे यच्छताधि । अस्मभ्यन्तानि मरुतो
 वियन्त रयि नो धत्त वृषणः सुवीरम् । अदितिर्न उरुष्यत्वयिनिः शर्म यच्छतु ।
 अदितिः पात्व हंसः । महीम् पु मातरं सुव्रतानामतस्य पत्नी मर्वसे हुवेम ।
 तुविक्षत्राम्जरन्तीमुरुचीं सुशर्मौणमदितिं सुप्रणीतिम् । सुत्रामाणं कृथिर्वी
 द्यामनेहसं सुशर्मौणम् (५) अदितिं सुप्रणीतिम् । वैवी नावः स्वरित्रा-
 मनांगसुमस्रवन्तीमारुहेमा स्वस्तये । इमां सु नावमारुहं शतारित्रां
 शतरण्याम् । अच्छिद्रां पारविष्णुम् -- ११) [स वैश्वानरादित्य नः सुश-
 र्माणमेकात्रविंशतिश्च] ॥ ११ ॥ देवासुराः (२२५) परा (२३६)
 भूमि (१६३) भूमि (२२५) उपप्रयंतः (२१७) स (२२९) मर्यज्ञः
 (३१६) स (२७९) मयिहोत्रं (३६३) मय (११५) वैश्वानर (२७९)

एकादश (२७२८) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे
पञ्चमः प्रपाठकः ॥

ॐ सं त्वा सिञ्चामि यजुषा प्रजामायुर्वनश्च । बृहस्पतिप्रसूतो यजमान
इह मा रिषत् । आज्यमसि सत्यमसि सत्यस्याध्यक्षमसि हविरसि वैश्वा-
नरं वैश्वदेवमुत्पूतशुष्मं सत्यौजाः सहोऽसि सहमानमसि सहस्वारातीः सह-
स्वारातीयुतः सहस्व पूतनाः सहस्व पूतन्युतः । सहस्रवीर्यमसि तन्मा
जिन्वाज्यस्याज्यमसि सत्यस्य सत्यमसि सत्यायुः (१) असि सत्यशुष्म-
मसि सत्येन त्वाभिघोरयामि तस्य ते भक्षीय पश्चानां त्वा वातानां यन्त्राय
धुत्राय गृह्णामि पश्चानां त्वर्तनां यन्त्राय धुत्राय गृह्णामि पश्चानां त्वा दिशां
यन्त्राय धुत्राय गृह्णामि पश्चानां त्वा पश्चजानां यन्त्राय धुत्राय गृह्णामि

वरोस्त्वा दश्चबिलस्य यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि ब्रह्मणस्त्वा तेजसे यन्त्राय
 धर्त्राय गृह्णामि क्षत्रस्य त्वौजसे यन्त्राय (२) धर्त्राय गृह्णामि विशे त्वा
 यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि सुवीर्याय त्वा गृह्णामि सुप्रजास्त्वाय त्वा गृह्णामि
 रायस्पोषाय त्वा गृह्णामि ब्रह्मवर्चसाय त्वा गृह्णामि भूरस्माकं हविर्देवा-
 नां माशिषो यजमानस्य देवानां त्वा देवताभ्यो गृह्णामि कामाय त्वा गृह्णा-
 मि—३३) [सत्यायुर्येन्त्राय त्रयस्त्रिंशच्च] ॥ १ ॥ ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहं
 संजातेषु भूयासं धीरश्चेत्ता वसुविदुग्रोऽस्युग्रोऽहं संजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्ता
 वसुविदंभिभूरस्यभिभूरहं संजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता वसुविद्युनज्मि त्वा
 ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मै वोढुवे जातेवेदः । इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा
 ष्योरजीविम बलिहतो वयं ते । यन्मे अग्ने अस्य युक्तस्य रिष्यात् (१)

यद्वा स्कन्दादाज्यस्योत विष्णो । तेन हन्मि सपत्न्यं दुर्मरायुमैर्न दधामि
 निष्कृत्या उपस्थे । भूर्भुवः सुवरुच्छुष्मो अग्रे यजमानायैधि निगुष्मो
 अभिदा सते । अग्रे देवेभ्य मन्विह्य मन्द्रजिह्वामर्त्यस्य ते होतमर्घ्यं चाजिघमि
 रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय मनो ऽसि प्राजापत्यं ममसा मा भते-
 नाविश वागस्यैन्द्री संपत्तक्षर्यणी (२) बाचा मेन्द्रियेणाविश वसन्तमृतनां
 प्रीणामि स मां प्रीतः प्रीणतु ग्रीष्ममृतनां प्रीणामि स मां प्रीतः प्रीणतु
 वर्षां क्रतूनां प्रीणामि ता मां प्रीताः प्रीणन्तु शरदमृतनां प्रीणामि
 सा मां प्रीता प्रीणतु । हेमन्तशिशिरावृतनां प्रीणामि तौ मां प्रीतौ
 प्रीणीतामग्नीषोमयोर्हं देवयज्या चक्षुष्मान् भूयासमग्नेर्हं देवयज्यचान्नादो
 भूयासम् (३) दब्धिरस्यदब्धो भूयासममुं दभेयमग्नीषोमयोर्हं देवयज्या

वृत्रहा भूयासमिन्द्राग्निर्योऽहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यन्त्रादो भूयासमिन्द्रस्याहं देव-
 यज्ययेन्द्रियावी भूयासं महेन्द्रस्याहं देवयज्ययां जेमानं महिमानं गमे-
 यमग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्यथायुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयम्—४६)
 [रिष्यात् सपत्नक्षयणी भूयासः षट्त्रिंशच्च] ॥ २ ॥ अग्निर्मां कुरे-
 द्यात् पातु सविताऽघशः साद्यो मेऽन्ति दुरेऽरातीयति तमेतेन जेषः सुरूप-
 वर्षवर्ण एहीमान् भद्रान्दुर्याः अभ्येऽहि मामनुव्रता न्यु शीर्षाणि मृडमिह
 एह्यदित एहि सरस्वत्येहि रन्तिरसि रमन्तिरसि सुनयसि जुष्टे जुष्टि तेऽभी-
 योपहूत उपहवम् (१) तेऽशीय सा मे सत्याशीरस्य यज्ञस्य भूयादरेडता
 मर्नसा तच्छेकेयं यज्ञो दिवः रोहतु यज्ञो दिवं गच्छतु यो देवयानः पन्था-
 स्तेनं यज्ञो देवाः अप्येत्वस्मास्विन्द्र इन्द्रियं वधात्वस्मान्नाथं ब्रुत यज्ञाः

संचन्तामुस्मात्सु सन्त्वाशिषः सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मयानी जुष्टिरसि जुषस्व
 नो जुष्टा नः (२) असि जुष्टि ते गमेयं मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं
 यज्ञं समिमं दधातु । बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम् ।
 ब्रह्म पिन्वस्व ददतो मे मा क्षयि कुर्वतो मे सोपदसत् प्रजापतेर्भागोऽ
 स्यूर्जैस्वान् पर्यस्वान् प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाह्युदानव्यानौ
 मे पाह्यक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा (३) मा मे क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिन् लोके—६)
 [उपहवं नस्त्वा षट् च] ॥ ३ ॥ बर्हिषोऽ हं देवयज्यया प्रजावान्
 भूयात्सं नराशः संस्याहं देवयज्ययां पशूमान् भूयासमग्नेः स्विष्टकृत्तो ऽहं
 देवयज्ययायुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमग्नेरहमुज्जितिमनूजैषः सोमस्याह
 मुज्जितिमनूजैषमग्नेरहमुज्जितिमनूजैषमग्नीषोमयोरहमुज्जितिमनूजैष-

मिन्द्राग्रि॒योर्हमु॒ज्जि॒ति॒म॒नू॒जेष॒मिन्द्र॒स्याहम् (१) उ॒ज्जि॒ति॒म॒नू॒जेष॒ महेन्द्र॒-
 स्या॒हमु॒ज्जि॒ति॒म॒नू॒जेष॒मग्नेः॒ स्वि॒ष्ट॒कृ॒तोऽहमु॒ज्जि॒ति॒म॒नू॒जेषु॒ वा॒जस्य॒ मा
 प्र॒स॒वे॒नो॒द्वा॒भे॒णो॒द॒प्र॒भी॒त् । अ॒र्था॒ स॒प॒त्न्या॒ इन्द्रो॒ मे॒ नि॒ग्रा॒भे॒णा॒ध॒रा॒ अ॒कः ।
 उ॒द्वा॒भश्च॒ नि॒ग्रा॒भश्च॒ ब्र॒ह्म॒ दे॒वा अ॒वी॒वृ॒धन् । अ॒र्था॒ स॒प॒त्न्या॒ नि॒न्द्रा॒ग्नी॒ मे॒ वि॒षू॒ची॒-
 ना॒न् व्य॒स्य॒ताम् । ए॒मा अ॒ग॒म॒न्ना॒शि॒षो॒ दो॒ह॒कामा॒ इ॒न्व॒व॒न्तः (२) व॒ना॒-
 महे॒ धु॒क्षी॒महि॒ प्र॒जा॒मि॒र्व॒म् । रो॒हि॒ते॒न॒ त्वा॒ग्नि॒दे॒वता॒ ग॒म॒य॒तु॒ हरि॒भ्यां॒ त्वेन्द्रो॒
 दे॒वता॒ ग॒म॒य॒त्वे॒त॒शे॒न॒ त्वा॒ सूर्यो॒ दे॒वता॒ ग॒म॒य॒तु॒ वि॒ ते॒ मु॒श्चा॒मि॒ र॒ज्ञा॒ना
 वि॒र॒मी॒न्वि॒यो॒त्क्रा॒ या॒नि॒ परि॒च॒त॒ना॒मि॒ धृ॒ता॒व॒स्मा॒सु॒ द्र॒वि॒णं॒ यच्च॒ भ॒द्रं॒ प्र॒णो॒
 ब्र॒ता॒द्वा॒ग॒धा॒न् दे॒वता॒सु॒ । वि॒ष्णोः॒ शं॒यो॒र॒हं दे॒व॒य॒ज्यया॒ य॒ज्ञेन॒ प्र॒ति॒ष्ठां॒ ग॒मे॒य॒
 सो॒म॒स्या॒हं दे॒व॒य॒ज्यया॒ (३) स॒रे॒ता॒ रे॒तो॒ वि॒षी॒य॒ त्व॒ष्टु॒र॒हं दे॒व॒य॒ज्यया॒ प॒शू॒-

ना॒ रूपं पु॒त्रेयं दे॒वानां प॒क्षीर॒ग्निर्गृह॑प॒तिर्यज्ञ॑स्य मिथुनं तयो॒रहं दे॒वय॒ज्यया
मिथु॑नेन प्रभूयासं वेदो॑ऽसि वि॒त्तिर॑सि वि॒देय॑ कर्मा॑सि क॒रुण॑मसि क्रिया॒स
स॒निर॑सि स॒निता॑सि स॒नेयं घृ॒तव॑न्तं कु॒लायि॑नं रा॒यस्पोष॑ सह॒स्त्रिणं॑ वे॒दो
ददा॑तु वा॒जिन॑म्—४४) [अ॒हमिन्द्र॑वन्तो दे॒वय॒ज्यया च॑तु॒श्चत्वारि॑ऽश॒च्च] ॥४॥

आ॒प्याय॑तां ध्रु॒वा घृ॒तेन॑ घृ॒तं य॒ज्ञं प्र॑ति दे॒वय॒ज्यः । सूर्या॑या ऊ॒षो
ऽदि॑त्या उप॒स्थ उ॒रुधा॑रा पृथि॒वी य॒ज्ञे अ॒स्मिन् । प्र॒जाप॑तेर्वि॒भान्नाम॑ लो॒क-
स्त्वस्मि॑ स्त्वा द॒धामि॑ सह॒ यज॑मानेन॒ सदे॑सि सन्मे भू॒याः सर्व॑मसि सर्व॑
मे भू॒याः पूर्ण॑मसि पूर्णं मे भू॒या अक्षि॑तमसि मा मे क्षे॒ष्टाः प्रा॒ज्यां दि॒शि
दे॒वा ऋ॒त्विजो॑ मा॒र्जय॑न्तां दक्षि॒णायाम् (१) दि॒शि मा॒साः पि॒त्रो मा॒र्जय॑न्तां
प्र॒तीच्यां दि॒शि गृ॒हाः प॒शवो॑ मा॒र्जय॑न्तामु॒दीच्यां दि॒श्याप॑ ओष॒धयो॒ वन॑स्प॒तयो

मार्जयन्तामधूर्वायां दिशि यज्ञः संवत्सरो यज्ञपतिर्माजयन्तां विष्णोः क्रमो-
 ऽस्यभिमातिहा गायत्रेण छन्दसा पृथिवीमनु विक्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो
 विष्णोः क्रमो ऽस्यभिशास्तिहा त्रैष्टुभेन छन्दसान्तरिक्षमनु विक्रमे निर्भक्तः
 स यं द्विष्मो विष्णोः (२) क्रमो ऽस्यरातीयतो हन्ता जागतेन छन्दसा
 दिवमनु विक्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमो ऽसि शत्रूयतो हन्तान-
 षुभेन छन्दसा दिशोऽनु विक्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः—२१) [दक्षिणायां
 विष्णोरेकान्नत्रिंशच्च] ॥ ५ ॥ अर्गन्म सुवः सुवर्गन्म सन्दर्शस्ते
 मा छित्सि यत्ते तपस्तस्मै ते मा वृक्षि सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामाप्युर्ध्वा
 अस्यायुर्मे धेहि वचोर्ध्वा असि वचो मयि धेहीवमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो
 दिग्भ्यो ऽस्यै दिवो ऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या अस्मादुन्नाद्यान्निर्भजामि

निर्भक्तः स यं द्विष्मः । (१) सं ज्योतिषाऽभवमिन्द्रिमावृतमन्वावर्ते समहं
प्रजया सं मया प्रजा समहः रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः समिद्धो अग्ने
मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुमान् यज्ञो वर्तीयान् भूयासमग्न आर्यं
षि पवसु आ सुवोर्जमिषश्च नः । आरे बाधस्व दुष्पुनाम् । अग्ने पर्वस्व स्वर्पा
अस्मे वर्चैः सुवीर्यम् । (२) दधत्योषः रयि मयि । अग्ने गृहपते सुगृह-
पतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासः सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना भूयाः
शतः हिमास्तामाशिषमाशासि तन्त्वे ज्योतिष्मती तामाशिषमाशासिऽ
मुष्मै ज्योतिष्मती कस्त्वा युनक्ति स त्वा विमुञ्च त्वग्ने व्रतपते व्रतमचा-
रिषुं तदंशकुं तन्मेऽराधि यज्ञो बभूव स आ (३) बभूव स प्रजज्ञे स
वावृधे । स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्माः अधिपतीन् करोतु वयः स्याम

पत॑यो रयी॒णाम् । गो॒मां॑ अ॒मेऽवि॑मा॒ अ॒श्वी य॒ज्ञो न॒वत्स॑खा स॒दमि॑दं प्र-
 म॒ष्यः । इडा॑वा॒ एषो अ॒सुर प्र॒जावा॑न् दी॒र्घो र॒यिः पृ॒थु॒व॒न्नः स॒भावान्
 —३५) [द्वि॒ष्मः स॒वीर्य॑ मा प॒ञ्चत्रि॑ श॒ञ्च] ॥ ६ ॥ यथा॒ वै संमृ॑-
 त॒सो॒मा एवं॑ वा ए॒ते संम॑तय॒ज्ञा यद॑र्श॒पूर्ण॑मा॒सौ कस्य॑ वाह॑ दे॒वा य॒ज्ञमाग॑-
 च्छ॑न्ति॒ कस्य॑ वा न॒ब॒हुनां॑ य॒जमाना॑ यो वै दे॒वताः पू॒र्वः परि॑गृ॒ह्णाति॒ स
 ए॒नाः श्वो॑भ॒ते य॒जत॑ ए॒तैर्दे॒वाना॑मा॒यते॑न् यदा॑ह॒वनी॑योऽन्त॒राग्नी प॑शूनां
 गा॒ह॒प॒त्यो म॑नु॒ष्या॒णाम॑न्वाहा॒र्यप॑र्चनः पि॒त॒ृणा॑म॒ग्निं गृ॑ह्णाति॒ स्व ए॒वाय॑ते॒ने
 दे॒वताः परि॑ (१) गृ॒ह्णाति॒ ताः श्वो॑भ॒ते य॒जते॑ व्र॒तेन॒ वै मे॒ध्योऽग्नि॑व्र॒तप॑ति-
 ब्रा॒ह्मि॒णो व्र॑त॒भृ॒द्रत॑मु॒पैष्य॑न् ब्रू॒याद॑ग्रे व्र॒तप॑ते व्र॒तं च॑रि॒ष्यामी॒त्यग्नि॑र्वै दे॒वामां
 व्र॒तप॑ति॒स्तस्मा॑ ए॒व प्र॑तिप्रोच्य॑ व्र॒तमा॑ल॒भते॒ बर्हि॑षा॒ पूर्ण॑मा॒सि व्र॑तमु॒पैति॒ वृत्सै-

रमावास्यायामेतद्वयेतयोरायतनमुपस्तार्यः पूर्वैश्चाग्निपरश्वेत्याहुर्मनुष्याः (२)
 इन्वा उपंस्तीणमिच्छन्ति किमु देवा येषां नवावसानसुपास्मिञ्छो यक्ष्यमा-
 णे देवतां वसन्ति य एवं विद्वानग्निमुपस्तगाति यजमानेन ग्राम्याश्च पशवोऽ-
 वरुध्यां आरण्याश्चेत्याह्वयद्वयद्वयानुपवसन्ति तेन ग्राम्या नवरुन्वे यदारण्यास्या-
 भ्राति तेनारण्यान्यवनाश्वानुपवसन्ति तद्वत्यः स्यादारण्यास्यांभ्रातीन्द्रियम्
 (३) वा आरण्यामिन्द्रियमेधात्मन्धत्ते यदनाश्वानुपवसेऽक्षोधुकः स्याद्यदंभ्री-
 याद्वद्वोऽस्य पशूनाभिमन्येतापोऽभ्राति तन्नेवाशितं नेवानशितं न क्षोधुको
 भवति नास्य रुद्रः पशूनाभिमन्यते वज्रो वै युज्ञः क्षुत्खलु वै मनूष्यस्य
 भ्रातृव्यो यदनाश्वानुपवसति वज्रेणैव साक्षात् (४) क्षुवं भ्रातृव्यं हन्ति—३)
 [परि मनुष्या इन्द्रियं साक्षाद्वाणि च] ॥ ७ ॥ यो वै श्रद्धामना-

रभ्य यज्ञेन यजते नास्येष्टाय श्रद्धधत्तेऽपः प्रणयति श्रद्धा वा आपः श्रद्धा-
 मेवारभ्य यज्ञेन यजत उभयेऽस्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्धधत्ते तदाहरति वा
 एता वस्त्रं नेदन्त्यति वाचं मनो वावैता नार्तिनेदन्तीति मनसा प्रणयतीये
 वै मनः (१) अनयैवैनाः प्रणयस्कन्नहविर्भवति य एवं वेदं यज्ञायुधानि
 सम्भरति यज्ञो वै यज्ञायुधानि यज्ञमेव तत्सम्भरति यदेकमेकं सम्भरेत्पितृ-
 देवत्यानि स्युर्यत् सह सर्वाणि मानुषाणि द्वेह सम्भरति याज्यानुवाक्ययोरेव
 रूपं करोत्यथो मिथुनमेव यो वै दश यज्ञायुधानि वेदं मुखतोऽस्य यज्ञः
 कल्पते स्फ्यः (२) च कपालानि चाग्निहोत्रहवणी च शूर्पञ्च कृष्णाजि-
 नश्च शम्यां चोलखलश्च मुसलश्च दृषच्चोपला चैतानि वै दश यज्ञायुधानि
 य एवं वेदं मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते यो वै देवेभ्यः प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते

जूषन्तेऽस्य देवा हव्यः हविर्निरुप्यमाणमभिमन्त्रयेतामिह होतांरामिह
 तः हुव इति (३) देवेभ्य एव प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते जूषन्ते-
 ऽस्य देवा हव्यमेष वै यज्ञस्य ग्रहो गृहीत्वैव यज्ञेन यजते तदुतिंवा
 वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापतिर्यज्ञमनतनु-
 मनसैव तद्यज्ञं तनुते रक्षसामनन्वचाराय यो वै यज्ञं योग आगते युनक्ति
 युद्धे यज्ञानेषु कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तु (४) इत्याह प्रजापतिर्वै कः
 प्रजापतिर्नैवैनं युनक्ति युद्धे यज्ञानेषु—११) [मनः स्पृह इति युनक्त्वेका-
 दश च] ॥ ८ ॥
 सीञ्चोक्थंश्चामावास्याञ्चातिरात्रश्च तानुदमिमीतयावदग्निहोत्रमासीत्तावानग्नि-
 श्चोमो यावती पौर्णमासी तावानुक्थ्यो यावत्पमावास्या तावानतिरात्रो य

एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति यावदग्निष्टोमेनोपाप्नोति तावदुपाप्नोति य एवं
 विद्वान् पौर्णमासीं यजते यावदुक्थ्येनोपाप्नोति (१) तावदुपाप्नोति य एवं
 विद्वानमावास्यां यजते यावदतिरात्रेणोपाप्नोति तावदुपाप्नोति परमेष्ठिनो
 वा एष यज्ञोऽग्रे आसीत्तेन स परमां काष्ठांमगच्छतेन प्रजापतिं निरवासा-
 ययत्तेन प्रजापतिः परमां काष्ठांमगच्छतेनेन्द्रं निरवासाययत्तेनेन्द्रः परमां
 काष्ठांमगच्छतेनाग्नीषोमौ निरवासाययत्तेनाग्नीषोमौ परमां काष्ठांमगच्छतां
 यः (२) एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते परमामेव काष्ठां गच्छति यो वै
 प्रजातिन यज्ञेन यजते प्र प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते द्वादश मासाः
 संवत्सरो द्वादश हन्धानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि सम्पाद्यानीत्याहुर्वत्सश्चोपा-
 वत्सजत्युखाश्चार्विश्रयत्यव च हन्ति दृषदौ च समाहन्त्यधि च वपते कथा-

लानि चोपदधाति पुरोडाशश्च (३) अधिभ्रयत्याज्यश्च स्तम्बयजुश्च हर-
 त्यभि च गृह्णाति वेदिश्च परिगृह्णाति पत्नीश्च सन्नहति प्रोक्षणीश्चासादयत्या-
 ज्यश्चेतानि वै द्वादश हन्वानि दशपूर्णमासयोस्तानि य एव सम्पाद्य यजते
 प्रजातिनैव यज्ञेन यजते प्र प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते—४०) [उपा-
 प्रोति यश्च चत्वारिंशच्च] ॥ १ ॥ ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूया-
 समित्याह ध्रुवानैवैनान् कुरुत त्रयोऽस्यग्रोऽहः संजातेषु भूयासमित्याहाप्र-
 तिवादिन एवैनान् कुरुते ऽभिभूरस्यभिभूरहः संजातेषु भूयासमित्याह य
 एवैनं प्रत्युत्पिपीते तमुपांस्यते युनजिम त्वा ब्रह्मणा देव्येनेत्याहैष वा अग्ने-
 र्योगस्तेन (१) एवैनं युनक्ति यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं लोकमयन्
 यज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान् पराभावयन् यन्मे अग्ने अस्य यज्ञस्य रिब्यादित्याह

यज्ञस्यैव तत्समृद्धेन यजमानः सुवर्गं लोकमेति यज्ञस्य व्यृद्धेन भ्रातृव्यान्
 पराभावयत्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरुपसादयेद्यज्ञमुखं वा अग्निहोत्रं ब्रह्मता
 व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्मं (२) कुरुते संवत्सरे पर्यागत एताभिरेवोप-
 सादयेद्ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यान्या-
 लभमान एताभिर्द्व्याहृतीभिर्हृद्वीः व्यासादयेद्यज्ञमुखं वै दर्शपूर्णमासौ चातु-
 र्मास्यानि ब्रह्मता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्मं कुरुते संवत्सरे पर्यागत एता-
 भिरव्यासादयेद्ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति यद्वा यज्ञस्य साक्षां क्रियते
 राष्ट्रम् (३) यज्ञस्याशीर्गच्छति यदुचा विशौ यज्ञस्याशीर्गच्छत्यथ
 ब्राह्मणोऽनाशीर्केण यज्ञेन यजत सामिधेनीरनुबध्यन्नेता व्याहृतीः पुरस्ताद-
 ध्याद्ब्रह्मैव प्रतिपदं कुरुते तथा ब्राह्मणः सार्शर्केण यज्ञेन यजते यं काम-

येत यजमानं भ्रातृव्यमस्य यज्ञस्याशीर्गच्छेदिति तस्यैता व्याहृतीः पुरो-
 ऽनुवाक्यां दध्याद्भ्रातृव्यवेवत्या वै पुरोऽनुवाक्या भ्रातृव्यमेवास्य यज्ञस्य
 (४) आशीर्गच्छति यान् कामयेत यजमानात्समावत्येनान् यज्ञस्याशी-
 र्गच्छेदिति तेवमिता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्याया अर्धर्च एकां दध्याद्याज्यायै
 पुरस्तादेकां याज्याया अर्धर्च एकां तथैनान्तसमावती यज्ञस्याशीर्गच्छति
 यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं वर्षत्येवं यज्ञो यजमानाय वर्षति स्थलं योदकं परि-
 गृह्णन्त्याशिषा यज्ञं यजमानः परिगृह्णाति मनोऽसि प्राजापत्यम् (५)
 मनसा मा भूतेनाविशेत्याह मनो वै प्राजापत्यं प्राजापत्यो यज्ञो मन एव
 यज्ञमात्मन्वत्ते वागस्यैन्द्री संपल्लक्ष्यणी वाचा मेन्द्रियेणाविशेत्याहैन्द्री वै
 वाग्वाचमेवैन्द्रीमात्मन्वत्ते—३६) [तेन बलं राष्ट्रं यज्ञस्य प्राजापत्यं २५-

दूत्रिंशच्च] ॥ १० ॥ यो वै संसदृशं प्रजापतिं यज्ञमन्वार्यचं वेदु
 प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद्भंशत आश्रावयेति चतुरक्षरमस्तु श्रौषडिति
 चतुरक्षरं यजेति ह्यक्षरं ये यजामह इति पञ्चाक्षरं ह्यक्षरो वषट्कार एष वै
 संसदृशः प्रजापतिर्यज्ञमन्वार्यचो य एवं वेदु प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद्भं
 शते यो वै यज्ञस्य प्रायणं प्रतिष्ठाम् (१) उदयनं वेदु प्रतिष्ठितेनारिष्टेन
 यज्ञेन स॒स्थां गच्छत्याश्रावयास्तु श्रौषड्यज्ञ ये यजामहे वषटार एतद्दे
 यज्ञस्य प्रायणमेषा प्रतिष्ठितदुदयनं य एवं वेदु प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन स॒
 स्थां गच्छति यो वै सूनृतायै दोहं वेदं दुह एवैनां यज्ञो वै सूनृताऽश्रावये-
 त्यैवैनामहदस्तु (२) श्रौषडित्युपावास्त्रायजेत्युदनेषीद्ये यजामह इत्युपा-
 सदवषट्कारेण दोग्ध्येष वै सूनृतायै दोहो य एवं वेदं दुह एवैनां देवा वै

सन्नमांसत् तेषां दिशो ऽदस्यन्त एतामादीं पङ्क्तिमपश्यन्नाश्रावयेति पुरोवातम-
जनयन्नस्तु श्रौषडित्यध्वं समंश्चावयन् यजेति विद्युतम् (३) अजनुयन्
ये यजामह इति प्रायश्चयन्नभ्यस्तनयन् वषट्कारेण ततो वै तेभ्यो दिशः
प्राप्यायन्तु य एवं वेद प्रास्मै दिशः प्यायन्ते प्रजापतिं त्वो वेदं प्रजापति-
स्त्वं वेदं यं प्रजापतिर्वेद स पुण्यो भवत्येष वै छन्दस्यः प्रजापतिराश्रावयास्तु
श्रौषडध्वज ये यजामहे वषट्कारो य एवं वेद पुण्यो भवति वसन्तम् (४)
ऋतनां प्रीणामीत्याहर्तवो वै प्रयाजा ऋतुनेव प्रीणाति तैऽस्मै प्रीता यथा-
पूर्वं कल्पन्ते कल्पन्ते ऽस्मा ऋतवो य एवं वेदाग्नीषामयोर्हं देवयज्यया
चक्षुष्मान् भयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वै यज्ञश्चक्षुष्मान् ताभ्यामेव चक्षु-
रात्मन्धत्तुऽरेर्हं देवयज्यान्नावो भूयासमित्याहाग्निर्वै देवानामन्नावस्तेनैव

(५) अत्रार्थमात्मन्धत्ते दधिर्स्यदब्धो भूयासममुं दमेयमित्याहितया वै
दब्धया देवा असुरानदभूवन् तथैव भ्रातृव्यं दभ्नोत्यग्नीषोमयोरहं देवय-
ज्या वृत्रहा भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन् ताभ्यामिव
भ्रातृव्यं स्तूणुत इन्द्राग्नीयोरहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यन्नादो भूयासमित्या-
हेन्द्रियाव्येवान्नादो भवतीन्द्रस्य (६) अहं देवयज्ययेन्द्रियावी भूयासमित्या-
हेन्द्रियाव्येव भवति महेन्द्रस्याहं देवयज्या जेमानं महिमानं गमेयमित्याह
जेमानमेव महिमानं गच्छत्यग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्यायुमान् यज्ञेन
प्रतिष्ठां गमेयमित्याहायैरवात्मन्धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति—३८) [प्रतिष्ठामस्तु
वियुतं वसन्तमेवेन्द्रस्याष्टा त्रिंशच्च] ॥ ११ ॥ इन्द्रं वो विश्वतस्परि
हवामहे जनैभ्यः । अस्माकमस्तु केवलः । इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते ।

यत्पार्यो युनजते धियस्ताः । शूरो नृपांता शवंश्रकान आगोर्मति व्रजे भजा-
 त्वं नः । इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनैषु पञ्चसु । इन्द्र तानि तु आवृणो ।
 अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्यै । अनु (१) क्षत्र-
 मनू सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृबह्यो । आयस्मिन्तस्र वांसवास्तिष्ठन्ति
 स्वारुहो यथा । ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः । आमासु पक्वमै-
 रय आ सूर्यः रोहयो दिवि । घर्म न सामं तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्विणसे
 गिरः । इन्द्रमिन्द्राथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः । इन्द्रं वाणीरनूयत । गायन्ति
 त्वा गायत्रिणः (२) अचन्त्यर्कमर्किणः । ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतवृद्धः शमिव
 येमिरे । अहोमुचे प्रभरेमा मनीषामोविष्टदात्रे समतिं गणनाः । इदमिन्द्र
 प्रति हव्यं गृभाय सत्याः संन्तु यजमानस्य कामाः । विवेष यन्मा विषणा

ज॒जान॒ स्तवै॑ पुरा पा॒र्यादिन्द्र॑महः । अ॒हसो॒ यत्र॑ पी॒पर॒यथा॑ नो ना॒वेव॒
या॒न्ते॒मु॒भये॑ ह॒वन्ते॑ । प्र स॒त्राजं॑ प्रथ॒मम॑ध्व॒राणा॑म् (३) अ॒हो॒मुचै॑ वृष॒भं
य॒ज्ञिया॑नाम् । अ॒पां न॑पा॒तम॑श्विना ह॒यन्त॑म॒स्मिन्न॑ इन्द्रि॒यं ध॑त्तमो॒जः । वि
न इ॒न्दु मृ॒धो ज॒हि नी॒चा य॑च्छ पृत॒न्यतः॑ । अ॒ध॒स्पदं॑ त॒मी क॒षि यो अ॒स्मा
अ॒भिदा॑संति । इन्द्रं क्ष॒त्रमा॒भि वा॒ममो॑जोऽजा॒यथा॑ वृष॒भ च॑र्षणी॒नाम् ।
अ॒पा॒नु॒वो ज॑न॒ममि॑त्रय॒न्ते॒मु॒रुं दे॒वभ्यो॑ अ॒क॒णो॒रु लो॒कम् । म॒गो न॑ भी॒मः
के॒च॒रो गि॒रि॒ष्ठाः प॑रा॒वतः॑ (४) आ॒ज॒गामा॑ पर॒स्याः । सु॒क॒स॒शायं॑ प॒वि॒
मिन्द्र॑ ति॒गमं॑ वि॒शत्रू॑न् ता॒ढि वि॑ मृ॒धो नु॒दस्व॑ । वि॒शत्रू॑न्वि मृ॒धो नु॒द वि॑
वृ॒त्रस्य॑ ह॒नू रु॒ज । वि॒ म॒न्युमि॑न्द्र भा॒मितो॑ऽमि॒त्रस्या॑भि॒दास॑तः । त्रा॒ता॒रमि॑
न्द्रं॒मवि॑ता॒रमि॑न्द्र॒ हवे॑ सु॒हव॒शूर॑मिन्द्रम् । ह॒वे नु॒ शक्रं॑ पु॒रुहु॑तमिन्द्रम्

स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः । मा ते अस्याम् (५) सहसावन्परिष्ठाव-
 धाय भूम हरिवः परादै । त्रायं स्व नोऽवृकेभिर्वहैस्तव प्रियासः सार्ष-
 ष्याम् । अनवस्ते रथमश्वीय तक्षत्र त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् । ब्रह्माण-
 इन्द्रं महयन्तो अर्कैर्वर्धयन्नहये हन्तवा उ । वृष्णे यत्ते वृषणो अर्कमर्चा-
 निन्द्रं ग्रावाणो अर्दितिः सजोषाः । अनश्वासो ये पवयारथा इन्द्रैषिता
 अभ्यवर्तन्तु दस्यून्--४८) [अनु गायत्रिनोऽध्वराणो परावतोऽस्यामष्टा
 र्चत्वारिंशच्च] ॥ १२ ॥ सं (१३३) ध्रुवो (११६) अग्नि (१५६)
 बर्हिष (११४) आप्यायता (१२१) मगन्म (१८५) यथा (२०३) यो (२११)
 प्रजापति (११०) ध्रुवो (२८६) य (३३८) इन्द्रं (२१८) द्वादश (२५११)
 ॥ १२ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठप्रपाठकः संपूर्णः ॥

ॐ पाकयज्ञं वा अन्वाहिताग्नेः पशव उपतिष्ठन्त इडा खलु वै पाक-
 यज्ञः सैषान्तरा प्रयाजानूयाजान् यजमानस्य लोकेऽवाहिता तामाहि यमा-
 णामभिर्मन्त्रयेत् सुरूपवर्षवर्ण एहीति पशवो वा इडां पशून्वोपह्वयते यज्ञं
 वै देवा अदुन्हन् यज्ञोऽसुराः अदुहतेऽसुरा यज्ञदुग्धाः पराभवन् यो वै यज्ञस्य
 दोहं विद्वान् (१) यजतेऽप्यन्यं यजमानं दुहे सा मे सत्याशीरस्य यज्ञस्य
 भूयादित्यहैष वै यज्ञस्य दोहस्तेनैवैनं दुहे प्रत्ता वै गौर्दुहे प्रत्तेडा यजमानाय
 दुह एते वा इडांयै स्तना इडोपह्वतेति वायुवत्सो यर्हि होतेडांमुपह्वयेत् तर्हि
 यजमानो होतारमीक्षमाणो वायुं मनसा ध्यायेत् (२) मात्रे वृत्समुपाव-
 सृजति सर्वेण वै यज्ञेन देवाः सुवर्गं लोकमायन् पाकयज्ञेन मनुरश्राम्यत्सेडा
 मनुमुपावर्तत तां देवासुरा व्यह्वयन्त प्रतीचीं देवाः पराचीमसुराः सा देवानु-

पार्वर्तत पशवो वै तद्देवानवृणत पशवोऽसुरानजहुर्यं कामयेतापशुः स्यादिति
 परांची तस्येडामुपह्वयेतापशुर्व भवति यम् (३) कामयेत पशुमान्स्यादिति
 प्रतीचीं तस्येडामुपह्वयेत पशुमानेव भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा इडा-
 मुपह्वयेत य इडां मुपहूयात्मानमिडांयामुपह्वयेतेति सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मे-
 घोनीत्याहेडोमेवोपहूयात्मानमिडांयामुपह्वयेते व्यस्तमिव वा एतद्यज्ञस्य
 यदिडा सामि प्राश्नन्ति (४) सामि मार्जयन्त एतत्प्रति वा असुराणां यज्ञो
 व्यच्छिद्यत ब्रह्मणा देवाः समदधुर्बृहस्पतिस्तनुतामिमं न इत्याह ब्रह्म वै
 देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञः सन्दधाति विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दधात्वि-
 त्याह सन्तत्यै विश्वे देवा इह मादयन्तामित्याह सन्तत्येष यज्ञं देवेभ्यो
 ऽनुदिशति यां वै (५) यज्ञे दक्षिणां ददाति तामस्य पशवोऽनु संक्रामन्ति

पितृभ्यो व्रन्ति सापानेन पितृन् य एवं वेदं वशुमान् भवत्यथ वै तामुपाहू
 इति होवाच या प्रजाः प्रभवन्तीः प्रत्याभवन्तीत्यब्रुं वा अस्यैतत् (२)
 उपाहूथा इति होवाचौषधयो वा अस्या अन्नमोषधयो वै प्रजाः प्रभवन्तीः
 प्रत्या भवन्ति य एवं वेदान्नादो भवत्यथ वै तामुपाहू इति होवाच याः प्रजाः
 पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णातीति प्रतिष्ठां वा अस्यै तदुपाहूया
 इति होवाचेयं वा अस्यै प्रतिष्ठा (३) इयं वै प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति
 प्रत्याभवन्तीर्गृह्णाति य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठत्यथ वै तामुपाहू इति होवाच
 यस्यै निकर्मणे घृतं प्रजाः संजीवन्तीः पिबन्तीति छिनत्ति सा न छिनत्ती ३
 इति न छिनत्तीति होवाच प्र तु जनयतीत्येष वा इडामुपाहूथा इति (४)
 होवाच वृष्टिर्वा इडा वृष्ट्यै वै निकर्मणे घृतं प्रजाः संजीवन्तीः पिबन्ति य

एवं वेद प्रैव जायते ऽह्लादो भवति—२०) [वा एतत्प्रतिष्ठेति वि० श्रुतिर्ध]
 ॥ २ ॥ पुरोक्षं वा अन्ये देवा इज्यन्ते प्रत्यक्षमन्ये यद्यजते य एव
 देवाः पुरोक्षमिज्यन्ते तानेव तद्यजति यदन्वा हार्यमाहरत्येते वै देवाः
 प्रत्यक्षं यद्वाक्षणास्तानेव तेन प्रीणात्यथो दक्षिणैवास्यैषाथो यज्ञस्यैव छिद्रमपि
 दधाति यद्वै यज्ञस्यं क्रूरं यद्विलिष्टं तदन्वाहार्येण (१) अन्वाहरति तदन्वाहार्यै-
 स्यान्वाहार्यत्वं देवदूता वा एते यद्विजो यदन्वाहार्यमाहरति देवदूतानेव
 प्रीणाति प्रजापतिर्देवम्यो यज्ञान् व्यादिशत् स रिरिचानो ऽमभ्यत् स एत-
 मन्वाहार्यमभक्तमपश्यत्तमात्मन् धत्त स वा एष प्राजापत्यो यदन्वाहार्यो
 यस्यैवं विदुषो ऽन्वाहार्यं आह्रियते साक्षादेव प्रजापतिमृषोत्यपशिमितो निरु-
 प्यो ऽपरिमितः प्रजापतिः प्रजापतेः (२) अस्यै देवा वै यद्यज्ञोऽकुर्वत् तद्व-

सुरा अकुर्वन् ते देवा एतं प्रजापत्यमन्वाहार्यं प्रयत्नं तमन्वाहन्त ततो
 देवा अभवन् परासरा यस्यैवं विदुषोऽन्वाहार्यं आक्षिप्यते भवत्यात्मना
 परास्य भ्रातृव्यो भवति यज्ञेन वा इष्टी पकेन पूर्तिं यस्यैवं विदुषोऽन्वाहार्यं
 आक्षिप्यते स त्वेवेष्टापूर्तिं प्रजापतेभागोऽसि (३) इत्याह प्रजापतिमेव
 भागधेयेन समर्धयत्यूर्जस्वान् पर्यस्वानित्याहोर्जमेवास्मिन् पयो दधाति प्राणा-
 पानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाहीत्याह शिषमेवैतामाशास्तेऽक्षितोऽस्य
 क्षित्यै त्वा मा मेक्षेष्टा अमुत्रामुष्मिँल्लोक इत्याह क्षीयते वा अमुष्मिँल्लोके-
 ऽन्नमितः प्रदानं ह्यमुष्मिँल्लोके (४) प्रजा उपजीवन्ति यदेवमभिमश-
 त्यक्षितिमेवैनं द्रमयति नास्यामुष्मिँल्लोकेऽन्नं क्षीयते— (५) [अन्वाहार्येण
 प्रजापतेरसिलोके पञ्च दश च ॥ ३ ॥ बर्हिशोऽहं देवयज्यया प्रजा-

नान् भूयासमित्याह बर्हिषा वै प्रजापतिः प्रजा असृजत् तेनैव प्रजाः
 सृजते नराश्वसंस्थाहं देवयज्ययो पशुमान् भूयासमित्याह मराश्वसिन
 वै प्रजापतिः पशून्सृजत् तेनैव पशून् सृजतेऽग्रेः स्विष्टकृतोऽहं देव-
 यज्ययायुष्मान् यज्ञेनं प्रतिष्ठां गमेयमित्याहायुरेवात्मन्वत्ते प्रति यज्ञेन
 तिष्ठति दर्शपूर्णमासयोः (१) वै देवा उज्जितिमनूजयन् दर्शपूर्णमासा-
 भ्यामसुरानपानुदन्ताग्नेरहमुज्जितिमनूजेषुमित्याह दर्शपूर्णमासबोरिव देव-
 तानां यजमान् उज्जितिमनूजयति दर्शपूर्णमासाभ्यां भ्रातृव्यामयनुदत्ते
 वाजवतीभ्यां व्यूहत्यन्नं वै वाजोऽन्नमेवावरुन्धे द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्वै यो वै यज्ञस्य
 द्वौ दोहौ विद्वान् यजत उभयतः (२) एव यज्ञं दुहे पुरस्ताद्वोपरिष्ठाच्चैष वा
 अन्यो यज्ञस्य दोह इदोयामन्यो यर्हि होता यजमानस्य नाम गृहीया-

ताहिं ब्रू॒दे॒मा अ॒गम॒न्नाशि॒यो दो॒ह॒कामा॒ इति॒ स॒ स्तु॒ता ए॒व दे॒वता॒ दु॒हेऽथो॒
उ॒भ॒यत॑ ए॒व य॒ज्ञं दु॒हे पुर॒स्ताञ्चो॒परि॒ष्टाञ्च॒ रोहि॒तेन॒ त्वाग्नि॒दे॒वतां॑ ग॒मय॒त्वित्या॑हि॒ते वै
दे॒वा॒श्वाः (३) य॒ज॒मानः॑ प्र॒स्त॒रो य॒देतैः॑ प्र॒स्त॒रं प्र॒हर॒ति दे॒वाश्चै॒र॒व य॒ज॒मानः॑ सु॒वर्गं
लो॒कं ग॑म॒यति॒ वि ते॒ मु॒श्चा॒मि र॒क्ष॒ना वि॒र॒श्मी॒नित्या॑है॒ष वा अ॒ग्नेर्वि॒मो॒कस्ते॒नै॒वे॒न
वि॒मु॒ञ्च॒ति वि॒ष्णोः॑ शं॒यो॒र॒हं दे॒वय॒ज्यया॑ य॒ज्ञेन॑ प्र॒ति॒ष्ठां ग॑मे॒य॒मित्या॑ह॒ य॒ज्ञो वै
वि॒ष्णुर्य॒ज्ञ ए॒वान्तः॑ प्र॒ति॒ति॒ष्ठति॒ सोम॑स्या॒हं दे॒वय॒ज्यया॑ सु॒रेताः॑ (४) रे॒तो
धि॒शी॒ये॒त्या॒ह सो॒मो वै रे॒तो॒धास्ते॒नै॒व रे॒त आ॒त्मन्ध॑त्ते॒ त्वष्टु॒र॒हं दे॒वय॒ज्यया॑
प॒शूना॑ रूपं पुं॒षेय॑मित्या॒ह त्वष्टा॒ वै प॒शूनां॑ मि॒थु॒नाना॑ रूप॒कृत्ते॒नै॒व प॒शू॒ना
रूप॒मा॒त्मन्ध॑त्ते दे॒वानां॑ प॒क्षी॒र॒ग्निर्गृ॒हप॑ति॒र्य॒ज्ञस्य॑ मि॒थु॒नं तयो॑र॒हं दे॒व॒य॒ज्य॒या
मि॒थु॒नेन॑ प्र॒भू॒यास॑मि॒त्या॒है॒तस्मा॑ह॒ मि॒थु॒नात् प्र॒जाप॑ति॒मि॒थु॒नेन॑ (५)

प्राजायत तस्मादेव यजमानो मिथुनेन प्रजायते वेदो ऽसि वित्तिरसि विदेयेत्याह
 वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त तद्देस्यं वेदत्वं यद्यज्जातृण्यस्या-
 भिध्यायेत्तस्य नामं गृहीयात्तदेवास्य सर्वं वृद्धे घृतवन्तं कुलायिनश्च राय-
 स्पोषश्च सहस्रिणं वेदो ददातु वाजिनमित्याह प्र सहस्रं यजनान्प्नोति (६)
 आस्यं प्रजायी वाजी जायते य एवं वेद—८) [दर्शपूर्णमासयोरुभयतो
 देवाश्वाः सुरेता मिथुनेनाप्नोत्यष्टौ च] ॥ ४ ॥ ध्रुवां वै रिच्यमानां
 यज्ञो ऽनुरिच्यते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजा ध्रुवामाप्यायमानां यज्ञो-
 ऽन्वाप्यायते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजा आप्यायतां ध्रुवा घृतेनेत्याह ध्रुवा-
 मेवाप्याययति तामाप्यायमानां यज्ञो ऽन्वाप्यायते यज्ञं यजमानो यजमानं
 प्रजाः प्रजापतेर्विभाक्तामं लोकस्तस्मिन् स्त्वा इधमि सुह यजमानेनेति

(१) आहायं वै प्रजार्पतिर्विभानाम् लोकस्तस्मिन्नेवेन दधाति सह यजेमा-
 नेतु रिच्यत इव वा एतद्यजते यद्यजमानभागं प्राभत्यात्मानमेव प्रीणा-
 त्येतावान् वै यज्ञो यावान् यजमानभागो यज्ञो यजमानो यद्यजमानभागं प्रा-
 भाति यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयत्यैतद्वै सयवसः सोदकं यद्वहिश्चापश्चेतत् (२)
 यजमानस्यायतनं यद्वेदिर्यत्पूर्णपात्रमन्तर्वेदि निनयति स्व एवायतने सयवसः
 सोदकं कुरुते सदसि सन्मै भूया इत्याहापो वै यज्ञ आपोऽमृतं यज्ञमेवामृतं-
 मात्मन्धत्ते सर्वाणि वै भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपयन्ति प्राच्यां विशि देवा
 ऋत्विजो मार्जयन्तामित्याह्वेष वै दर्शपूर्णमासयोरवभृथः (३) यान्येवेन
 भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपयन्ति तैरेव सहावभृथमवैति विष्णुमुखा वै देवा-
 ष्छन्वोभिरिमौष्ठोऽकाननपजग्मभ्यजयन् यद्विष्णुक्रमान् क्रमते विष्णुरेव

भूत्वा यजमानच्छन्दोभिरिमौल्लोकाननपजथ्यमभिजयति विष्णोः क्रमो-
 ऽस्यभिमातिहेत्याह गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुभमन्तरिक्षं जागती द्यौरानुष्टुभी-
 दिशः (४) छन्दोभिरेवेमौल्लोकान् यथापूर्वमभिजयति—७) [इत्येतद-
 वभूथो दिशः सप्त च] ॥ ५ ॥ अगन्मसुवः सुवरगन्मेत्याह सुवर्गमेव
 लोकमेति सन्दृशस्ते मा छित्ति यत्ते तपस्तस्मै ते मा वृक्षीत्याह यथायजु-
 र्वैतत् सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्ध्रा अस्यायुर्मै धेहीत्याहाशिवमेवैतामा-
 शास्ते प्र वा एषोऽस्मौल्लोकाच्चयवते यः (१) विष्णुक्रमान् क्रमते सुवर्गाय
 हि लोकार्यं विष्णुक्रमाः क्रम्यन्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वे विष्णुक्रमान्
 क्रमेत् य इमौल्लोकान् भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमौल्लोकं प्रत्यवरोहेदित्येष वा
 अस्य लोकस्य प्रत्यवरोहो यदाहेदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै विव

इतीमानेव लोकान् भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमैल्लोकं प्रत्यवरोहति सम् (२)
 ज्योतिषाऽभूवमित्याहास्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठत्यैन्द्रीमावृतमन्वावर्त इत्याह्वासी
 वा आदित्य इन्द्रस्तस्यैवावृतमनु पर्यावर्तते दक्षिणा पर्यावर्तते स्वमेव वीर्यमनु
 पर्यावर्तते तस्मादक्षिणोऽध्व आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवावृतमनु
 पर्यावर्तते समहं प्रजया सं मया प्रजेत्याहाशिषम् (३) एवैतामाशास्ति
 समिद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासमित्याह यथायजुरैवैतद्व-
 र्त्तमान् यज्ञो वर्त्तीयान् भूयासमित्याहाशिषमेवैतामाशास्ति बहु वै गार्हपत्य-
 स्यान्ते मिश्रमिव चर्यत आग्निपावमानीभ्यां गार्हपत्यमुपतिष्ठते पुनात्येवाग्नि
 पुनीत आत्मानं द्वाभ्यां प्रतितिष्ठत्या अग्ने गृहपत इत्याह (४) यथायजुरैवै-
 तच्छतश्चहिमा इत्याह शतं त्वा हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नामे

गृह्यात्यन्नादमेवै न करोति तामाशिषमाशासे तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य
 पुत्रोऽजातः स्यात्तेजस्व्येवास्य ब्रह्मवर्चसीपुत्रो जायते तामाशिषमाशासे-
 ऽमुष्मै ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रः (५) जातः स्यात्तेज एवास्मिन्
 ब्रह्मवर्चसं दधाति यो वै यज्ञं प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवति
 कस्त्वां युनक्ति स त्वा विमुञ्चत्वित्याह प्रजापतिर्वैकः प्रजापतिर्नैवैनं युनक्ति
 प्रजापतिना विमुञ्चति प्रतिष्ठित्या ईश्वरं वै व्रतमविसृष्टं प्रदहोऽग्ने व्रतपते
 व्रतमचारिषमित्याह व्रतमेव (६) विस्मृजते शान्त्या अप्रदाहाय पराङ्-
 वाव यज्ञ एति न निर्वर्तते पुनर्यो वै यज्ञस्य पुनरालम्भं विद्वान् यजते तमः
 भिनिर्वर्तते यज्ञो बभूव स आबभूवेत्याहैष वै यज्ञस्य पुनरालम्भस्तेनैवैनं पुन-
 रालम्भतेऽनवरुद्धा वा एतस्य विराड्य आहिताग्निः सर्वसभः पशवः खलु वै (७)

ब्राह्मणस्य सभेष्टा प्राङ्मुक्तम्यं ब्रूयाद्दोमां अग्नेऽविमां अश्वो यज्ञ इत्यवे सभा-
रुन्धे प्रसहस्रं पशूनां प्रोत्यास्य प्रजायां वाजी जायते—२४) [यः समाशिव-
माह पुत्र एव वै चतुर्विंशतिश्च] ॥ ६ ॥ देवं सवितुः प्रसुव यज्ञं प्रसुव
यज्ञपतिं भर्गाय दिव्यो गन्धर्वः । केतपः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचमुद्य-
स्वदाति नः । इन्द्रस्य वज्रोऽसि वात्रघ्नस्त्वयायं वृत्रं वेध्यात् । वाजस्य नु
प्रसवे मातरं महीमदिति नाम वर्चसा करामहे । यस्यामिदं विश्वं भुवनमा-
विवेश तस्यां नो देवः संविता धर्मं साविषत् । अप्सु (१) अन्तरमंतमप्सु
भेषजमपामुत प्रशस्तिष्वश्वं भवथ वाजिनः । वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वा गन्धर्वाः
सप्तविंशतिः । ते अग्ने अश्वमायुञ्जन्ते अस्मिञ्जवमादधुः । अपानपादाशुहे-
मन्य ऊर्मिः कुकुब्धान् प्रतर्तिर्वाजसार्तमस्तेनायं वाजः सेत् । विष्णोः

क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमस्यङ्कौ न्यङ्कौः (२) अ-
 भितो रथे यौ ध्वान्तं वाताप्रमनु सञ्चरन्तौ दुरहेतिरिन्द्रियावान् पत्नी ते
 नोऽग्रयः प्रपयः पारयन्तु—१५) [अप्सु न्यङ्कौः पञ्चदश च] ॥ ७ ॥
 देवस्याहः संवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वाजं जेष देव-
 स्याहः संवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वर्षिष्ठं नाकं रुहेयमिन्द्राय
 वाचं वदेतेन्द्रं वाजं जापयेतेन्द्रो वाजंमजयित । अश्वो जनि वाजिनि
 वाजेषु वाजिनीवत्यश्वान्समत्सु वाजय । अवांसि सप्तिरसि वाज्यसि
 वाजिनो वाजं धावत मरुतां प्रसवे जयत् वि योजना मिमीध्वमध्वनः
 स्कभीत (१) काष्ठां गच्छत वाजं वाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा
 अमृता ऋतज्ञाः । अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यांत पृथिभिर्देव-

यानैः । ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हव विश्वे शण्वन्तु वाजिनः । मितद्रवः
 सहस्रसा मेघसाता सनिष्यवः । महो ये रत्नं समिथेषु जद्विरे शं नो
 भवन्तु वाजिनो हवेषु । देवताता मितद्रवः स्वर्काः । जम्भयन्तोऽहिं वृक्ष
 रक्षांसि सनेभ्यस्मद्युयवन् (२) अमीवाः । एष स्य वाजी क्षिपणिं तैर-
 ण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिकक्ष आसनि । क्रतुं दधिका अनु सन्तर्वीत्वत्प-
 धामङ्काः स्यन्वापनीफणत् । उत स्मास्य द्रवतस्तरण्यतः पूर्णं न वेरन्
 वाति प्रगृधिर्नः । श्येनस्यैव ध्रजतो अङ्कुसं परि दधिक्रावणः सहोर्जा तैरि-
 त्रतः । आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशम्भू । आ
 मां गन्तां पितरां (३) मातरा चा मा सोमो अमृतत्वाय गम्यात् ।
 वाजिनो वाजजितो वाजं सरिष्यन्तो वाजं जेष्यन्तो बृहस्पतेर्भागमवे-

जिघ्रत वाजिनो वाजजितो वाजं ससवाः सो वाजं जिगिवाः सो बृहस्प-
 तेर्भागे निमृदुमियं वः सा सत्या सन्धाभयामिन्द्रेण समधध्वमर्जाजिपत
 वनस्पतय इन्द्रं वाजं विमुच्यध्वम्—४२) [स्कन्नीत ययवन् पितरा द्विच-
 त्वारिःशच्च] ॥ ८ ॥ क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य योनिरसि जाय एहि
 सुवो रोहाव रोहाव हि सुवरुहं नावुभयोः सुवो रोक्ष्यामि वाजंश्च प्रसवश्चा-
 पिजश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यभिश्यन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवन-
 श्चाधिपतिश्च । आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानः (१) यज्ञेन
 कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो-
 यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्प-
 तां सुवर्देवाः अगन्तामृता अभूम प्रजापतेः प्रजा अभूम समहं प्रजया सं

मया प्रजा समह॑ रायस्पोषेण॑ सं मया॑ रायस्पोषोऽत्राय॑ त्वान्नाद्याय॑ त्वा-
 वाजाय॑ (२) त्वा वाज॒जित्यायै॑ त्वामृतमसि॑ पुष्टिरसि॑ प्रजननमसि॑--१)
 [अपानो॑ वाजाय॑ नव॑ च] ॥ १ ॥ वाज॑स्येमं प्रसवः॑ सुषुवे॑ अग्ने-
 सोम॑राजानमोषधीष्वप्सु॑ । ता अ॒स्मभ्यं॑ मधु॒मती॑र्भवन्तु॒ वय॑राष्ट्रे॒ जाग्रि॑-
 याम॑ परोहि॑ताः । वाज॑स्येदं प्रसव॑ आब॑भूवे॒मा च॑ विश्वा॒ भुव॑नानि॒ सर्वतः॑ ।
 स वि॒राजं॑ पयैति॒ प्रजान॑न् प्रजां॑ पुष्टिं॒ वर्ध॑यमानो अ॒स्मे । वाज॑स्येमां प्रसवः॑
 शि॒श्रिये॑ दि॒वामि॒मा च॑ विश्वा॒ भुव॑नानि॒ सम्राट् । अदि॑त्सन्तं दापयतु प्रजानन्
 रयि॑म् (१) च नः॒ सर्व॑वीरां॒ निय॑च्छतु । अग्ने॒ अच्छा॑ वदे॒हनः॒ प्रति॑ नः॒ समना॑
 भव॑ । प्र णो॑ यच्छ॒ भुव॑स्पते॒ वन॑दा अ॒सि न॑स्त्वम् । प्र णो॑ यच्छत्व॒र्यमा॑ प्रभगः॒
 प्रबृ॑हस्पतिः । प्र दे॒वाः प्रोत॑ स॒नता॑ प्र वाग्दे॒वी द॑दातु नः । अ॒र्यमु॑णं बृहस्प-

तिमिन्द्रं दानाय चोदय । वाचं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च (२) च वाजि-
 नम् । सोमं राजानं वरुणमग्निमन्वारं भामहे । आदित्यान् विष्णुं सूर्यं ब्रह्मा-
 णंश्च बृहस्पतिम् । देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बोहभ्यां पूष्णो हस्ता-
 भ्यां सरस्वत्यै वाचो यन्तुर्यन्त्रेणाग्नेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामीन्द्रस्य बृह-
 स्पतेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामि—३६) [रयिं सवितारं पटत्रिंशच्च]
 ॥ १० ॥ अग्निरेकाक्षरेण वाचमुदजयदश्विनौ द्वाक्षरेण प्राणापानावुद-
 जयतां विष्णुरुयक्षरेण त्रीन् लोकानुदजयत्सोमश्चतुर्क्षरेण चतुष्पदः पशू-
 नुदजयत्पृषा पञ्चाक्षरेण पृङ्क्तिमुदजयद्वाता षडक्षरेण षडुतुदजयन्मरुतः सप्ता-
 क्षरेण सप्तपदां शक्रं गीमुदजयन्बृहस्पतिरष्टाक्षरेण गायत्रीमुदजयन्मित्रो नवा-
 क्षरेण त्रिवृतं स्तोममुदजयत् (१) वरुणो दशाक्षरेण विराजमुदजयदिन्द्र-

एकादशाक्षरेण त्रिष्टुभमुदंजयद्विष्वे देवा द्वादशाक्षरेण जगतीमुदंजयन्वस-
 वस्त्रयोदशाक्षरेण त्रयोदश* स्तोममुदंजयन् रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेण चतुर्दश*
 स्तोममुदंजयन्नादित्याः पञ्चदशाक्षरेण पञ्चदश* स्तोममुदंजयन्नादितिः षोड-
 शाक्षरेण षोडश* स्तोममुदंजयत्प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेण सप्तदश* स्तोम-
 मुदंजयत्—४६) [अजयत् पट्चत्वारि*शच्च] ॥ ११ ॥ उपयाम-
 गृहीतोऽसि नृषदं त्वा द्रुपदं भुवनसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय
 त्वोपयाम गृहीतोऽस्यप्सुषदं त्वा घृतसदं व्योमसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते
 योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतोऽसि पृथिविषदं त्वान्तरिक्षसदं नाकसदमिन्द्राय
 जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा । ये ग्रहाः पञ्चजनीना येषां तिस्रः पर-
 मजाः । दैव्यः कोशः (१) समुब्जितः । तेषां विंशतिप्रियाणामिषमूर्ज*सम-

ग्रभीमेष ते योनिरिन्द्राय त्वा । अपा॑ रसमुद्गयस॑ सूर्यरशि॑ समाभूतम् ।
 अपा॑ रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममेष ते योनिरिन्द्राय त्वा । अथा विष्टा
 जनयन् कर्वराणि स हि घृणिरुर्वराय गातुः । स प्रत्युदैक्षुरणो मध्वो अग्र॑
 स्वायां यत्तनुवांश्च (२) तनूमैरयत । उपयाम गृहीतो ऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं
 गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा -- १३ [कोशस्तनुवां त्रयोदश च] ॥ १२ ॥

अन्वह मासा अन्विद्वनान्यन्वोषधीरनु पवैतासः । अन्विन्द्र॑ रोदसी वाव-
 शाने अन्वापो अजिहत जायमानम् । अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते
 विश्वमनु वृत्रहत्ये । अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृपह्ये ।
 इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नीमहमश्रवम् । न हास्या अपरश्चन जरसां (१)
 मरते पतिः । नाहमिन्द्राणि रारण सख्युर्वृषाकपेकृते । यस्येदमप्य॑ हविः

प्रियं देवेषु गच्छति । यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् कर्तुना
 पर्यभूषत् । यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृमणस्य महासर्जनासु इन्द्रः । आते
 मह ईन्द्रोत्पुग्र समन्यवो यत्समरन्त सेनाः । पताति द्विद्युत्रयस्य बाहुवो माते
 (२) मनो विष्वद्वियग्विचारीत् । मा नो मर्धोराभरा दद्धि तन्नः प्रदा
 शेषे दातवे भरि यत्ते । नव्ये देष्णे शस्ते अस्मि त उक्थे प्रब्रवाम वय-
 मिन्द्र स्तुवन्तः । आ तू भर माकिरेतत्परिष्ठाद्विद्या हि त्वा वसुपति वसु-
 नाम । इन्द्र यत्ते माहिनें दन्नमस्त्यस्मभ्यं तद्वर्यश्व (३) पर्यन्वि ।
 प्रदातारं हवामह इन्द्रमा हविषा वयम् । उभा हि हस्ता वसुना पूणस्वा-
 प्रयच्छ दक्षिणादोत सज्यात् । प्रदाता वज्री वृषभर्तुराषाट्छुष्मी राजा
 वृत्रहा सौमपावा । अस्मिन् यज्ञे वर्हिष्या निषद्याथा भव यजमानाय शो

योः । इन्द्रः सुत्रामा स्ववा२ अवोभिः सुमङ्गीको भवतु विश्ववेदाः । बाधतां
 द्वेवो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य (४) पतयः स्याम । तस्य वय२ सुमतौ
 यज्ञियस्यापि भेद्रे सौमनेसे स्याम । स सुत्रामा स्ववा२ इन्द्रो अस्मे आरा-
 च्छिद्वेषः सनूतयुयोतु । रेवतीर्नः सधुमादु इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः । क्षमन्तो
 याभिर्मदेम । प्रोष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत । अभीके चिदुलोकक-
 त्सङ्गे समत्सु वृत्रहा । अस्माकं वोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषाम् । ज्याका
 अधि (५) धन्वसु—१) [जरसां ते हर्यश्व सुवीर्यस्याध्येकञ्च] ॥१३॥

पाकयज्ञ२ (३१९) स२श्रवाः (२२०) पुरोक्षं (२१५) बर्हिषो
 (३०८) ध्रुवा (२०७) मगन्म (३७४) देव (११५) देवस्य (११२)
 क्षत्रस्य (१०९) वाजस्या (१३६) ऽग्नि (९६) रुपयामगृहीतो (११३)

नु (२५१) त्रयोदश (२६५५) ॥ १३ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथम-
काण्डे सप्तमः प्रपाठकः सम्पूर्णः ॥

ॐ अनुमत्ये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति धेनुदक्षिणा ये प्रत्यञ्चः
शर्म्याया अवशीयन्ते तं नैर्ऋतमेककपालं कृष्णवासः कृष्णतृणं दक्षिणा
वीहि स्वाहाहुतिं जुषाण एष ते निर्ऋते भागो भूते हविर्मत्यसि मृश्चमम्
हंसः स्वाहा नमो य इदं चुकारादित्यं चरुं निर्वपति वरो दक्षिणाग्नावैष्णव-
मेकादशकपालं वामनो वही दक्षिणाग्नीषोमीयम् (१) एकादशकपालं
हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो वही दक्षिणाग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रं
दध्यृषभो वही दक्षिणैन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुं प्रथमजो वत्सो दक्षिणा
सौम्यश्च श्यामाकं चरुं वासो दक्षिणा सरस्वत्यै चरुं सरस्वते चरुं मिथुनौ

गावौ दक्षिणा—३४) [अग्नीषोमीयं चतुस्त्रिंशच्च] ॥ १ ॥
 आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुं सावित्रं द्वादशकपालं सारस्वतं
 चरुं पौष्णं चरुं मारुतं सप्तकपालं वैश्वदेवीमामिक्षां द्यावापृथिव्यमेककपा-
 लम्—१८) [आग्नेयमष्टादश] ॥ २ ॥ ऐन्द्राग्नेमेकादशकपालं
 मारुतीमामिक्षां वारुणीमामिक्षां कायमेककपालं प्रघास्यान् हवामहे मरुतो
 यज्ञवाहसःकरभ्रेण सजोषसः । मो पू ण इन्द्र पृतसु देवास्तु स्म ते शुष्मि-
 न्नवा । मही ह्यस्य मीढुषो यव्या । हविषमतो मरुतो वन्दते गीः । यद्ग्रामे
 यदरण्ये यत्सभायां यदिन्द्रिये । यच्छुद्रे यदयं एनश्चकुमा वयम् । यत् (१)
 एकस्याधि घर्मीणि तस्याव्यजनमसि स्वाहा । अक्रन्कर्म कर्मकृतः सह वाचा
 मयोभूवा । देवेभ्यः कर्म कृत्वास्तं प्रेतं सुदानवः—२०) [यदिदं श्रुतिश्च]

॥ ३ ॥

अग्रयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति साकं सूर्येणो-
द्यता मरुद्भ्यः सान्तपुनेभ्यो मध्यन्दिने चरुं मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यः सर्वासां
दग्धे सायं चरुं पूर्णां दिवि परापतु संपूर्णा पुनरापत । वस्त्रेव विक्रीणावहा
इषमूर्जं शतक्रतो । देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे । निहार-
मिन्नि मे हरा निहारम् (१) निहारमि ते । मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः पुरोडाशं
सप्तकपालं निर्वपति साकं सूर्येणोद्यताग्रेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुं
सावित्रं द्वादशकपालं सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुमैन्द्राग्रमेकादशकपाल-
मैन्द्रं चरुं वैश्वकर्म्मणमेककपालम्—३०) [निहारं त्रिंशच्च] ॥ ४ ॥

सोमाय पितृमते पुरोडाशं षट्कपालं निर्वपति पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यो
धानाः पितृभ्योऽग्निष्वाचेभ्योऽभिवान्यायै दग्धे मन्थमेतत्ते तत् ये च त्वाम-

न्वेतत्तै पितामह प्रपितामह ये च त्वामन्वत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वं
 सुसुन्दरं त्वा वयं मर्धवन्मन्दिषीमहि । प्रनूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो यासि वशां
 अनु । यो जान्विन्द्र ते हरीं (१) । अक्षत्रमीं मदन्तु ह्यव प्रिया अधूषत ।
 अस्तौषतु स्वभोनवो विप्रा नविष्ठया मती । योजान्विन्द्र ते हरीं । अक्षन्
 पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमजन्त पितरः । परेत पितरः
 सोम्या गम्भीरैः पृथिभिः पूर्यैः । अथा पितृन्सुविदत्रां अर्पीत यमेन ये
 सधुमादं मदीन्ति । मनो न्वाहुवामहे नाराज्ञं सेन स्तोमेन । पितृणाञ्च
 मन्मभिः । आ (२) न एतु मनः पुनः कृत्वे दक्षाय जीवसे । ज्योक्
 च सूयं हृशे । पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः । जीवं व्रातं सचेमहि ।
 यदन्तरिक्षं पृथिवीमृत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिस्मि । अग्निमा तस्मा-

देनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृमु करोतु मर्मनेनसम्—४४)
 [हरी आचतुश्चत्वारिंशच्च] ॥ ५ ॥
 कर्मतिरिक्तं यावन्तो गृह्याः स्मस्तेभ्यः कर्मकरं पशूनां शर्मोसि शर्म
 यजमानभ्यु शर्म मे यच्छैक एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्य आखुस्ते रुद्र
 पशुस्तं जुषस्वैष ते रुद्र भागः सह स्वस्त्राभ्विकंया तं जुषस्व भेषजं गवे-
 ऽध्वाय पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं भेषजं सुभेषजम् (१) यथाऽस्ति ।
 सुगं मेषाय मेष्या अवांम्ब रुद्रमदिमह्यं देवं इयंस्वकम् । यथा नः श्रेय-
 सः करदथा नो वस्यसः करदथा नः पशुमतः करदथा नो व्यवसाययात् ।
 इयंस्वकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय
 मामृतात् । एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व तेनावसेन परो मूजवतोऽतीहि (२)

अ॒व॒त॒त॒ध॒न्वा॒ पि॒ना॒क॒ह॒स्तः॒ कु॒नि॒वा॒साः—३) [सु॒भे॒ष॒ज॒मि॒हि त्री॒णि
 च] ॥ ६ ॥ ऐ॒न्द्रा॒ग्रं द्वा॒द॒श॒क॒पा॒लं वै॒श्वे॒दे॒वं च॒रु॒मि॒न्द्रा॒य शु॒ना॒सी॒रा॒य
 पु॒रो॒डा॒शं द्वा॒द॒श॒क॒पा॒लं वा॒य॒व्यं प॒यः सौर्य॑मे॒क॒क॒पा॒लं द्वा॒द॒श॒ग॒वः॒ सी॒रं दक्षि॑-
 णा॒ग्ने॒यम॒ष्टा॒क॒पा॒लं निर्व॑पति रौ॒द्रं गा॒वी॒धू॒कं च॒रु॒मै॒न्द्रं दधि॑ वा॒रु॒णं य॒व॒म॒यं
 च॒रुं व॒हि॒नीं धे॒नु॒र्दक्षि॑णा ये दे॒वाः पु॒रः स॒दो ऽग्नि॑ने॒त्रा दक्षि॑ण॒स॒दो य॒म॒ने॒त्राः
 प॒श्चा॒त्स॒दः स॒वि॒तृ॒ने॒त्रा उत्त॑र॒स॒दो व॒रु॒ण॒ने॒त्रा उ॒परि॑ष॒दो बृ॒ह॒स्प॒ति॒ने॒त्रा रक्षो॑ह॒-
 ण॒स्ते नः॑ पा॒न्तु ते नो॑ ऽव॒न्तु ते॒भ्यः (१) नम॒स्ते॒भ्य॒ स्वा॒हा स॒मू॒ढः॒ रक्षः॑ स॒न्द॒-
 ग्धः॒ रक्ष॑ इ॒दम॑ह॒ रक्षो॑ ऽभि स॒न्द॒हाम्य॒ग्नये॑ रक्षो॒घ्ने स्वा॒हा य॒माय॑ स॒वि॒त्रे व॒रु॒-
 णाय॑ बृ॒ह॒स्प॒तये॑ दु॒व॒स्व॒ते रक्षो॒घ्ने स्वा॒हा प्र॒ष्टि॒वा॒ही रथो॑ दक्षि॑णा दे॒व॒स्य॑ त्वां
 स॒वि॒तुः प्र॑स॒वै ऽश्वि॒नो॒र्बा॒हु॒भ्यां पू॒ष्णो ह॒स्ता॒भ्यां रक्ष॑सो व॒धं जु॒होमि॑ ह॒तः॒ रक्षो॑-

[वर्धिष्म रक्षो यद्वस्ते तदक्षिणा—४५) [तेभ्यः पञ्चचत्वारिंशच्च] ॥ ७ ॥
 घात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपत्यनुमत्यै चरुं राकायै चरुं सिनीवाल्यै
 चरुं कुह्वै चरुं मिथुनौ गावौ दक्षिणाग्रावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपत्येन्द्रावै-
 ण्ववमेकादशकपालं वैष्णवं त्रिकपालं वामनो बृही दक्षिणाग्नीषोमीयमेकाद-
 शकपालं निर्वपतीन्द्रासोमीयमेकादशकपालं सौम्यं चरुं बभ्रुदक्षिणा सोमा-
 पौष्णं चरुं निर्वपत्येन्द्रापौष्णं चरुं पौष्णं चरुं श्यामो दक्षिणा वैश्वानरं द्वादश-
 कपालं निः (१) वपति हिरण्यं दक्षिणा वारुणं यवमयं चरुमश्वो दक्षिणा—८)
 [निरष्टौ च] ॥ ८ ॥ बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृहे शिति-
 पृष्ठोदक्षिणैन्द्रमेकादशकपालं राजन्यस्य गृह ऋभो दक्षिणादित्यं चरुं
 माहिष्यै गृहे धेनुदक्षिणा नैऋतं चरुं परिवृक्त्यै गृहे कुष्णानां व्रीहीणां नख-

निभिन्नं कृष्णा कृटा दक्षिणाग्नेयमष्टाकपालः सेनात्यौ गृहे हिरण्यं दक्षिणा
 वारुणं दशकपालः सुतस्य गृहे महानिरष्टो दक्षिणा मारुतः सुतकपालं
 ग्रामण्यौ गृहे पृथिदक्षिणा सावित्रं द्वादशकपालम् (१) क्षत्तुर्गृहे उप-
 ध्वस्तो दक्षिणाश्विनं द्विकपालः सङ्ग्रहीतुर्गृहे संवात्यौ दक्षिणा पौष्णं चरुं
 भागदुघस्य गृहे श्यामो दक्षिणा रौद्रं गावीधुकं चरुमक्षावापस्य गृहे शबलः
 उद्वागो दक्षिणेन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाशमेकादशकपालं प्रति निर्वपतीन्द्रायाः
 होमुचेऽयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा वृत्रं वध्यान्मैत्राबार्हस्पत्यं भवति
 श्वेतायै श्वेतवत्सायै दुग्धे स्वयं मर्ते स्वयम्मथित आज्य आश्वत्थे (२)
 पात्रे चतुःस्रक्तौ स्वयमवपन्नायै शाखायै कर्णाः श्रार्कणाः श्र तण्डुलान्विचि-
 न्याद्ये कर्णाः स पर्यसि बार्हस्पत्योयेऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयङ्कृता वेदि-

भ॒वति स्वय॑न्दि॒नं ब॒र्हिः स्वय॑ङ्कु॒त इ॒ध्मः सै॒व श्वे॒ता श्वे॒तव॑त्स॒न्ना दक्षि॑णा—३३)
 [द्वा॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मा॒श्व॑त्थे॒ त्रय॑स्त्रि॒श॒च्च] ॥ १ ॥ अ॒ग्नये॑ ग॒ह॒प॒तये॑
 पु॒रो॒डा॒श॒म॒ष्टा॒क॒पा॒लं नि॒र्व॒प॒ति कृ॒ष्ण॒नां ब्री॒ही॒णां॑ सौ॒मा॒य व॒न॒स्प॒तये॑ इ॒या॒-
 मा॒कं च॒रुः॑ सं॒वि॒त्रे स॒त्य॒प्र॒स॒वाय॑ पु॒रो॒डा॒शं द्वा॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मा॒श॒नां ब्री॒ही॒णां॑
 रु॒द्राय॑ प॒शु॒प॒तये॑ गा॒वी॒धु॒कं च॒रुं बृ॒ह॒स्प॒तये॑ वा॒च॒स्प॒तये॑ नै॒वारं॑ च॒रु॒मि॒न्द्राय॑
 ज्ये॒ष्ठाय॑ पु॒रो॒डा॒श॒मे॒का॒द॒श॒क॒पा॒लं म॒हा॒ब्री॒ही॒णां मि॒त्राय॑ स॒त्या॒या॒म्ब॒नां च॒रुं
 व॒रु॒णाय॑ ध॒र्म॒प॒तये॑ य॒व॒म॒यं च॒रुः॑ सं॒वि॒ता त्वा॑ प्र॒स॒वा॒नां॑ सु॒व॒ता॒म॒ग्नि॒गृ॒ह॒प॒ती॒नां॑
 सो॒मो व॒न॒स्प॒ती॒नां॑ रु॒द्रः प॒शु॒ना॒म (१) बृ॒ह॒स्प॒ती॒र्वा॒चा॒मि॒न्द्रो ज्ये॒ष्ठ॒नां॑
 मि॒त्रः स॒त्या॒नां व॒रु॒णो ध॒र्म॒प॒ती॒नां॑ ये दे॒वा दे॒व॒सु॒वः स्थ॑ त इ॒म॒मा॒मु॒ष्या॒य॒ण॒-
 म॒न॒मि॒त्राय॑ सु॒व॒ध्वं म॒ह॒ते क्ष॒त्राय॑ म॒ह॒त आ॒धि॒प॒त्या॒य म॒ह॒ते जा॒न॒रा॒ज्या॒यैष

वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानां राजा प्रति त्यन्नामं राज्यमधायि-
 स्वां तनुवं वरुणो अशिश्नेच्छुर्वेर्मित्रस्य व्रत्या अभूमामन्महि महत ऋतस्य
 नाम सर्वे व्राताः (२) वरुणस्याभूवन्वि मित्र एवैरातिमतारीदसूदन्त
 युज्ञियां ऋतेन व्यु त्रितो जरिमाणं न आनडिष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्त-
 मसि विष्णोर्विक्रान्तमसि—२५) [पशूनां व्राताः पञ्चविंशतिश्च] ॥१०॥

अर्थतः स्थापां पतिरसि वृषास्यर्मिवृषसेनोऽसि व्रजक्षितः स्थ मरु-
 तामोजः स्थ सूर्यवर्चसः स्थ सूर्यत्वचसः स्थ मान्दाः स्थ वाशाः स्थ शक्रेरीः
 स्थ विश्वभूतः स्थ जनभूतः स्थामेस्तैजस्याः स्थापामोर्बधीनां रसस्थापो
 देवीर्मधुमतीरगृह्णूजस्वतीराजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यवि-
 श्रन्याभिरिन्द्रमनयन्नति (१) अरांतीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं देच स्वाहा ।

राष्ट्रदाः स्थं राष्ट्रमम्भै दत्त—११) [अत्येकादश च] ॥ ११ ॥

देवीरापः सं मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वं महि वचैः क्षत्रियाय वन्याना
अनाधृष्टाः सीदतो जस्वतीर्महि वचैः क्षत्रियाय दधतीरनिभृष्टमसि वाचो
बन्धुस्तपोजाः सोमस्य दात्रमसि शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि चन्द्राश्चन्द्रेणा-
मृता अमृतेन स्वाहा राजसूयाय चितानाः । सधमादौ द्युम्निनीरुज एता
अनिभृष्टा अपस्यवो वर्सानः । पस्त्यासु चक्रे वरुणः सधस्थमपाः शिशुः

(१) मातृर्तमास्वन्तः । क्षत्रस्योर्त्वमसि क्षत्रस्य योनिरस्याविक्षो अग्निर्गृह-
पतिराविन्न इन्द्रो बृहथ्रवा आविन्नः पूषा विश्ववेदा आविन्नौ मित्रावरुणावृता-
वृधावाविन्ने द्यावापृथिवी धृतव्रते आविन्ना देव्यदितिर्विश्वरूप्याविक्षोऽयमसा-
वाप्सुष्यायणोऽस्यां विश्वस्मिन्नाष्ट्रे महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते

जानराज्यायैष वो भरतो राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानां राजेन्द्रस्य (२)
 वज्रोऽसि वात्रैघ्रस्त्वया यं वृत्रं वध्याच्छुब्रबाधनाः स्थ पात मा प्रत्यश्च पात
 मां तिर्यश्चमन्वश्च मा पात दिग्भ्यो मां पात विश्वाभ्यो मा नाष्टाभ्यः पात
 हिरण्यवर्णाविषसां विरोकेऽयः स्थूणावुदितौ सूर्यस्यारोहतं वरुण मित्र गर्तं ततं-
 श्रक्षाथामदितिं दितिश्च--४१) [शिशुरिन्द्रस्यैकं चत्वारिंशच्च] ॥१२॥
 समिधुमातिष्ठ गायत्री त्वा छन्दसामवतु त्रिवृत्स्तोमो रथन्तरं सामाग्नि-
 देवता ब्रह्म द्रविणमुग्रामातिष्ठ त्रिष्टुप् त्वा छन्दसामवतु पञ्चदशस्तोमो
 बृहत्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं विराजमातिष्ठ जगतो त्वा छन्दसामवतु सप्त-
 दशस्तोमो वैरूपं सामं मरुतो देवता विड् द्रविणमुदीचीमातिष्ठानुष्टुप् त्वा
 (१) छन्दसामवत्वेकविंशस्तोमो वैराजं सामं मित्रावरुणौ देवता बलं

द्रविणमूर्ध्वामांतेषु पङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ स्तोमौ शाकर-
 रैवते सामनी बृहस्पतिर्देवता वचो द्रविणमीदृङ् चान्यादृङ् चैतादृङ् च
 प्रतिदृङ् च मितश्च सम्मितश्च सभराः । शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च
 सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माश्च सत्यश्चर्तुपाश्च (२) अत्यश्चाः । अग्रे
 स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये
 स्वाहेन्द्राय स्वाहा घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहा शाय स्वाहा भगाय स्वाहा
 क्षेत्रस्य पतये स्वाहा पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय
 स्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाद्यः स्वाहौर्ध्वीभ्यः स्वाहा
 वनस्पतिभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः
 स्वाहा (३) [त्वाच स्वाहा] ॥ १३ ॥

मे त्विर्विर्भूयादुदृतमसि मृत्योर्मा पाहि विद्योन्मा पाह्यवेष्टा दन्दशका निरस्ते
नमृचेः क्षिरः । सोमो राजा वरुणो देवा धर्मसुवश्च ये । ते ते वाचं सुवन्तां
ते ते प्राणं सुवन्तां ते ते चक्षुः सुवन्ता ते ते श्रोत्रं सुवन्तां सोमस्य त्वा
द्यन्नेनाभिषिञ्चाम्यग्नेः (१) तेजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेण मित्रावरुण-
योर्वीर्येण मरुतामोजसा क्षत्राणां क्षत्रपतिरस्यति दिवस्पाहि समाववृत्रघ-
रागुदीचीरहि बुधियमनुसञ्चरन्तीस्ताः पर्वतस्य वृषभस्य पृष्ठे नावश्चरन्ति
स्वसिचं दयानाः । रुद्र यत्ते क्रयी परं नाम तस्मै हुतमसि यमेष्टमसि ।
प्रजापते न त्वेदतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता (२) बभूव । यत्कामास्ते
जुहुमस्तनौ अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्—११) [अग्नेस्तैकाद-
शच] ॥ १४ ॥

रुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषां युनजिम युज्ञस्य योगेन विष्णोः क्रमोऽसि
 विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि मरुतां प्रसवे जेषमाप्तं मनः सम-
 हर्मिन्द्रियेण वीर्येण पठानां मन्युरसि तवैव मे मन्युर्भूयान्नमो मात्रे पृथिव्यै
 माहं मातरं पृथिवीं हिंसिषु मा (१) मां माता पृथिवी हिंसीदियद-
 स्यायुरस्यायुर्मै धेह्युर्गस्यूर्जं मे धेहि युङ्क्षुसि वचोऽसि वचो मयि धेह्यग्रये
 गृहपतेये स्वाहा सोमाय वनस्पतेये स्वाहेन्द्रस्य बलाय स्वाहा मरुतामोजसे
 स्वाहा हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसह-
 तसद्व्यो मसद्वज्रा गोजा क्रतुजाः (२) अद्रिजा क्रतुं बहत्—३ [मर्तजा-
 स्त्रीणि च] ॥७५॥ मित्रोऽसि वरुणोसि समहं विश्वेदेवैः क्षत्रस्य नाभि-
 रसि क्षत्रस्य योनिरसि स्योनामासीद् सुषदामासीद् मा त्वा हिंसीन्मा

मा हि॒ सौ॒त्रि॒ष॒सा॒द धृ॒त॒व्र॒तो व॒रु॒णः प॒र॒त्या॒स्वा सा॒म्रा॒ज्याय सु॒क्र॒तु॒ब्र॒ह्मा॒३न्
 त्व॒ रा॒ज॒न् ब्र॒ह्मा॒सि॒ स॒वि॒ता॒सि॒ स॒त्य॒सं॒वो ब्र॒ह्मा॒३न् त्व॒ रा॒ज॒न् ब्र॒ह्मा॒सो॒मेन्द्रो॒सि
 स॒त्यौ॒जाः (१) ब्र॒ह्मा॒३न् त्व॒ रा॒ज॒न् ब्र॒ह्मा॒सि॒ मि॒त्रो॒ऽसि सु॒शे॒वो ब्र॒ह्मा॒३न् त्व॒
 रा॒ज॒न् ब्र॒ह्मा॒सि॒ व॒रु॒णो॒ऽसि स॒त्य॒ध॒मेन्द्र॒स्य॒ व॒ज्रो॒ऽसि वा॒त्र॒घ्न॒स्तेन॑ मे र॒ध्य
 दि॒शो॒ऽभ्य॒य॒ रा॒जा॒भू॒त् सु॒ष्ठो॒कौ॒३ सु॒म॒ङ्ग॒लौ॒३ स॒त्य॒रा॒जा॒३न् । अ॒पा॒न॒प्त्रे
 स्वा॒हो॒जो॑ न॒प्त्रे स्वा॒हा॒ग्र॒ये गृ॒ह॒प॒त॒ये स्वा॒हा॑—४०) [स॒त्यौ॒जा॒श्च॒त्वा॒रि॒श॒ब्धे]
 ॥ १६ ॥ आ॒ग्ने॒य॒म॒ष्टा॒क॒पा॒लं नि॒र्व॒प॒ति हि॒र॒ण्यं दक्षि॒णा सा॒र॒स्व॒तं च॒रुं
 व॒त्स॒त॒री दक्षि॒णा सा॒वि॒त्रं द्वा॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मु॒ध्व॒स्तो दक्षि॒णा पौ॒ष्णं च॒रुं
 इ॒या॒मो दक्षि॒णा बा॒र्ह॒स्प॒त्यं च॒रुं शि॒ति॒प॒ष्ठो दक्षि॒णैन्द्र॒मेका॑द॒श॒क॒पा॒ल॒मु॒ष॒भो
 दक्षि॒णा वा॒रु॒णं द॒श॒क॒पा॒लं म॒हा॒नि॒र॒ष्टो दक्षि॒णा सौ॒म्यं च॒रुं व॒भ्रु॒व॒क्षि॒णा

त्वाष्ट्रमष्टाकपालं शुण्ठो दक्षिणा वैष्णवं त्रिकपालं वामनो दक्षिणा—४२)
 [आग्नेयं द्विचत्वारिंशत्] ॥ १७ ॥ सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः सोमं
 कीणन्ति पुण्डरिस्रजां प्रयच्छति दशभिर्वत्सतैः सोमं कीणाति दशपेयो
 भवति शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति सप्तदश स्तोत्रं भवति प्राकाशावध्वयैव
 ददाति स्रजमुद्गात्रे रुक्मं होत्रेऽश्वं प्रस्तोतृप्रतिहृतभ्यां द्वादश पष्ठौहीर्ब्रह्मणे
 वशां मैत्रावरुणार्यर्षभं ब्राह्मणाच्छसिने वाससी नेष्टापोतभ्यां स्थूरिं यवा-
 चितमच्छावाकायानुद्गाहमग्नीधेर्भागवो होता भवति आयन्तीयं ब्रह्मसामं
 भवति वारवन्तीयम् (१) अग्निष्टोमसामं सारस्वतीरपो गृह्णाति—४)
 [वारवन्तीयं चत्वारिं च] ॥ १८ ॥ अग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं
 दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमुषभो दक्षिणा वैश्वदेवं चरुं पिशङ्गी पष्ठौही दक्षिणा

मैत्रावरुणीमामिक्षां वृशा दक्षिणा बार्हस्पत्यं चरुं शितिपृष्ठो दक्षिणादित्या
 मल्हां गभिणीमालभते मारुतीं पृश्निं पष्ठीहीमश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वाद-
 शकपालं निर्वपति सरस्वते सत्यवाचे चरुं संवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं
 द्वादशकपालं तिसृधन्वंशुष्कहृतिर्दक्षिणा—४७) [आग्नेयं सप्तचत्वारिं-
 शत्] ॥११॥ आग्नेयमष्टाकंपालं निर्वपति सौम्यं चरुं सावित्रं द्वाद-
 शकपालं बार्हस्पत्यं चरुं त्वाष्ट्रमष्टाकंपालं वैश्वानरं द्वादशकपालं दक्षिणो
 रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतं चरुं निर्वपति पूष्णं चरुं मैत्रं चरुं वारुणं
 चरुं क्षैत्रपत्यं चरुमादित्यं चरुमुत्तरो रथवाहनवाहो दक्षिणा—३४) [आग्नेयं
 चतुस्त्रिंशत्] ॥२०॥ स्वाहो त्वा स्वादुना तीव्रां तीव्रेणामताममतेन
 सुजामि सः सोमैनु सोमोऽस्यश्विभ्यां पृथग्स्व सरस्वत्यै पृथग्स्वेन्द्राय

सुत्राङ्गो पच्यस्व पुनानु ते परिस्त्रुतः सोमः सूर्यस्य बुद्धिता । वारेण शश्वता
 तना । वायुः पतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अतिद्रुतः । इन्द्रस्य युज्यः सखा ।
 कुविदङ्गः यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं विर्यय । इहेहपां कृणुत भोज-
 नानि (१) ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः । आश्विनं भस्त्रमालभते सार-
 स्वतं मेघमैन्द्रमृषभमैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपति सावित्रं द्वादशकपालं
 वारुणं दशकपालं सामप्रतीकाः पितरस्तृणुत वडवा दक्षिणा—२६)
 [भोजनानि षड्विंशतिश्च] ॥ २१ ॥ अग्राविष्णु महि तदां महिष्वं
 वीतं घृतस्य गुह्यानि नाम । दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृत-
 माचरणयेत् । अग्राविष्णु महि घामं प्रियं वां बीथो घृतस्य गुह्यां जुषाणा ।
 दमेदमे सुष्टुतीर्वावधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरणयेत् । प्र णो वेवी सर-

स्वती वाजैर्भिर्वाजिर्नोवती । धीनामंविज्यवतु । आ नो दिवो बृहतः (१)
 पर्वतादा सरंस्वती यजता गन्तु यज्ञम् । हवै देवी जुजुषाणा घृताचीं अरमां
 नो वाचमुशती शृणोतु । बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वेदेव्य । रास्व-
 रत्नानि दाशुषे । एवा पित्रे विश्वेदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।
 बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम् । बृहस्पते अति-
 यदुर्यो अर्हद्युमद्भिर्भाति क्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवसा (२) ऋतप्रजात-
 तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् । आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यंतिमुक्षतम् ।
 मध्वा रजांसि सुक्रतू । प्र बाहवो सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यंति-
 मुक्षतं घृतेन । आ नो जनै श्रवयतं युवाना श्रुतं म मित्रावरुणा हवेमा ।
 आग्निं वः पूज्यं गिरा देवमर्द्धे वसूनाम् । सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्र-

साधे॑सम् । म॒क्षुदे॒ववे॑तो रथः (३) शू॒रो वा प॒त्सु का॒सु चि॒त् । दे॒वानां
 य इ॒न्मनो॑ यज॑मान इ॒यक्ष॑त्यभी॒दय॑ज्वनो भुवत् । न यज॑मान रि॒ष्यसि॑ न
 सु॒न्वान् न दे॒वयोः । अस॒दन्न॑ स॒र्वीर्य॑मत॒ त्यदा॒श्वश्चि॑यम् । नकि॒ष्टं कर्म॑णा
 नश॒न्न प्रयो॑षन्न योषति । उप॑क्षरन्ति सिन्ध॒वो मयो॑भुव॒ ईजान॑श्च॒ यक्ष्य॑माणश्च
 धे॒नवः । पु॒णन्त॑श्च प॒पु॒रिश्च (४) श्र॒व॒स्यवो॑ घृतस्य धारा उप॑यन्ति वि॒श्वतः ।
 सोमा॑रुद्रा विवृ॑ह॒तं वि॒पू॒चीम॑र्मा॒वा या नो॑ ग॒यमा॑वि॒वेश॑ । आ॒रे बा॑धे॒थां
 नि॒ऋतिं॑ प॒राचैः कृतं॑ चि॒देनः॑ प्र॒मु॒मु॒क्तम॑स्मत् । सोमा॑रुद्रा यु॒वमे॒तान्य॑स्मे
 वि॒श्वां त॒नूषु॑ भेष॒जानि॑ धत्तम् । अ॒व॒स्य॑तं म॒श्रुतं॑ यन्नो अ॒स्ति त॒नूषु॑ ब॒ह्वं
 क॒तमे॒नो अ॑स्मत् । सोमा॑पू॒षणा॑ ज॒न॒ना र॒थीणां॑ ज॒न॒ना दि॒वो ज॒न॒ना (५)
 पृथि॒व्याः । जा॒तौ वि॒श्वस्य॑ भु॒व॒नस्य॑ गो॒पौ दे॒वा अ॑क॒ण्वन्न॑मृत॒स्य ना॑भिम् ।

इमौ देवौ जार्थमानौ जुषन्तेमौ तमासि गहूतामजुष्टा । आभ्यामिन्द्रः
 पक्रमामास्वन्तः सोमांपषभ्यां जनदुस्त्रियांसु--२५) [बृहतः शवंसा रथं
 श्व जनना पश्चविंशतिश्च] ॥ २२ ॥ अनुमत्या (८४) आग्नेय
 (१८) मैन्द्राग्र (७०) मग्नये (८०) सोमाय (१४४) प्रतिपूरुष
 (१०३) मैन्द्राग्रं (१५) घात्रे (५८) बार्हस्पत्य (१३३) मग्नये
 (१२५) ऽर्थेतो (६१) देवीः (१४१) समिधश्च (१५०) सोमस्ये
 (१११) न्द्रस्य (१०३) मित्र (१०) आग्नेयश्च (४२) सद्य (५४)
 आग्नेय (४७) माग्नेयश्च (३४) स्वादी (७६) मग्नाविष्णू (२७५)
 द्वाविंशतिः (२०१४) ॥ २२ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे
 अष्टमः प्रयाठकः ॥ इष (१५३०) आपो (१६१०) देवस्या (१५६७)

ऽऽदेदे (१८००) देवासुराः (२७२८) संत्वा (२५१९) पाकयज्ञ
(२६५५) मनुमत्या (२०९४) अष्टौ (१६५८३) ॥ प्रथमकाण्डः सम्पूर्णः ॥

ॐ वायव्यं श्वेतमालभेत् भृतिकामो वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवता वायु
मेव स्वेनं भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयति भवत्येवातिक्षिप्रा देव-
तेत्याहुः सैनमीश्वरा प्रदह इत्येतमेव सन्तं वायुर्वै नियुत्वन्त आलभेत नियुद्वा
अस्य धृतिर्धृत एव भूतिमुपैत्यप्रदाहाय भवत्येव (१) वायुर्वै नियु-
त्वन्त आलभेत् ग्रामकामो वायुर्वा इमाः प्रजा नस्योता नैनीयते वायुमेव
नियुत्वन्तु स्वेनं भागधेयेनोपधावति स एवास्मै प्रजा नस्योता नियच्छति
ग्राम्यैव भवति नियुत्वन्ते भवति ध्रुवा एवास्मा अनपगाः करोति वायुर्वै
नियुत्वन्त आलभेत प्रजाकामः प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु

वा एतस्य प्रजायाः (२) अपक्रामतो योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विवर्त्ते
 वायुमेव नियुत्वन्तस्त्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै प्राणापानाभ्यां
 प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजां वायवे नियुत्वन्त आलभेत ज्योगामयावी
 प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु वा एतस्मादपक्रामतो यस्य
 ज्योगामयति वायुमेव नियुत्वन्तस्त्वेन भागधेयेनोप (३) धावति स-
 एवास्मिन् प्राणापानौ दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव प्रजापतिर्वा इद-
 मेक आसीत् सोऽकामयत प्रजाः पृथून्सृजेयेति स आत्मनो वपामुद्विख-
 दत्ताममौ प्रागृढात्ततोऽजस्तूपरः समभवत् स्वयै देवताया आलभत् ततो
 वै स प्रजाः पृथून्सृजत् यः प्रजाकामः (४) पृथुकामः स्यात् स एतं
 प्राजापत्यमजं तूपरमालभेत प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स

ए॒वास्मै॑ प्र॒जां प॒शून् प्र॒ज॒नय॑ति यच्छृ॒णस्तत् पुरु॑षाणां॒ रूपं॑ यच्च॒परस्त॑द॒श्वानां॑
 यद॒न्यतो॑द॒न्तर्ह॒वां यद॒व्या इ॒व श॒फास्त॑द॒वानां॑ यद॒जस्त॑द॒जाना॑मि॒तावं॒न्तो
 वि॒ ग्रा॒म्याः प॒शव॑स्तान् (५) रू॒पेणै॒वाव॑रुन्धे सोमा॒यौष्णं॑ त्रै॒नमाल॑भेत्
 प॒शुका॑मो॒हो ह्री॒ वा अ॒जायै॑ स्तनौ॒ नानै॒व द्वाव॑भिजायेते ऊ॒र्जं पु॑ष्टिं तृतीयः
 सोमा॒प॒षण॑विव॒ स्वेन॑ भा॒गधे॒युना॑र्पधावति तावे॒वास्मै॑ प॒शून् प्र॒ज॒नय॑तः सामो
 वै रे॒तो॒धाः प॒षा प॑शूनां प्र॒ज॒नयि॑ता सोम ए॒वास्मै॑ रे॒तो दधा॑ति पु॒षा प॑शून्
 प्र॒ज॒नय॑त्यौद॒म्बरो॒ यूपः॑ (६) भ॒व॒त्यु॒गर्वा उ॒द॒म्बर् ऊ॒र्कं पु॑शव ऊ॒र्जे॒वास्मा
 ऊ॒र्जं प॑शून्वरुन्धे—१३] [ए॒व प्र॒जाया॑ उप॒ प्र॒जाका॑मस्तान् यूप॒स्त्वयो॑व॒श
 च] ॥ १ ॥ प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा असृ॑जत् ता अ॒स्मात्सृ॑ष्टाः प॒राची॑रायन्
 ता वरु॑णमगच्छन् ता अ॒न्यैश्चाः पु॒नर॑याचत् ता अ॒स्मै न पु॑नर॒ददा॑त् सोऽब्र-

वी॒ह॒रं वृ॒णी॒ष्व॒ाथ मे पु॒नर्दे॒ह॒ति तासां वर॒माल॑भ॒त स कृ॒ष्ण एक॑शि॒तिपा॒व-
 भव॒द्यो वरु॑णगृही॒तः स्यात् स ए॒तं वारु॑णं कृ॒ष्णमेक॑शि॒तिपा॒वमाल॑भ॒त वरु॑-
 णम् (१) ए॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑धा॒वति॒ स ए॒वैनं वरु॑णपा॒शान्मुञ्च॑ति कृ॒ष्ण
 एक॑शि॒तिपा॒द्भव॑ति वारु॒णो ह्येष॑ दे॒वत॑या॒ सम॑द्ध्ये॒ सुव॑र्भा॒नुरा॒सुरः सूर्य॑ तमे-
 सावि॑ध्य॒त्तस्मै दे॒वाः प्राय॑श्चि॒त्तिमै॑च्छन् तस्य॒ यत्प्र॑थ॒मं तमोऽपा॑म्रन्त॒सा कृ॒ष्णा-
 वि॒रभ॑व॒द्यद्वि॒तीय॑ सा फल्गु॒नी यत्तृ॑तीय॒ सा व॒ल॒क्षी यद॑ध्य॒स्थाद॒पाकृ॑न्त॒न्त्सा-
 वि॒र्व॒शा (२) सम॑भव॒त्ते दे॒वा अ॑ब्रुवन् दे॒वप॑शु॒र्वा अ॒यं सम॑भू॒त क॑स्मा
 इ॒ममाल॑प्स्याम॒ह इत्य॑थ॒ वै तर्ह्य॑ल्पां पृथि॒व्यासी॒दजा॑ता ओष॑धय॒स्ताम॑विं
 व॒शामा॑दित्येभ्यः॒ कामा॑या॒ल॑भन्त॒ ततो॒ वा अ॑प्रथ॒त पृथि॒व्याजा॑यन्तोष॒धयो॒ यः
 का॒मये॑त् प्रथ॑य॒ प॒शुभिः॒ प्र प्र॒जया॑ जाये॒येति॒ स ए॒ताम॑विं व॒शामा॑दित्येभ्यः

कामाय (३) आलभेतादित्यानेव कामस्त्वेन भागधेयेनोप धावति त एवेन प्रथयन्ति पशुभिः प्र प्रजयां जनयन्त्युसावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तमैच्छन् तस्मा एता मल्हा आलभन्ताग्नेयीं कृष्णग्रीवीं संहितामैन्द्रीं श्वेतां बार्हस्पत्यां ताभिरेवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एता मल्हा आलभेत (४) आग्नेयीं कृष्णग्रीवीं संहितामैन्द्रीं श्वेतां बार्हस्पत्यामेता एव देवताः स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति वसन्ताः प्रातरग्नेयीं कृष्णग्रीवीमालभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने संहितामैन्द्रीं शरद्यपराह्णे श्वेतां बार्हस्पत्यां ग्रीणि वा आदित्यस्य तेजांसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजांसि तान्येव (५) अवरुन्धे संवत्सरं पुर्याल-

भ्यन्ते संवत्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता संवत्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं
 प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति गर्भिण्यो भवन्तीन्द्रियं वै गर्भं इन्द्रियमे-
 वास्मिन् दधति सारस्वतीं मेधीमालंभेत य ईश्वरो वाचो वीदतोः सन् वाचं
 न वदेद्वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति सैवास्मिन्
 (६) वाचं दधाति प्रवदिता वाचो भवत्यर्पन्नदती भवति तस्मा-
 न्मनुष्याः सर्वा वाचं वदन्त्याग्रेयं कृष्णग्रीवमालंभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योतां-
 मयान्वयिं वा एतस्य शरीरं गच्छति सोमः रसो यस्य ज्योगामयत्यग्नेरे-
 वास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्रसंमुत यदीतासुर्भवति जीवत्येव सौम्यं
 बभ्रुमालंभेताग्रेयं कृष्णग्रीवं प्रजाकामः सोमः (७) वै रेतोधा अग्निः
 प्रजानां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दते

प्रजामाग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत् सौम्यं बभ्रुं यो ब्राह्मणो विद्यामनूय न
 विरोचेत् यदाग्नेयो भवति तेज एवास्मिन् तेन दधाति यत् सौम्यो ब्रह्मव-
 र्चसं तेन कृष्णग्रीव आग्नेयो भवति तम एवास्मादपहन्ति श्वेतो भवति (८)
 रुचमेवास्मिन् दधाति बभ्रुः सौम्यो भवति ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन् त्विषिं
 दधात्याग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत् सौम्यं बभ्रुमाग्नेयं कृष्णग्रीवं पुरोधयाः
 स्पृध्वमान आग्नेयो वै ब्राह्मणः सौम्यो राजन्योऽभितः सौम्यमाग्नेयो भवत्-
 स्तेजसैव ब्रह्मणोभयतो राष्ट्रं परिगृह्णात्येकधा समावृद्धे पुर एनं दधते—४३)
 [वरुणं वशा कामाय लभेतैवास्मिन् सोमो भवति त्रिचत्वारिंशच्च] ॥२॥

देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त स एतं विष्णुर्वामनमपश्यत् स्वयै
 देवताया आलभत् ततो वै स इमौल्लोकानभ्यजयद्वैष्णवं वामनमालभेत् स्पृध्व-

मानो विष्णुर्व भूत्वेमौल्लोकानभिजयति विषम आलभेत विषमा इव हीमे
 लोकाः समृद्ध्या इन्द्राय मन्युमते मनस्वते ललामं प्राशङ्गमालभेत सङ्गमे
 (१) संयत इन्द्रियेण वै मन्युना मनसा सङ्गमं जयतीन्द्रमेव मन्युमन्तु
 मनस्वन्तु* स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवाहिमिन्द्रियं मन्यु मनो दधाति
 जयति त* सङ्गममिन्द्राय मरुत्वते पृथिसकथमालभेत ग्रामकाम इन्द्रमेव
 मरुत्वन्तु* स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सजातान् प्रयच्छति ग्राम्यैव
 भवति यदृषभस्तेन (२) ऐन्द्रो यत् पृथिस्तेन मारुतः समृद्धयै पृथात्
 पृथिसकथो भवति पश्चादन्ववसायिनीमेवास्मै विशं करोति सौम्यं बभ्रुमा-
 लेभेतान्नकामः सौम्यं वा अन्न* सोममेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स
 एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति बभ्रुभवत्येतद्वा अन्नस्य रूप* समृद्धयै

सौम्यं बभ्रुमालभेत् यमलंम् (३) राज्याय सन्तं राज्यं नोपनमेत् सौम्यं
 वै राज्यं सोममेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै राज्यं प्रयच्छत्यु-
 पेनं राज्यं नमति बभ्रुभवत्येतद्वै सोमस्य रूपं समृद्ध्या इन्द्राय वज्रतुरे
 ललामं प्राशङ्कुमालभेत् गतश्रीः प्रतिष्ठाकांमः पाप्मानंमेव वज्रं तीर्त्वा
 प्रतिष्ठां गच्छतीन्द्रायाभिमातिब्रे ललामं प्राशङ्कुमा (४) लभेत् यः पाप्मानो
 गृहीतः स्यात्पाप्मा वा अभिमातिरिन्द्रमेवाभिमातिहन् स्वेन भागधेयेनो-
 पधावति स एवास्मात् पाप्मानंमभिमातिं प्रणुदत् इन्द्राय वज्रिणे ललामं
 प्राशङ्कुमालभेत् यमलं राज्याय सन्तं राज्यं नोपनमेदिन्द्रमेव वज्रि-
 णं स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै वज्रं प्रयच्छति स एनम्
 (५) वज्रो भूत्या इन्धु उपैतं राज्यं नमति ललामः प्राशङ्को भवत्ये-

तद्वै वर्जस्य रूपं समृद्धयै—१५) [सङ्गमे तेनालमैनं पञ्चदश च]॥ ३॥

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रार्थयन्तिमैच्छन् तस्मा एतां दशर्षभामालभन्त तथैवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एतां दशर्षभामालभेतामुमेवादित्यस्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति वसन्ता प्रातस्त्रीन् ललामानालभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने (१) त्रीञ्छितिपृष्ठाञ्छरद्यंपराह्वे त्रीञ्छितिवारान् त्रीणि वा आदित्यस्य तेजांसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यंपराह्वे यावन्त्येव तेजांसि तान्येवावर्तुन्धे त्रयंस्त्वय आलभ्यन्तेऽभिपूर्वमेवास्मिन् तेजो दधाति संवत्सरं पर्यालभ्यन्ते संवत्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता संवत्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति संवत्सरस्य परस्तात् प्राजापत्यं कद्रुम् (२)

आलभेत प्रजापतिः सर्वा देवता देवतास्वेव प्रतितिष्ठति यदि विभीषादृश्वमो
 भविष्यामीति सोमापौष्णश्श्याममालभेत सौम्यो वै देवतया पुरुषः पौष्णाः
 पशव स्वयैवास्मै देवतया पशुभिस्त्वचं करोति न दृश्वमो भवति देवाश्च वै
 यमश्चास्मिँल्लोकेऽस्पर्धन्त स यमो देवानामिन्द्रियं वीर्यमयुवत् तद्यमस्य (३)
 यमत्वं ते देवा अमयन्त यमो वा इदमभ्यद्वयस्म इति ते प्रजापतिमुपा-
 धावन्त एतौ प्रजापतिरात्मन उक्षवशौ निरमिमीत ते देवा वैष्णावरुणी वशा-
 मालभन्तैन्द्रमुक्षाणं तं वरुणेनैव ग्राहयित्वा विष्णुना यज्ञेन प्राणुदन्तैन्द्रेणै-
 वास्येन्द्रियमवृज्जत यो भ्रातृव्यवान्त्स्यात् स स्पधमानो वैष्णावरुणिम् (४)
 वशामालभेतैन्द्रमुक्षाणं वरुणेनैव भ्रातृव्यं ग्राहयित्वा विष्णुना यज्ञेन प्रणु-
 दत् एन्द्रेणैवास्येन्द्रियं वृद्धे भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवतीन्द्रो वृत्रम-

हन् तं वृत्रो हतः षोडशभिर्भोगैरसिनात्तस्य वृत्रस्य शीर्षतो गाव उवायन्
 ता वैदेह्याऽभवन् तासामृषभो जघनेऽनूत्तमिन्द्रः (५) अचायत्सोऽमन्यत्
 यो वा इममालभेत् मुच्येतास्मात् पाप्मन् इति स आग्नेयं कृष्णग्रीवमाल-
 भतैन्द्रमृषभं तस्याग्निरेव स्वेन भागधेयेनोपसृतः षोडशधावृत्रस्य भोगान-
 प्यदहदेन्द्रेणैन्द्रियमात्मन्नघत्त यः पाप्मना गृहीतः स्यात् स आग्नेयं कृष्ण-
 ग्रीवमालभेत्तैन्द्रमृषभमग्निरेवास्य स्वेन भागधेयेनोपसृतः (६) पाप्मानमपि
 दहत्यैन्द्रेणैन्द्रियमात्मन्धत्ते मुच्यते पाप्मनो भवत्येव द्यावापृथिव्यां धेनुमा-
 लभेत् ज्योगंपरुद्धोऽनयोहि वा एषोऽप्रतिष्ठितोऽथैष ज्योगंपरुद्धो द्यावापृ-
 थिवी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति ते एवैनं प्रतिष्ठां गमयतः प्रत्येव तिष्ठति
 पर्यारिणी भवति पर्यारीव ह्येतस्य राष्ट्रं यो ज्योगंपरुद्धः समृद्धयै वायव्यम्

(७) वत्समालभेत वायुर्वा अनयोर्वत्स इमे वा ।
विडपशुष्काथैष ज्योगपरुद्धो वायुमेव स्वेन भागधे
इमाँल्लोकान् विंशं प्रदापयति प्रास्मा इमे लोकाः
तिष्ठते—४२) [मध्यन्दिने कर्तुं यमस्य वैष्णावः
द्विचत्वारिंशच्च] ॥ ४ ॥ इन्द्रो बलस्य बि
पशुरासीत् तं पृष्ठं प्रति सङ्गृह्योदक्खिदत् तं सहस्र
तोऽभवद्यः पशुर्कोमः स्यात् स एतमैन्द्रमुन्नतमाल
येनोपधावति स एवास्मै पशून् प्रयच्छति पशु
भवति साहस्री वा एषा लक्ष्मी यदुन्नतो लक्ष्मियैवं
पशून् प्राप्नुयादथ वैष्णवं वामनमालभेतैतस्मिन् ॥ ४ ॥

स्मादिष वांमनः समीषितः पशुभ्य एव प्रजतिभ्यः प्रतिष्ठां वधाति कोऽहति
 सहस्रं पशून् प्राप्तुमित्याहुर्होरात्राण्येव सहस्रं संपाद्यालभेत पशवः (२)
 वा अहोरात्राणि पशूनेव प्रजातान् प्रतिष्ठां गमयत्योषधीभ्यो वेहतमालभेत
 प्रजाकाम ओषधयो वा एतं प्रजायै परिबाधन्ते योऽलं प्रजाये सन् प्रजां
 न विन्दत ओषधयः खलु वा एतस्यै सतमपि घ्नन्ति या वेहद्भवत्योषधीरेव
 स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मै स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयन्ति विन्दते
 (३) प्रजामापो वा ओषधयोऽमृतपुरुष आप एवास्मा असतः सदेवति
 तस्मादाहुयश्चैवं वेद यश्च नापस्त्वावासतः सदेदतीत्यैन्द्री सतवशांमालभेत
 भूतिकामोऽजातो वा एष योऽलं भूत्यै सन् भूतिं न प्राप्नोतीन्द्रं खलु वा
 पुष्य सूत्वा वशाभनत् (४) इन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं

गमयति भवत्येव य^५ सत्त्वा वशा स्यात्तमैन्द्रमेवालभेतैतद्वाव तदिन्द्रिय^५
 साक्षादेवेन्द्रियमवरुन्व ऐन्द्राग्रं पुनरुत्सृष्टमालभेत य आ तृतीयात् पुरुषात्
 सोमं न पिबेद्विच्छिन्नो वा एतस्य सोमपीथो यो ब्राह्मणः सन्ना (५) तृती-
 यात् पुरुषात् सोमं न पिबेतीन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै
 सोमपीथं प्रयच्छत उपैत^५ सोमपीथो नमति यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ
 इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्वे यदाग्नेयो भवत्याग्नेयो वै ब्राह्मणः स्वामेव देव-
 तामनुसन्तनोति पुनरुत्सृष्टो भवति पुनरुत्सृष्ट इव ह्येतस्य (६) सोमपीथः
 समृद्धयै ब्राह्मणस्पत्यं तूपरमालभेताभिचरन् ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधे-
 येनोपधावति तस्मा एवेनमावृश्चति ताजगतिमाच्छति तूपरो भवति भुरप-
 चिर्वा एषा लक्ष्मी यत्तूपरः समृद्धयै स्पयो यूपो भवति वज्रो वै स्पयो वज्र-

मेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शणात्येवैनं वैभीदक इध्मः (७) भिनत्यै-
वैनम्—३) [उन्नतः पशवोविन्दतेऽभवदैतस्येध्मस्त्रीणि च] ॥ ५ ॥

बार्हस्पत्यः शितिपुष्टमालंभेत ग्रामकामो यः कामयेत पुष्टः समा-
नानाः स्यामिति बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं पुष्टः
समानानां करोति ग्राम्येव भवति शितिपुष्टो भवति बार्हस्पत्यो ह्येष
देवतया समृद्धयै पौष्णः श्याममालंभेतान्नकामोऽन्नं वै पूषा पुषणमेव
स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै (१) अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव
भवति श्यामो भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपः समृद्धयै मारुतं पृथिमालंभे-
तान्नकामोऽन्नं वै मरुतो मरुतं एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा
अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति पृथिर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपः समृद्धया

पु॒न॒रु॒ण॒मा॒ल॒भे॒ते॒न्द्रि॒य॒का॒म॒ इ॒न्द्र॒मे॒व (२) स्वे॒न॒ भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प॒धा॒-
 व॒ति॒ स॒ ए॒वा॒स्मि॒न्नि॒द्वि॒षं॒ दे॒धा॒ती॒न्द्रि॒या॒व्ये॒व भ॒व॒त्य॒रु॒णो भू॒मा॒न् भ॒व॒त्ये॒-
 त॒द्वा इ॒न्द्र॒स्य॒ रू॒प॒२ स॒मृ॒द्ध॒यै सा॒वि॒त्र॒मु॒प॒ध्व॒स्त॒मा॒ले॒भे॒त स॒नि॒का॒मः स॒वि॒-
 ता॒ वै प्र॒स॒वा॒ना॒मी॒शे स॒वि॒ता॒र॒मे॒व स्वे॒न॒ भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प॒धा॒व॒ति॒ स॒ ए॒वा॒स्मे
 स॒ति॒ प्र॒सु॒व॒ति॒ दा॒न॒का॒मा अ॒स्मै प्र॒जा भ॒व॒न्त्यु॒प॒ध्व॒स्तो भ॒व॒ति॒ सा॒वि॒-
 त्रो॒ ह्यौ॒षः (३) दे॒व॒त॒या स॒मृ॒द्ध॒यै वै॒श्व॒दे॒वं ब॒हुरु॒प॒मा॒ले॒भे॒ता॒न्न॒का॒मो वै॒श्व॒-
 दे॒वं वा अ॒न्नं वि॒श्वाने॒व दे॒वान्स्वे॒न॒ भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प॒धा॒व॒ति॒ त॒ ए॒वा॒स्मा अ॒न्नं
 प्र॒य॒च्छ॒न्त्य॒न्ना॒द ए॒व भ॒व॒ति॒ ब॒हुरु॒पो भ॒व॒ति॒ ब॒हुरु॒प॒२ ह्य॒न्न॒२ स॒मृ॒द्ध॒यै वै॒श्व॒-
 दे॒वं ब॒हुरु॒प॒मा॒ले॒भे॒त॒ ग्राम॒का॒मो वै॒श्व॒दे॒वा वै सं॒जा॒ता वि॒श्वाने॒व दे॒वान्स्वे॒न॒
 भा॒ग॒धे॒ये॒नो॒प॒धा॒व॒ति॒ त॒ ए॒वा॒स्मै (४) सु॒जा॒ता॒न् प्र॒य॒च्छ॒न्ति॒ ग्राम्ये॒व भ॒व॒ति॒

बहुरूपो भवति बहुदेवत्योऽद्वौष समृद्धये प्राजापत्यं तूपरमालभेत यस्या-
 नाज्ञातमिव ज्योगामयेत् प्राजापत्यो वै पुरुषः प्रजापतिः खलु वै तस्य के-
 यस्यानाज्ञातमिव ज्योगामयति प्रजापतिमेव स्वेन सागधेनोपधावति स
 एवैतं तस्मात्त्रामान्मुञ्चति तूपरो भवति प्राजापत्यो हि (५) एष देवतया
 समृद्धयै—३) [अस्मा एवैषोस्मै हि त्रीणि च ॥ ६ ॥ वषट्कारो
 वै गायत्रियै शिरोऽच्छिनत्तस्यै रसः परापतत्तं बृहस्पतिरुपांगृह्णात् सा शिति-
 पुष्टा वशाभंवद्यो द्वितीयः परापतत्तं मित्रावरुणमुपांगृह्णीता सा द्विरूपा
 वशाभंवद्यस्तृतीयः परापतत्तं बिभ्वे देवा उपांगृह्णन्त्सा बहुरूपा वशाभंवद्य-
 श्रुतुर्थः परापतत्तस पृथिवी प्राविशत्तं बृहस्पतिरभि (१) अगृह्णावस्त्वेषायं
 भोगायेति स उक्षवशः समभवद्यच्छोहितं परापतत्तद्रुद्र उपांगृह्णात् सा रौप्री

रोहिणी वृशाभं वहाहस्पत्या २ शितिपृष्ठामालं भेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव
 स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति
 छन्दसां वा एष रसो यद्दशा रस इव खलु (२) वै ब्रह्मवर्चसं छन्दसामेव
 रसेन रसं ब्रह्मवर्चसमवर्तुन्धे मैत्रावरुणी द्विरूपामालं भेत वृष्टिकामो मैत्रं
 वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु वै पर्जन्यो वर्षति मित्रावरुणावेव
 स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं वर्षयतश्छन्दसां
 वा एष रसो यद्दशा रस इव खलु वै वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन (३) रसं
 वृष्टिमवर्तुन्धे मैत्रावरुणी द्विरूपामालं भेत प्रजाकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी
 रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनो-
 पधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां प्रजां प्रजंनयतश्छन्दसां वा एष रसो

यद्दशा रसं इव खलु वै प्रजा छन्दसामेव रसेन रसं प्रजामब (४) रुन्धे
 वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं विश्वानेव देवान्त्वेन
 भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति छन्दसां वा
 एष रसो यद्दशा रसं इव खलु वा अन्नं छन्दसामेव रसेन रसमन्नमबरुन्धे
 वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै (५) सजाता विश्वानेव
 देवान्त्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्यैव
 भवति छन्दसां वा एष रसो यद्दशा रसं इव खलु वै सजाताछन्दसामेव
 रसेन रसं सजातानवरुन्धे बार्हस्पत्यमुक्षवशमालभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृह-
 स्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसम् (६)
 दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति वशं वा एष चरति यदुक्षा वशी इव खलु वै

ब्रह्मवर्चसं वशेनैव वशं ब्रह्मवर्चसमवहन्त्ये रौद्री रौद्रीणिमालभेताभिचरन्
 रुद्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तस्मा एवेनमावृश्चति ताजगतिमच्छति
 रौद्रीणी भवति रौद्री ह्येषा देवतया समृद्धयै स्फयो यूपः (७) भवति वज्रो वै
 स्फयो वज्रमेवासौ प्रहरति शरमयं बहिः शृणाल्यैवेनं वै भीदक इध्मो भिन-
 स्यैवेनम्—११) [अभि खलु रसेना व वै ब्रह्मवर्चसं यूप एकाविवि-
 शतिश्च] ॥ ७ ॥ असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्ति-
 मैच्छन् तस्मा एता रौद्री रौद्रीणिमालभन्त तथैवास्मिन् रुचमद्भूयो
 ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एता रौद्री रौद्रीणिमालभेतासुमेवादित्य
 स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं कधाति ब्रह्मवर्चस्यैव
 भवति ब्रह्मो यूपो भवत्यसौ (१) वा आदित्यो यतोऽजायत् ततो ब्रह्म

उच्यतेष्टुत् सयोन्येव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे ब्राह्मणस्पत्यां बभ्रुकुर्णीमालभेताभि-
 चरन् वारुणं वशंकपालं पुरस्तान्निवपेद्वरुणेनैव भ्रातृव्यं ग्राहयित्वा ब्रह्मणा
 स्तृणुते बभ्रुकुर्णी भवत्येतद्दे ब्रह्मणो रूपः समृद्धयै रूपो भवति वज्रो-
 धि रूपो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं वीहिः शृणाति (२) एवैनं वैभीदक
 इध्मो भिनस्येवैनं वैष्णवं वामनमालभेत् यं यज्ञो नोपनमोद्विष्णुर्वै यज्ञो
 विष्णुसेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै यज्ञं प्रयच्छत्युपमं यज्ञो नमति
 वामनो भवति वैष्णवो ह्येष देवतया समृद्धयै त्वाष्ट्रं वंदवमालभेत् पशुक-
 मस्त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानाम् (३) प्रजनयिता त्वष्टारमेव स्वेन भागधेये-
 नोपधावति स एवास्मै पशून् मिथुयान् प्रजनयति प्रजा हि वा एतस्मिन् प्रसवः
 प्रविष्टा भवैष पुमान्सन् वडुवः साक्षादेव प्रजां पशून्वरुन्धे मैत्रः स्वेतमा

लभेत सङ्गमे संयत्ते समयकामो मित्रभेव स्वेनं भागधेयेनोपधावति स एवैनं
 मित्रेण सन्नयति (४) विगालो भवति व्यवंसाययत्येवैनं प्राजापत्यं
 कृष्णमालभेत वृष्टिकामः प्रजापतिर्वै वृष्ट्या ईशे प्रजापतिभेव स्वेनं भागधेये-
 नोपधावति स एवास्मै पुर्जन्यं वर्षयति कृष्णो भवत्येतद्वै वृष्ट्यै रूपै रूपैव
 वृष्टिमवरुन्वे शबलो भवति विद्युतमेवास्मै जनयित्वा वर्षयत्यवाशुङ्गो भवति
 वृष्टिमेवास्मै नियच्छति—५) [असौ शृणाति मिथुनानां नयति यच्छति]
 ॥ ८ ॥ वरुणः सुषवाणमन्नाद्यं नोपानमत्स एतां वारुणीं कृष्णां वशा-
 मपश्यताः स्वार्थै देवताया आलभतु ततो वै तमन्नाद्यमुपानमद्यमलमन्नाद्याय
 सन्तमन्नाद्यं नोपनमेत्स एतां वारुणीं कृष्णां वशामालभेत वरुणमेव स्वेनं
 भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नादः (१) एव भवति कृष्णा

भवति वारुणी ह्येषा देवतया समृद्धयै मैत्रं श्वेतमालभत वारुणं कृष्णमपाञ्चो
 वधीनाञ्च सन्धावन्नकामो मैत्रीया ओन्नधयो वारुणीरापोऽपाञ्च खलु वा
 औषधीनाञ्च रसमुपजीवामो मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावे-
 वारुमा अन्नं प्रयच्छतोऽन्नाद एव भवति (२) अपाञ्चौषधीनाञ्च सन्धावा-
 लभत उभयस्यावरुद्धयै विशाखो यूपो भवति द्वे ह्येते देवते समृद्धयै मैत्रं
 श्वेतमालभत वारुणं कृष्णं ज्योगामयावी यन्मैत्रो भवति मित्रेणैवास्मै
 वरुणं शमयति यद्दारुणः साक्षादैर्न वरुणपाशान्मुञ्चत्युत यदीतासुर्भवति
 जीवत्येव देवा वै पुष्टिं नार्विन्दन् (३) तां मिथुनैः ऽपश्यन् तस्यां न सम-
 राधयन्तावश्विनवब्रूतामावयोर्वा एषामैतस्यां वदध्वमिति साश्विनोरैवाभ-
 वयः पुष्टिकामः स्यात्स एतामाश्विनीं यमीं वशामालभेताश्विनविव स्वेन

भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन् पुष्टिं धत्तः पुष्टवति प्रजयां पुष्टुभिः—४५)
 [अन्नादौ भवत्यविन्दन् पञ्चवत्वारिऽश्च] ॥ ९ ॥ अश्विनं धूमलं-
 लाममालभेत् यो बुब्रूक्षणः सोमं पिपासेदश्विनौ वै देवानामसौमपावास्तौ
 तौ पश्चात्सौमपीथं प्राप्तुतामश्विनवितस्य देवता यो बुब्रूक्षणः सोमं पिपा-
 सत्यश्विनविव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत
 उपैतः सोमपीथो नमति यद्बुद्धो भवति धृष्टिमाणं मेवास्मादपहन्ति ललामः
 (१) भवति मुखत एवास्मिन् तेजो दधाति वायुद्वयं गोमृगमालभेत् यम-
 क्षत्रिवाः सममिश्रः येयूरपूता वा एतं वायुच्छति यमक्षत्रिवाः सममिश्रः
 सस्ति नैव ग्राम्यः पशुनोरण्यो यक्षोरण्यो नैवैष ग्रामे नारण्ये यमनश्चिवाः
 सममिश्रः सस्ति वायुर्धै देवामां पवित्रं वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स

एव (२) एनं पृथयति परावी वा एतस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छति तमः पाप्मानं
 प्रविशति यस्योऽन्विने शस्यमाने सूर्यो नाविर्भवति सूर्यं बहुरूपमालभेतामु
 सेवादित्यस्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मान्तमः पाप्मानमपहन्ति प्रती-
 द्यस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छत्यप् तमः पाप्मानं हते—४६) [ललाम् एव
 षट्चत्वारिंशच्च] ॥१०॥ इन्द्रं वो विश्वतस्परीन् नरो मरुतो यदं वो
 दिवो या वः शर्म । भरेष्विन्द्रं सुहवं हवामहेऽहोमुचं सुकृतं देव्यं जन्म ।
 अग्निं मित्रं वरुणं सातये भगं द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये । मम तु नः परिष्मा
 वसुर्हो मम चू बातो अषां वृषण्वान् । छिणीतमिन्द्रापर्वता युवं नस्तन्नो विश्वे
 वरिवस्यन्तु देवाः । प्रिया वो नाम (१) द्रुवे तूराणाम् । आ यजुषन्मरुतो
 वावराणाः । भियसे कं भानुभिः सन्निमिषिरे ते रुमिभिस्त ऋकभिः

सुखादयः । ते वार्शमन्त इष्टिमणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य घातः ।
 अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अग्यात् सोमो रुद्रभिर्भिरक्षतु त्मना । इन्द्रो मरुद्भि-
 र्ऋतुषा ऋणोत्वादित्यैर्नो वरुणः सः शिशातु । संनो देवो वसुभिरग्निः सम्
 (२) सोमस्तनूभि रूद्रियाभिः । समिन्द्रो मरुद्भिर्यज्ञियैः समदित्यैर्नो वरुणो
 अजिज्ञिपत् । यथादित्या वसुभिः सम्बभूवुर्मरुद्भी रुद्राः समजानताभि । एवा
 त्रिणामन्नहंणीयमाना विश्वे देवाः समनसो भवन्तु । कुत्रा चिदस्य समृतो
 रणवा नरो नषदने । अहन्तश्चिदमिन्धुते संजनयन्ति जुन्तवः । सं यद्विषो वना-
 महे सः हव्या मानुषाणास् । उत युञ्जस्य शवसः (३) ऋतस्य रश्मिमाददे ।
 ग्रहो देवानां प्रत्येति सुन्नमादित्यासो भवता मृदयन्तः । आ वो ज्वर्चि सुम-
 तिववृत्यादुः होश्चिद्या वरिवो विचरासन्त । शुचिर्दुपः सुयवसा अवन्तु तपः

क्षेति वृद्धवैयाः सुवीरः । न किष्टं ब्रह्मयन्ति तो न दूराद्य आदित्यानां भवति
 प्रणीतौ । धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः ।
 दीर्घाधिप्यो रक्षमाणाः (४) असुर्यमृतावानश्रयमाना ऋणानि । तिलो
 भूर्माधारयन् त्रीरुत द्यून् त्रीणि व्रता विदधे अन्तरेषाम् । ऋतेनादित्या-
 महिं वो महित्वं तदर्थमन्वरुण मित्र चारुं । त्याद्वु क्षत्रियाः अवं आदित्या-
 न् याचिषामहे । सुमृहीकाः अभिष्टये । न दक्षिणा विचिकिते न सव्या न
 प्राचीनमादित्या नोत पथा । पाक्या चिह्नसवो धीर्मा चित् (५) यद्मा-
 नीतो अभयं ज्योतिरश्याम् । आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि क्षमैणा
 सन्तमेन । अनागास्त्वे अदितित्वे तुरासं इमं यज्ञं दधतु श्रोत्रमाणाः । इमे
 मे वरुण श्रुधी इवमया च मृडय । त्वामवस्पुराचके । तत्त्वा यामि वक्षणा-

वन्वद्मानस्तदाशस्ते व्रजमानो हविर्भिः । अहोडमानो वरुणोऽह वोऽप्यरुणोऽह
मा न आयुः प्रमोषीः—४१) [नाम स२श्वतो रक्षमाणोऽधिवेकाद्भव-
व्राशर्च ॥ ११ ॥ वायुर्ध्वं (३१३) प्रजापति (३४३) देवासुरा
(२६५) अस्ता (३१२) बिन्द्रो (३५३) बार्हस्पत्यं (२५३) वषट्-
कारो (३६१) ऽसौ (२५०) वरुण (११५) माग्नि (१४६) मिन्द्र
(२१९) मेकादश (३२७८) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां
द्वितीयकाण्डे अथमः प्रपाठकः ॥

ॐ प्रजापतिः प्रजा असृजत ताः सृष्टा इन्द्राग्नी अषांगृहताऽसौ ऽवा-
वत् प्रजापतिरित्काग्नी वै मे प्रजा अषांगृभतामिति स एतमैन्द्राग्रमेकादश-
कपाळमपदयुजं निरवपुतावस्मै प्रजाः प्रास्तावयतामिन्द्राग्नी वा एतस्य प्रजा-

मर्पयूहलो वोऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विदन्त ऐन्द्राग्रमेकादशकपालं निर्व-
 पेत प्रजाकाम इन्द्राग्नी (१) एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै
 प्रजां प्रसाधयतो विन्दते प्रजामैन्द्राग्रमेकादशकपालं निर्वपेत्सर्वमानः क्षेत्रे
 वा सजातेषु वेन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति ताभ्यामेवेन्द्रियं वीर्यं
 भ्रातृव्यस्य वृक्षे वि पाप्मना भ्रातृव्येण जयतेऽप वा एतस्मादिन्द्रियं वीर्यं
 क्रामति यः सङ्ग्राममुपप्रयात्यैन्द्राग्रमेकादशकपालं निः (२) वपेत्सङ्ग-
 ममुपप्रयास्यन्निन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं
 धत्तः सहेन्द्रियेण वीर्येणोपप्रयाति जयति तत्सङ्ग्रामं वि वा एष इन्द्रि-
 येण वीर्येण धर्यते यः सङ्ग्रामं जयत्यैन्द्राग्रमेकादशकपालं निर्वपेत्सङ्ग्रामं
 जित्वेन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं

(१) घृत्तो नेन्द्रियेण वीर्येण व्यृध्यतेऽप वा एतस्मादिन्द्रियं वीर्यं
 क्रामति य एति जनतामैन्द्राग्रमेकादशकपालं निर्वीपेज्जनतामिष्यान्नि
 न्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं घृतः
 सहेन्द्रियेण वीर्येण जनतामिति पौष्णं चरुमनु निर्वीपेत्पुषा वा इन्द्रियस्य
 वीर्यस्यानुप्रदाता पूष्णमेव (४) स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा
 इन्द्रियं वीर्यमनु प्रयच्छति क्षेत्रपत्यं चरुं निर्वीपेज्जनताभागत्येयं वै क्षेत्रस्य
 पतिरस्यामेव प्रतितिष्ठत्यैन्द्राग्रमेकादशकपालमुपरिष्टान्निर्वीपेदस्यामेव प्रति-
 ष्ठायेन्द्रियं वीर्यमुपरिष्टादात्मन्वत्ते—३९) [इन्द्राग्नी निर्वीर्यमेवैकोन्नव-
 त्वारिःशशब्] ॥ १ ॥ अग्रथे परिकृते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वीपेयो
 देवोपूष्णमासयाजो सन्नमावास्यां वा पौर्णमासी वातिपादयेत्पयो वा एषो-

उप्यर्पयेति यो दर्शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यां वा पूर्णमासी वा तिपाद्व
त्त्रयमेव पंधि कृतस्त्वेन भागधेयेनोषधावति स एवेनमर्पयात् पन्थामवि
नेत्यनदान् दक्षिणा वही ह्येष समृद्ध्या अग्रये व्रतयते (१) पुरोडाशं मष्टाक-
पालं निर्वपेद्य आहिताग्निः सन्नन्नमित्युच्यते चरेवग्निमेव व्रतयति स्वैनं भागधे-
येनोषधावति स एवैनं व्रतमालम्बयति व्रत्या भवत्यग्रये रक्षोघ्रे पुरोडाशम-
ष्टाकपालं निर्वपेद्य रक्षांसि सचेरन्नग्निमेव रक्षोहणस्त्वेन भागधेयेनोषधा-
वति स एवास्माद्रक्षांस्यपहन्ति निशि तायां निर्वपेत् (२) निशि तायां हि
रक्षांसि प्रेतैः सम्प्रेणीयेवैर्नानि हन्ति परिभ्रिते याजयेद्दर्शसामनन्ववचाराय
रक्षोग्रीं याज्यानुवाक्ये भवतो रक्षसास्तूत्या अग्रये रुद्रवते पुरोडाशम-
ष्टाकपालं निर्वपेदभिचरेन्नेषा वा अस्य घोरा तनूर्यद्रुद्रस्तस्मा एवेनमारुहति

ताजगार्तिमाच्छ्रुत्यग्रये सुरभिमतं पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेयस्य भावो वा
 पुरुषाः (३) वा प्रमीयेरन् यो वा विभीयादेवा वा अस्य भेषज्या तनूर्वत्सुर
 भिमती तथैवास्मै भेषजं करोति सुरभिमतं भवति पूतीगन्धस्यापहत्या अग्रये
 क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्सङ्गमे संयत्ते भागधेयेनैवैनं शम-
 यित्वा परानभि निर्दिशति यमवरेषां विध्यन्ति जीवति स य परेषां प्र स
 मीयते जयति तत्सङ्गमम् (४) अभि वा एष एतानुच्यति येषां पूर्वापरा-
 अन्वञ्चः प्रमीयन्ते पुरुषाहुतिर्ह्यस्य प्रियतमाग्रये क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालं
 निर्वपेद्भागधेयेनैवैनं शमयति नैषां पुरायुषोऽपरः प्रमीयतेऽभि वा एष एतस्य
 गृहानुच्यति यस्य गृहान् वहस्यग्रये क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्भा-
 गधेयेनैवैनं शमयति न (५) अस्वापरं गृहान् दहति—(४) [इतपतये

वपेत् पुरुषाः सङ्गमं न चत्वारि च] ॥ २ ॥ अग्रये कामाय पुरोडा-
 शमष्टाकपालं निर्वपेद्यं कामो मोषनमेवमिमेव कामस्त्वेन भागधेये-
 नोपधावति स एवेनं कामेन समर्धयत्युपेनं कामो नमत्पग्रये यविष्ठाय
 पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत् स्पर्धमानः क्षेत्रे वा सजातेषु वामिमेव
 यविष्ठस्त्वेन भागधेयेनोपधावति तेनैवेन्द्रियं वीर्यं भ्रातृव्यस्य (१) पुवते
 वि पाप्मना भ्रातृव्येण जयतेऽग्रये यविष्ठाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद-
 भिचर्यमाणोऽग्रिमेव यविष्ठस्त्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्माद्रक्षास्ति
 यवयति नैनमभिचरन्स्तृणुतेऽग्रय आयुष्मते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः
 कामयेत् सर्वमार्युरियामित्यग्रिमेवायुष्मन्तस्त्वेन भागधेयेनोपधावति स ए-
 वास्मिन् (२) आयुर्देधाति सर्वमार्युरेत्यग्रये जातवैवसे पुरोडाशमष्टाक-

पालं निर्वपेद्भूतिकामोऽग्निमेव जातवैदसः स्वैनं भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयति भवत्येवाग्नये रुक्मंते पुरोडाशं मृष्टाकं पालं निर्वपेदुक्कामोऽग्निमेव रुक्मन्तेः स्वैनं भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् रुक्मं दधाति रोचंत एवाग्नये तेजस्वते पुरोडाशं (३) अष्टाकं पालं निर्वपेत्तेजस्कामोऽग्निमेव तेजस्वन्तः स्वैनं भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् तेजो दधाति तेजस्व्यैव भवत्यग्नये साहन्त्याय पुरोडाशं मृष्टाकं पालं निर्वपेत्सीक्षमाणोऽग्निमेव साहन्त्याः स्वैनं भागधेयेनोपधावति तेनैव संहते यः सीक्षते—३८) भ्रातृव्यस्यास्मिन् पुरोडाशं मृष्टात्रिंशच्च] ॥ ३ ॥ अग्नयेऽन्नवते पुरोडाशं मृष्टाकं पालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नवान्स्यामित्यग्निमेवान्नवन्तः स्वैनं भागधेयेनोपधावति स एवैनमन्नवानेव करोत्यन्नवानेव भवत्यग्नयेऽन्नादाय पुरोडाशं मृष्टाकं

पालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नादः स्यामित्यग्निमेवान्नादश्चेनं भागेष्वेनोपधा-
 तति स एवैनमन्नादः करोत्यन्नादः (१) एव भवत्यग्नये ऽन्नपतये पुरोडाशम-
 द्वाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नपतिः स्यामित्यग्निमेवान्नपतिश्चेनं भागेष्वे-
 येनोपधावति स एवैनमन्त्रपतिं करोत्यन्नपतिरेव भवत्यग्नये पर्वमानाय पुरोडा-
 शमष्टाकपालं निर्वपेद्यग्नये पावकायाग्नये शुचये ज्योगामयावी यदग्नये पर्व-
 मानाय निर्वपति प्राणमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये (२) पावकाय वाच-
 मेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये शुचय आयुरेवास्मिन् तेन दधात्युत यदीतासु-
 भवति जीवत्यैवैतामेव निर्वपेच्छुक्लामो यदग्नये पर्वमानाय निर्वपति प्राणमे-
 वास्मिन् तेन दधाति यदग्नये पावकाय वाचमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये-
 शुचये चक्षुरेवास्मिन् तेन दधाति (३) उत यद्यन्धो भवति प्रैव पश्यत्य-